

ŽIVOT

KULTURNÝ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS SRPEN • AUGUST • SIERPIEŃ 1990 (ČÍSLO 387) CENA 1000 ZŁ

SEVERÍN ZRUBEC Po žatve

Nad ránom trhá pole pokosené
z oblohy dlhé steblá daždivé.
Jak biele sliepky k zemi pričupené
chveje sa slama v sivom pradive.

Až žlté stohy vkročia do oráčin
a mocné silo šušťať prestane,
tým brázdam vonku zostať bude načim
a celý ten čas spávať na slame.

A príde ticho ako kameň chladné,
ohromnou váhou leto priválí.
Nech čaša k čaše s dobrym slovom padne,
kde v lete divé búrky bývali...

ZASADAL SEJM PR

Na začiatku júla (5.—6.), v období zvýšeného politického a spoločenského napäťia v Poľsku, konalo sa dvojdňové zasadanie Sejmu PR. Bolo veľmi búrlivé a týkalo sa realizácie hospodárskej politiky v druhom polroku. Sejm schválil zákony: o zhromažďovaní, o boji so špekulácou, o právach a povinnostiach poslancov Sejmu a na návrh premiéra Tadeusza Mazowieckého schválil zmeny v zložení vlády. Premiér odvolal Czesława Kiszczaka z funkcie podpredsedu vlády a ministra vnútra, Czesława Janického z funkcie podpredsedu vlády a ministra poľnohospodárstva, Floriana Siwického z funkcie ministra národnej obrany a Franciszka Wielądka z funkcie ministra dopravy a námorného hospodárstva. Sejm schválil: KRZYSZTOFA KOZŁOWSKÉHO do funkcie ministra vnútra, PIOTRA KOŁODZIEJCZYKA do funkcie ministra obrany a EWARYSTA WALIGÓRSKÉHO do funkcie ministra dopravy a námorného hospodárstva. V druhom dni zasadania premiér prednesol programové exposé, z ktorého uverejňujeme niektoré výňatky.

Z EXPOZÉ PREMIÉRA T. MAZOWIECKÉHO O POL'NOHOSPODÁRSTVE

Už šesť mesiacov realizujeme, ako prví v Strednej Európe, program prechodu k trhovému hospodárstvu, ktoré bude budúcnosťou krajín našej zemepisnej šírky. V tomto období bola prekonaná hyperinflácia a zlepšilo sa zásobenie trhu. Zaplatili sme za to nevyhnutnú a vysokú cenu pokles výroby a životnej úrovne. Ale nezabúdajme, že je to cena prechodná a že kladné výsledky budú trvalé.

Z cest k trhovému a bezinflačnému hospodárstvu nemožno zísť a vláda, ktorú riadim, z nej nezide. Je to jeden z dôvodov jej existencie. Keď z tejto cesty odbočíme, hrozí to hospodárskym chaosom, opäťovným vypuknutím inflácie a zničením poľského zlôtia, ktorý sa dnes upevňuje.

Dôležitou oblasťou nášho hospodarstva je poľnohospodárstvo, ktoré poskytuje prácu značnej časti nášho obyvateľstva. Budúcnosť poľnohospodárstva sa úzko spája s reorganizáciou celého hospodárstva, ktorého je súčasťou a musí byť taktiež zreorganizované. Poľnohospodársky trh, podobne ako priemyselné trhy, sa stal náročným trhom, na ktorom nebude možno predať všetky plodiny bez ohľadu na ich výrobné náklady. Poľnohospodárstvo, tak ako ostatné hospodárstvo, je dnes nútene šetriť a znižovať výrobné náklady.

Ani vláda, ani ja osobne, nie sме proti poľnohospodárstvu a rolníkom. Dobré chápeme jeho problémy a neobvykle fažku situáciu, v akej sa nachádza dnes, keď doterajšie spôsoby zásobovania poľnohospodárstva a jeho výrobkov boli, lebo museli byť, likvidované a nové sa ešte nevykryštalizovali. Je to prechodné obdobie, vždy takto nebude.

Vláda je rozhodnutá, zdôražňujeme to s celou silou, vytvoriť čo najrýchlejšie nový systém vzťahov medzi poľnohospodárstvom a trhom s patričnou intervenciou štátu. To si však vyžaduje čas, choci sa dalo urobiť viac, keby nedošlo k oneskoreniu v schvalení zákona o poľnohospodarskej agentúre. Chceme, aby tento nový základ štátnej intervencie poskytol dobrým rolníkom nevyhnutný pocit istoty, nielen keď ide o zásobovanie výrobňami prostriedkami, ktoré potrebujú, ale aj o obdyt ich produktov. Chceme to urobiť tak, aby v Poľsku rástol počet dobrých gazdovstiev, ktorých produkty budú vyhľadávané doma a v cudzine. Budeme naše poľnohospodárstvo chrániť, ako to robia iné štaty. Budeme ho tiež podporovať podľa možnosti štátu. Chceme tento nový systém vzťahov vypracovať v spolupráci s rolníkmi, ale počítame s ich pochopením, že štát má obmedzené možnosti a že existuje veľa súrnych potrieb týkajúcich sa aj iných spoločenských skupín. O takéto pochopenie sa obraciam na prítomných v tejto sále predstaviteľov vidieka. Nebojujme medzi sebou, rokujeme pokojne a konkrétnie, lebo nie sме nepriatelia. Máme predsa na zreteli blaho poľských rolníkov, ktoré je tak isto predmetom starostlivosti štátu, ako blaho všetkých občanov. Riadiac sa touto starostlivosťou, vláda prednedávnom schválila rozhodnutia týkajúce sa zmierenia mimoriadne fažkej situácie v mliekárenstve, v tom aj také, ktorých cieľom je zníženie nedoplatkov mliekarní rolníkom. Vláda chce, aby výkup poľnohospodárskych plodín po žatve prebiehal bez porúch a preto pripravujeme patričné opatrenia. O týchto otázkach a o dlhodobých problémoch poľnohospodárstva sa bude rokovať s predstaviteľmi poľnohospodárskych odborov a organizácií.

Už niekoľkokrát som hovoril, že vyvrcholením zmien v našom zriadení musia byť slobodné parlamentné a prezidentské voľby, ako aj nová ústava. Je to prirodzené právo národa. Sú za tým aj pragmatické dôvody. V dobe veľkých pramien, ktoré sa uskutočňujú v našej časti sveta a v našej krajine, Poľsko si nemôže dovoliť, aby pravomoc zákonodárejnej a výkonnej moci mohla byť podvažovaná.

Myslim si, že sa blížime k volebnej skúške. Pri stanovení jej termínu by sa Sejm mal riadiť výlučne blohom štátu, voľou národa a úctou k demokracii. Vyjadroval som presvedčenie, že tieto úplne demokratické voľby by sa mali konať najneskôr na jar budúceho roku.

Alexandra Dubčeková.

Václav Havel opäť prezidentom ČSFR

Necelý mesiac po prvých slobodných voľbách v Českej a slovenskej federatívnej republike začali svoju činnosť — najvyšší orgán štátnej moci a vrcholný zákonodarný zbor, federálna vláda, parlamenty a vlády oboch republik.

Federálne zhromaždenie na prvom zasadnutí zvolilo za svojho predsedu opäťovne

NOVÁ FEDERÁLNA VLÁDA

Prezident ČSFR v súlade s Ústavným zákonom o čs. federácii vymenoval novú vládu ČSFR. Jej predsedom sa stal doterajší premiér MARIÁN ČALFA. Podpredsedami federálnej vlády sú: VÁCLAV VALEŠ, PAVEL RYCHETSKÝ, JOZEF MIKOŠKO A JIŘÍ DIENTSBIER. Za ministrov federálnej vlády boli menovaní: JIŘÍ DIENSTBIER — minister zahraničných vecí; armádný generál MIROSLAV VACEK — minister národnej obrany; JÁN LANGOŠ — minister vnútra; VÁCLAV KLAUS — minister financií; SLAVOMÍR STRAČAR — minister zahraničného obchodu; PETR MILLER — minister práce a sociálnych vecí; JIŘÍ NEZVAL — minister dopravy; THEODOR PETRÍK — minister spojov. Za ministrov vlády boli vymenovaní: VLADIMÍR DLOUHÝ, PAVEL HOFFMANN, JOSEF VAVROUŠEK A KVETOSLAVA KORINKOVÁ.

NOVÁ SLOVENSKÁ VLÁDA

Predsedníctvo Slovenskej národnej rady vymenovalo VLADIMÍRA MEĆIARA za predsedu vlády Slovenskej republiky a na jeho návrh SNR schválila zloženie slovenskej vlády. Jej členmi sú: JÁN ČARNOGURSKÝ — prvý podpredseda vlády SR; JOZEF KUČERÁK — podpredseda vlády SR pre ekonomickú reformu; VLADIMÍR ONDRUŠ — podpredseda vlády SR (riadenie ekonomiky); GÁBOR ZÁSZLÓS — podpredseda vlády SR; ANTON ANDRÁŠ — minister vnútra SR; JOZEF BELČÁK — minister hospodárstva SR; JOZEF DUBNÍČEK — minister výstavby a stavebnictva SR; MICHAL DŽATKO — minister poľnohospodárstva a výživy SR; RUDOLF FILKUS — minister predsedu Slovenskej komisie pre plánovanie a vedecko-technickej rozvoja SR; JÁN HOLČÍK — minister priemyslu SR; AUGUSTÍN MARIÁN HÚSKA — minister predsedu pre privatizáciu a správu národného majetku SR; MARTIN HVOZDÍK — minister predsedu VPK; JOZEF CHREN — minister obchodu a cestovného ruchu SR; MILAN KŇAŽKO — minister vlády SR; LADISLAV KOŠTA — minister spravodlivosti SR; LADISLAV KOVÁČ — minister školstva, vedy, mládeže a športu SR; MICHAL KOVÁČ — minister financií, cien a miedz SR; STANISLAV NOVÁK — minister práce a sociálnych vecí SR; VILIAM OBERHAUSER — minister lesného a vodného hospodárstva SR; ALOJZ RAJKUS — minister zdravotníctva SR; LADISLAV SNOPKO — minister kultúry SR; IVAN TIRPÁK — minister predsedu Slovenskej komisie pre životné prostredie.

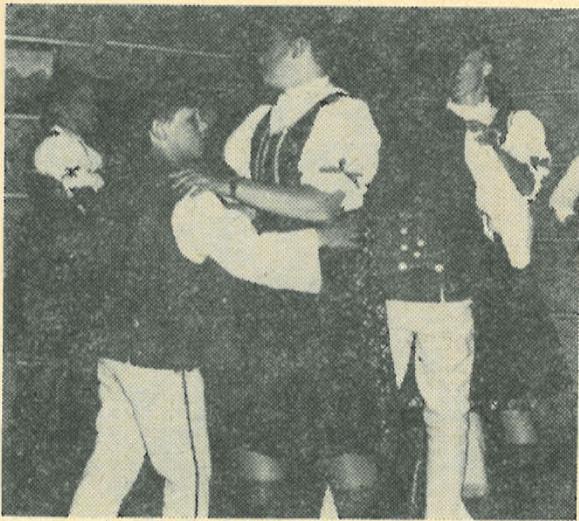
ROZKOL V KSSZ

Po 12 dňoch búrlivých rokovaní týkajúcich sa budúceho tvaru strany a jej miesta v sovietskej spoločnosti, ako aj hospodárskej, demokratickej prestavby krajiny sa v Moskve skončil XXVIII. zjazd KSSZ. Jeho účastníci schválili programové vyhlásenie, nové stavy a iné dokumenty a zvolili nové vedenie. Za generálneho tajomníka bol opäťovne zvolený Michail Gorbačov a za jeho prvého zástupeca Vladimír Ivaško, doterajší predseda Najvyššieho sovietu Ukrajiny. Zjazd bol arénou, na ktorej prebiehal ostrý politický boj medzi prívržencami konzervatívnej, dogmatickej časti KSSZ a zástancami gorbačovovskej, perestrojkovej linie. Hoci tá druhá časť zatiaľ vyhrala, v KSSZ nastal rozkol. Politickou senzáciou na zjazde bolo vystúpenie zo strany Borisa Jeľcina — predsedu Najvyššieho sovietu RSFSR.

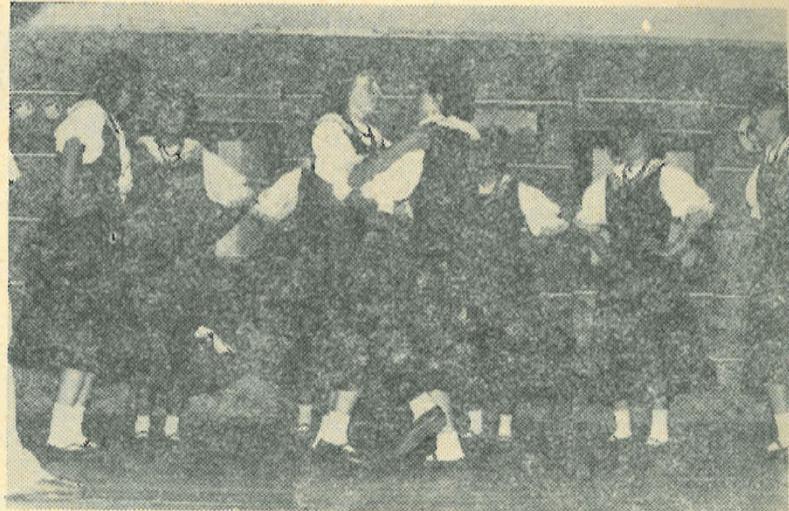
V ČÍSLE:

Lidické děti...	4
Recitačná súťaž	5
Tajomstvo katakomb	6
Krajanské listy z Ameriky	8—9
Poľnohospodárske otázky	18
Mladým, mladším...	20—21

Oravský folklór
v podaní súboru
z Malej Lipnice

Novobeliský pár
po vire tanca

Previerkou kultúrnej činnosti miestnych skupín našej Spoločnosti je už tradičná prehliadka folklórnych súborov, ktorá sa každým koná v inej obci. Jej dejiskom bol tento rok (24. júna) Obeecný kultúrny dom v Nedeci. Tak ako po iné roky, prehliadky sa zúčastnili hostia z Matice slovenskej: zaslúžilý umelec Jaroslav Ševčík a PhDr. Svetozár Švehlák, ako aj zástupcovia našej organizácie s čestným predsedom ÚV Jánom Molitorisom, predsedom ÚV Eugenom Mišincem a tajomníkom ÚV Ľudomírom Molitorisom.

Na rozdiel od predošlých prehliadok, tento rok na tomto podujati dominoval nás do-

zahrala spišskému publiku staré oravské a slovenské melódie.

Pekný výber oravských piesní a tancov predvedol i mládežnický súbor z Malej Lipnice pod vedením inštruktorky Kristíny Grábáčovej a Zbyszka Smrečáka. Znamenite nacvičené tance, ako aj pekné čisté hlyasy spievajúcich dievčat očarili nedecké obecensťvo, ktoré vystúpenie odmenilo vrelým potleskom.

V Nedeci sa predstavilo i zaujímavé ženské trio z Kičor pod vedením Johany Antaláčikovej. Zaspievalo niekoľko slovenských a

oravských pastierskych pesničiek. Pekné ľahvé melódie sa divákom veľmi páčili.

Všetky súbory za účasť na prehliadke doštali od ÚV KSSCaS odmeny po 100 tisíc zl. a kapela a ženské trio po 50 tisíc zl. Zvláštnou odmenou pre mládežnický súbor z Malej Lipnice je účasť na tohoročných Podpolianskych folklórnych slavnostach v Detve, kde — dúfame — dobre obstáne.

Úroveň tohoročnej prehliadky bola trochu nižšia ako predošlé, snáď preto, že sa jej nezúčastnili naše súbory dospelých, napr. z Novej Belej alebo Veselica z Nedeca. Teší však fakt, že máme nasledovníkov, ktorí budú pokračovať v spišských a oravských ľudových tradiciach. Musia však ešte hodne pracovať. Treba im venovať pozornosť a zabezpečiť odbornú pomoc.

Text a foto: ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

Folklórna prehliadka '90

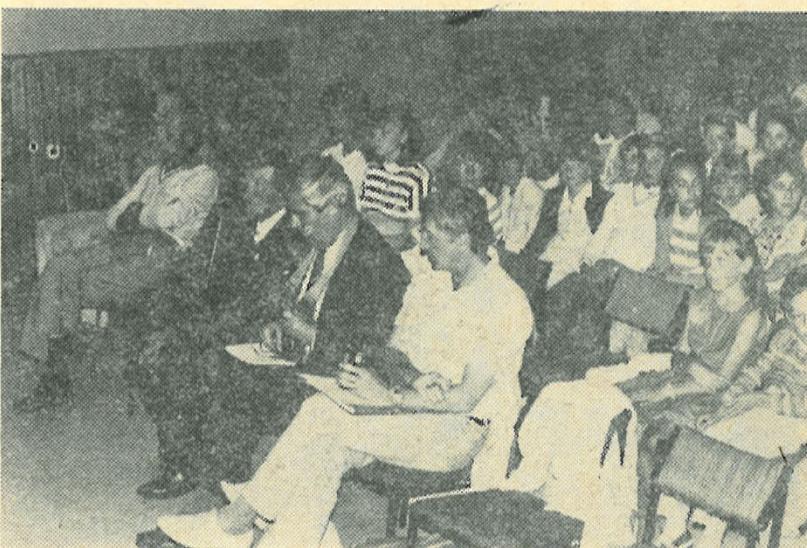
rast. Ako prvý sa početne zhromaždeným divákom predstavil miestny detský súbor KSSCaS s programom Koledovanie, ktorý nacvičila krajančka Zofia Bogačíková. Program bol skutočne zaujímavý a autentický. Deti vystupovali isto, bez akejkoľvek trém. Veľmi sa mi páčili originálne kostýmy malých Nedečanov.

Súbor Malí Beťania z Novej Belej pod vedením predsedníčky MS Júlie Ščurekovej prišiel do Nedeca tentokrát s paletou miestnych piesní a tancov. V jeho vystúpení vynikol najmä pekný, čistý detský spev a znamenite hudobný sprievod pod vedením Františka Ščureka. Naproti tomu o niečo slabší ako v predošlých rokoch bol tanec a choreografia programu. Samozrejme, pravidelným cvičením možno tiež nedostatky ľahko odstrániť.

Program prehliadky spestrila samostatným vystúpením kapela Vierchovania z Podsrnia pod vedením krajanana Jozefa Bonka, ktorá

Scénka z koledovania, ktorú predviedol detský súbor z Nedeca

Vystúpenia jednotlivých súborov sledovali ozajstní odborníci (sprava): Jaroslav Ševčík a Svetozár Švehlák, ako aj František Kurnát z Novej Belej a desiatky divákov z Nedeca

Bratislavský týždenník Život uverejnil v č. 26/90 reportáz Tajomstvo katakomb, ktoréj autor Laco Zrubec sa snaží rozluštiť tajomstvo posledného odpočinku známeho slovenského dejateľa Andreja Hlinku. S nevelkým skrátencím uverejňujeme tento zaujímavý článok.

TAJOMSTVO KATAKOMB

Meno Andreja Hlinku (1864—1938) sa z našich učebnic po roku 1945 vytratilo a ak čo si zostalo, tak len v negatívnom význame. Predsa sa však o tejto osobnosti u nás vždy hovorilo a hovorí.

Narodil sa v Černovej, dnes časti Ružomberka, v rodine chudobného robotníka. Po štúdiách teológie v Spišskej Kapitule kaplánčil na viacerých miestach. Farárom bol v Sliačoch, potom v Ružomberku, kde pôsobil až do smrti.

Z VÁZENIA DO VÁZENIA

Roku 1897 sa stal Andrej Hlinka redaktorom Ľudových novín. Za svoje politické postoje ho maďarská vláda v rokoch 1906 — 1909 väznila. Písal a prekladol náboženskú literatúru. Od roku 1918 bol členom Slovenskej národnej rady, signatárom Martinskéj deklarácie. Pod Hlinkovým vedením sa roku 1918 konstituovala Slovenská Ľudová strana, ktorú roku 1925 premenovali na Hlinkovu slovenskú Ľudovú stranu. V rokoch 1918 — 1938 bol poslancom Národného zhromaždenia a bol aj predsedom Spolku svätého Vojtecha. Roku 1924 sa stal pápežským komorníkom, roku 1927 apoštolským protonotárom.

Bol zástancom chudobného pospolitého ľudu z ktorého vyšiel. Upozorňoval, že komunizmus chce ľud vohnať do biedy, chudoby, kultúrnej negramotnosti. Ako primárny vodec slovenského národa bojoval za jeho autonómiu, ostro kritizoval chyby pražského centralizmu. Strana, ktorej bol predsedom, bola najsilnejšou na Slovensku.

Andrej Hlinka zomrel 16. augusta 1938. Bol to deň národného smútka. Odišla osobnosť, ktorá celý svoj život zasvätila Slovákom a Slovensku, boju za práva ľudu zjúzeho medzi Tatrami a stredným Dunajom. Nezlomil ho ani väznice v Szegede, či Mirove.

Rakvu s jeho telesnými pozostatkami uložili po čase do novovybudovaného mauzólea v Ružomberku.

SYCHRAVÁ MARCOVÁ NOC

Prezident Slovenského štátu Jozef Tiso (1887—1947) a predstaviteľia slovenskej vlády predpokladali, že ak sa sovietske vojská dostanú do Ružomberka, môžu neprajníci Hlinkovu telesnú schránku zneuciť, pripadne zničiť. Prezident Tiso dal preto príkaz rakvu prevezť na bezpečné miesto.

Po smrti Andreja Hlinku sa ružomberským farárom stal Ján Ferienčík (1888—1950), rodák z Kežmarku. Od roku 1929 bol pápežským komorníkom a od roku 1940 pápežským prelátom. Zomrel v leopoldovskej väznici... Bol to dlhorocný spolupracovník Andreja Hlinku.

Ked' sa sovietski vojaci približovali na Lipov, Ján Ferienčík odcestoval, údajne do Bratislavu. Na ružomberskej fare zostali dva kapláni. Jeden z nich, ThDr. a PhDr. Jozef Lajos (narodený roku 1915 v Holíči) ešte žije. Pri našej návštive si zaspomína:

— Počas nepritomnosti farára Jána Ferienčíka som ho zastupoval. V tú marcovú noc, na deň presne nepamäťam, hodinu po polnoči ktorí močne búchal na bránu našej fary. Všimol som si, že na ulici stojí jedno nákladné a tri osobné autá. Otvoril som. Vošiel Alexander Mach (1902—1980) a traja gardisti. Až potom som sa dozvedel, že vonku čaká Štefan Haššik, minister národnej obrany so slovenskými dôstojníkmi a vojakmi. Alexander Mach, veliteľ Hlinkovej gardy, žiadal kľúče od mauzólea, v ktorom bol Hlinkova rakva.

Doktor Lapoš pokračuje, že s Alexandrom Machom potom vyhľadali kostolíka Lehotského, ktorý mal kľúče a mauzóleum otvorili. Rakvu s Hlinkovým telom naložili na nákladné auto, prikryli dekami, vystužili

Rusta Andreja Hlinku od akademického sochára Vojtecha Matušinca

drevenými hradami a vojenská suita sa vydala na cestu. Vraj do Nemecka. To však mohla byť zámerná dezinformácia aj pre prekvapených Ružomberčanov.

— O udalosti som skoro ráno informoval prezidenta Tisu...

PRÁZDNA RAKVA

Niekto tvrdí, že ostatky Andreja Hlinku boli prevezené do Nemecka a po roku 1945 prinavratené späť na Slovensko. Doktor Karol Murín, osobný tajomník prezidenta Tisu, však spomína, že Hlinkova rakva bola na príkaz Štefana Haššika zamurovaná do jedného z výklenkov v katakombách Dómu svätého Martina v Bratislave.

— Pred výklenok kobky sa chodili občas modliť knázi a tým upozornili časť verejnosti, že za tehľami je uložená telesná schránka Andreja Hlinku — spomína mi profesor dr. Milan S. Ďurica z padovskej univerzity.

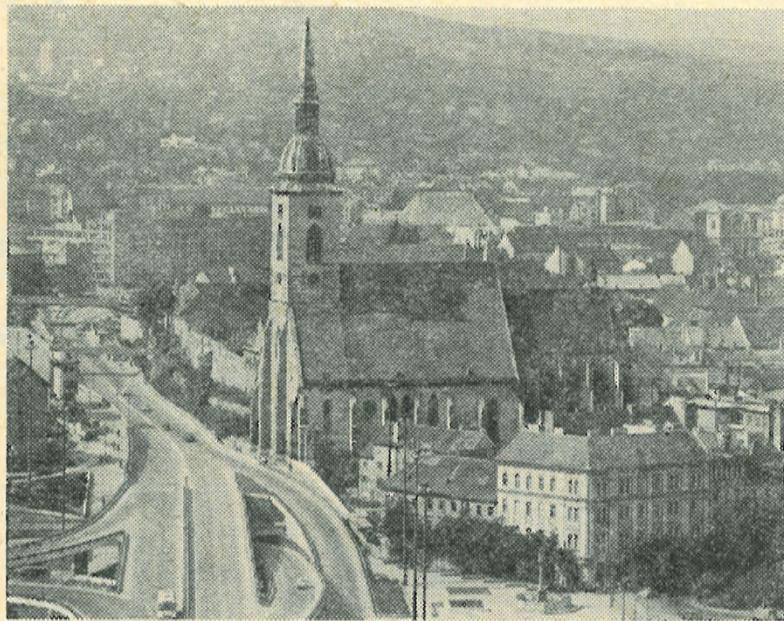
Vybrali sme sa teda do bratislavského Dómu, ktorého pôvod siaha do 14 a 15. storočia. Postavený je na mieste starého prepoštského a farského chrámu.

Mladý kostolík (a znalec historie kostola) nám otvoril veľké dvere, potom odkryl možutný poklep, vchod do katakomb. Kráčali sme prudko dolu schodami k starým kryptám. Sú tam pochovaní cirkevní hodnostári a dejatelia. Rakvy zosnulých sú zamurované v stenách katakomb väčšinou v troch radoch nad sebou. Iba štyri-päť rakiev je uložených voľne, za mrežami.

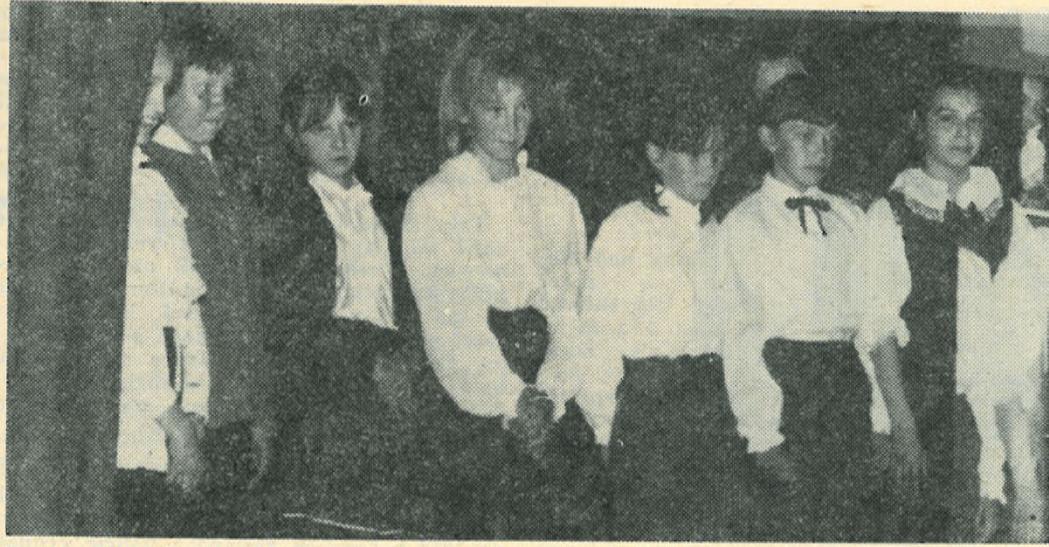
Niektorých zomrelých možno podľa nápisov a renesančných epitafov ešte určiť. Väčšina mŕtvych však už odpočíva v anonymite: stáročné nápisy ohlolad zub času. V podzemí odpočíva napríklad J. Schomber, jeden zo zakladateľov Academie istropolitany, kardinál Peter Pázmány (1570—1637), zakladateľ trnavskej univerzity, Jozef Ignác Bajza (1755—1836), významný slovenský literát.

Rakva, v ktorej bol uložený Andrej Hlinka, tu stojí prázdna. Telo zosnulého je údajne v niektorom výlenku. V ktorom však, keď výklenok je niekoľko desiatok či stoči? Mohlo by sa to možno zistíť podľa murovky výklenku. Lenže tí, čo vchod do výklenku s Hlinkovým telom zamurovali, boli iste majstri svojho remesla. Vedeli, ako zahľadiť stopy tak, aby prípadní hľadači vyšli naprázdno.

V katakombách je hrobové ticho, všade čisto. Neomietnuté tehlové múry sú suché. Za týmito obrovskými múrami sa skrýva rad ľudských osudov. Mlčky sme prechádzali po chodbách a spýtaví pohľadmi hľadali, za ktorími nenápadnými tehľami môže byť pochovaný Andrej Hlinka. Odpoved' nám nemal kto dať, hoci vieme, že pre niekoho to nie je tajomstvo. Možno sa ozve.

Pohľad na Dóm sv. Martina v Bratislave

Spoločná snímka recitátoriek z mladšej skupiny

Poézia a próza v detskom podaní

V obecnom kultúrnom dome v Nedeci sa 18. mája konala recitačná súťaž, ktorej organizátorom bol Ústredný výbor Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku a redakcia Života. Zúčastnilo sa jej 33 žiakov zo základných škôl na Spiši a Orave. Žiaci súťažili v dvoch vekových skupinách, tzn. mladšej (I—IV. trieda) a staršej (V.—VIII. trieda). Mladší skupinu reprezentovalo 19 súťažiacich, ktorí recitovali iba jednu báseň. Výber poézie bol veľmi široký, počuli sme básne takých autorov ako M. Rázusová-Martáková, M. Ferko, P.O. Hviezdoslav, V.P. Tóth, S. Chalupka, E. Čepčeková, L. Podjavorinská, P.B. Horál a ďalší. Žiaci boli na súťaž celkom slušne pripraveni, dobre ovládali texty, recitovali prirodzené a bez akejkoľvek trém. Samozrejme, občas sa vyskytla aj dajaká chybčka vo výslovnosti, malé zaváhanie, ale to sa stáva na každej súťaži.

Staršia skupina mala tento rok fažšiu úlohu, po prvýkrát súťažila v prednese slovenskej prózy. O meno najlepšieho recitátora súperilo 14 žiakov. Výber prózy bol rôznorodý. Mali sme možnosť vypočuť si také rozprávky a poviedky ako napr. Divotvorný hrnček od M. Ďuričkovej, Čenkové Deti, Kukučínovu Rysavú jalovicu, Klukaté chodníčky od A. Habovštaka, Pytačky od L. Podjavorinskej, Jáno Fr. Kráľa, Zamagurské rozprávky a pod. Úryvky textov boli sice dosť dlhé, ale žiaci ich väčšinou dobre ovládali. Všetci sa snažili dopadnúť čo najlepšie a v niekoľkých prípadoch sme boli svedkami skutočne dobrých uměleckých výkonov.

Prednesy žiakov boli zväčša veľmi isté, plné citu, starostlivo prípravené, aj keď sa niektorí účastníci dopustili menších chýb vo výslovnosti.

Porota v zložení: redaktor Luboš Svetoň z Literárneho týždenníka v Bratislave, redaktor Karol Fajth zo Slovenských národných novín v Martine a redaktorka Anna Krištofeková mala veľmi ťažkú úlohu pri hodnotení jednotlivých prejavov, keďže ich úroveň bola veľmi vyrovnaná a výrazov bolo treba jednoducho vybrať. Možno povedať, že tohoročná recitačná súťaž mala vysoku úroveň, čo opodstatňuje tvrdenie, že máme skutočne nadanú mládež. Prednes prózy zavedený po prvýkrát sa osvedčil. Preto si myslím, že by mal natrvalo zakotviť v budúciach recitačných súťažiach.

Na záver uvediem vyhodnotenie súťažnej poroty, ktorá v mladšej skupine udelała osobitné ceny:

DOROTE CERVASOVEJ, najmladšej účastníčke súťaže („O“ trieda) z Novej Belej za krásny prednes básne Čo lubím;

ALDONE ZAHOROVEJ zo školy č. 2 v Jablonke za peknú slovenčinu a dobrý výber;

MONIKE MAJERČAKOVEJ z Novej Belej za čistý jazykový prejav.

Prvé miesto v mladšej skupine získala HALINA FLOREKOVÁ z Jablonky-Matonogov za presvedčivý jazykový prejav a precitný prednes; druhé miesto obsadila JOLANTA KNAPČÍKOVÁ z Hornej Zubričce za dramatický, vysoko kultivovaný jazykový prednes; tretie miesto si vyrečitoval ANDREJ CHMEL

z Nedeca a získal odmenu za peknú slovenčinu.

V staršej skupine osobitné ceny získali: KATARINA KNAPČÍKOVÁ z Hornej Zubričce za mimoriadne čistý jazykový prejav;

JADVIGA GRELÁKOVÁ z Jablonky za neobvyklý dramatický prejav; BERNADETA MODLÁKOVÁ z Jablonky za zaujímavý výber textov z dejín nitrianskeho kniežaťstva;

ADAMOVÍ KUBASKOVI z Kacviny za pozoruhodnú ukážku o Váhu.

Prvé miesto v staršej skupine získala REŇATA VILMANOVÁ z Nedeca za vynikajúci dramatický prednes. Druhé miesto obsadila EVA KLUKOŠOVSKÁ z Novej Belej za jazykovo čistý expresívny prednes. Tretie miesto získalo ANDREJ PETRÁŠEK za dobrý výber textu a citlivý prednes.

Všetci účastníci obrážali vecné odmeny v celkovej hodnote vyše 250 tisíc zlôtých, slovenské platne a knihy.

Ziaci a ich učitelia boli s výsledkami súťaže veľmi spokojní. Odmeny potešili všetkých. Odchádzali teda domov s úsmevom na tvári, čo asi svedčilo, že súťaž bola vydarená.

Text a foto ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

Jadwiga Greláková z Jablonky počas prednesu rozprávky Snehulienska

GRATULUJEME

Tento rok sa dožil významného životného jubilea, 60. narodenín, podpredseda Ústredného výboru a predseda Obvodného výboru KSSCaS na Spiši, kacvínsky rodák krajan Anton Pivovarčík.

Ako sýn znamého krajanského činiteľa a prvého predsedu MS KSSCaS v Kacvini Jana Pivovarčíka sa od najmladších rokov zaujal o krajanskú činnosť a venoval jej hodné času a úsilie.

V rokoch 1966—73 bol predsedom MS v Kacvini a neskôr jej tajomníkom. Jedno volebné obdobie (1967—71) plnil tiež funkciu člena UV, ako aj pokladníka OV KSSCaS na Spiši. Je dlhorocným dopisovateľom nášho krajanského časopisu Život a viacnásobným víťazom súťaže o Zlaté pero.

Srdcne blahoželáme Antonovi Pivovarčíkovi k jeho jubileu a do ďalších rokov mu želáme mnoho zdravia, osobného štastia a úspechov v jeho záslužnej práci v prospech nášho krajanského hnutia.

Redakcia Život

Čítaj!
Predplácaj!
Propaguj - ŽIVOT

ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

Poslední cesta lidických dětí

ATENTÁT NA R. HEYDRICHA

Ceskoslovenská emigrační vláda vynesla rozsudek smrti nad Reinhardem Heydrichem, generálem SS a policie, šéfem Říšského úřadu bezpečnosti, spolužárcem koncentračních táborů. V březnu 1942 byl jmenován zástupcem tzv. protektora Čech a Moravy. V březnu a dubnu britská letadla vysadila české diverzní a sabotážní skupiny. 27. května 1942 dva členové skupiny Anthropoid Jan Kubis a Jozef Gabčík těžce zranili Heydricha, který 6. června zemřel. Zpráva o atentátu vyvolala zuřivost hitlerovců. Hitler hrozil deportací všech Čechů, rozkázal zastřelení deset tisíc rukojmí. Pod tlakem Franka změnil své rozhodnutí. Frank tvrdil, že hromadné represe naruší pacifikaci, které dosáhl Heydrich, sníží produkci a prohloubí protiněmecké citení Čechů; byly by také argumentem pro antiněmeckou propagandu. Podle nového plánu, který Hitler přijal, měla být českému obyvatelstvu demonstrována německá síla. Do Čech bylo vysláno 60 tisíc policistů a četníků z Německa. Bylo plánováno eventuální zrušení autonomie, vytvoření z Čech a Moravy „policejního obvodu“, hromadné popravy vězňů koncentračních táborů a zatýkání české inteligence. Byl zastřelen mj. spisovatel Vladislav Vančura a generál Eliáš. Jako odveta za atentát na Heydricha byly srovnány se zemí a spáleny Lidice. Z 494 obyvatel vesnice bylo 173 mužů zabito na místě, 19 mužů a 7 žen v Praze, 195 žen bylo vyvezeno do koncentračního tábora v Ravensbrücku. Sto dětí bylo vysláno do přesídlenecího tábora v Lodži.

Desetitisíce policistů, četníků a příslušníků gestapa hledaly v celé zemi atentátníky. Zvláštní soudu vynášely rozsudky smrti. Od atentátu do července 1942 jich bylo vynesených asi 1800. Hitlerovci hrozili hromadnými represemi, nebudou-li atentátníci nalezeni. Ti se ukryli v Praze, v podzemí kostela Karla Boromejského. Dva dni před německým ultimátumem, 16. června 1942 Pavel Čurda, shozený několik dní po skupině Anthropoid, zradil. Prozradil jména atentátníků a jejich skryš. 18. června asi 300 hitlerovců obklíčilo kostel. Výsadkáři se bránili sedm hodin. Pět z nich v poslední chvíli spáchalo sebevraždu. Dva těžce ranění zemřeli v nemocnici a vzali tam svou smrti s sebou do hrobu.

mátem, 16. června 1942 Pavel Čurda, shozený několik dní po skupině Anthropoid, zradil. Prozradil jména atentátníků a jejich skryš. 18. června asi 300 hitlerovců obklíčilo kostel. Výsadkáři se bránili sedm hodin. Pět z nich v poslední chvíli spáchalo sebevraždu. Dva těžce ranění zemřeli v nemocnici a vzali tam svou smrti s sebou do hrobu.

PŘESÍDLENECKÝ TÁBOR V LODŽI

Séf pražského gestapa oberstrumbannführer SS dr. Gerke ohlásil dne 24. června 1942: „Na rozkaz führera byly užity odvetné prostředky proti obci Lidice v Čechách, protože uprchlí výsadkáři po vyskočení z letadla navázeli v této obci kontakty a získali pomoc. Obec skládající se z 95 domů byla spálena... 88 dětí bylo vysláno do Lodže, 7 dětí ve věku od 1 do 14 let. Dvacet bylo vybráno pro germanizaci.“

Před Obvodní komisí pro vyšetřování hitlerovských zločinů v Lodži vypovídal švédský Konstanty Markowski, který byl od konce roku 1941 s manželkou, ošetřovatelkou Julii Markowskou v přesídlenecím táboře v ul. Gneisenaustrasse, dnes Żeligowského. Jeho žena pracovala v ambulatoriu, kde se léčili vězni. Švédský vypověděl, že v roce 1942 bylo přivezeno 82 děti z Lidic a Ležáků (ve skutečnosti bylo do Lodže přivezeno 88 dětí v červnu a 12 dětí v červenci). Byly to děti ve věku od 1 do 14 let. Dvacet bylo vybráno pro germanizaci. Po třech týdnech byly vyvezeny neznámou kam. V době, kdy lidické děti byly v táboře, přijel tam Herman Krumey, který uměl česky a s dětmi mluvil. Jiný švédský, lékař Jan Zieliński vypovídá, že děti byly ubytovány ve velkém sále. Když tam přišel, děti stály ve skupinkách a křečovitě se držely za ruce. Starší děti pečovaly o mladší, chovaly malé děti v náruči. Byly v letních oblecích, špinavé. V rukou měly

uzlíčky s celým svým majetkem: kousky chleba, drobnými hračkami. Lékařům a jiným Polákům se teprve po delší době podařilo dětem vysvětlit, že nejsou Němci a že jim chtějí pomoci. Sestra Markowská děti umyla, připravila lůžka pro nemocné. Několik dětí mělo zápal plic. Poláci se snažili dodávat léky a potraviny.

Tyto svědecké výpovědi pomohly nakonec najít telegram podepsaný Hermanem Krumem, v němž se ptá SS oberstrumbannführera Eichmana z IV. oddělení RSHA, co se má stát s českými dětmi, jejichž transport ohlásil velitel bezpečnostní policie z Prahy. Po výměně korespondence a telegramu bylo rozhodnuto o osudu dětí jediným slovem Sonderbehandlung, což v německém názvosloví znamenalo totéž jako likvidace.

*Snímek:
Z. Tobjański*

Některé děti vyslane do Říše na germanizaci přežily válku a vyprávěly o svých tragických osudech. V noci z 9. na 10. června 1942 v Lidicích gestapo a policie vyhnali všechny z postelí. Muži byli zastřeleni, ostatní shromážděni v budově gymnázia v Kladně. Tam byli 3 dny. Gestapáci jim oznámili, že ženy pojedou do pracovního tábora vlakem a děti autobusem. Vzali děti matkám násilím. Ženy pak byly vyvezeny do koncentračního tábora Ravensbrück, kde byla většina zavražděna. Děti odjely auty do Lovosic a odtud vlakem do Lodže. Tam ve staré tovární budově děti spaly na betonové podlaze. Po nové rasové selekcii bylo vybráno 7 dětí převezených potom do Puszczykówek u Poznaně, kde měly zakázáno mluvit česky a chodily do německé školy. Když se naučily německy, byly prodány německým rodinám (jedno dítě za 50 marek).

Největší skupina dětí byla po třech týdnech pobytu v Lodži vyvezena do tábora smrti v Chelmně nad Nerem.

TÁBOR SMRTI V CHELMNĚ NAD NEREM

S Hitlerovým souhlasem a na návrh šéfa tzv. Warthegau Artura Greisera vznikl v lesoch nedaleko vesnice Chelmno nad řekou Nerem tábor smrti. Zahájil svou zločinnou činnost 8. prosince 1941. V táboře zahynulo 330–360 tisíc osob. Byli to hlavně Židé, ale také Cikáni a Poláci. Zahynuly tu děti ze Zamostí, mladí lidé a starci z Włocławka, polští kněží a mniši, a také několik tisíc sovětských zajatců. V židovských ghettotech ve Warthegau byly prováděny selekce Židů a slabší nebo nemocní byli využíváni do Chelmna. Hynuli tu i Židé z Německa, Rakouska a Československa. Byly tam přivezeny i děti z Lidec Chelmno bylo typickým táborem smrti, vězňové tu zásadně nebyli déle než 1–3 dny. Přivezení vězňové byli shromážděni ve velkostatku a kostele v Chelmně, asi 6 kilometrů do tábora. Oběti byly nakládány do vzduchotěsně uzavřených automobilů, do nichž byl zaveden výfuk. Než automobily dojely na místo, všechni vězňové byli mrtví. V ohrazeném, hlídáném lese pak byly zakopány v hromadných hrobech a od roku 1942 spalovány. Popel hitlerovci rozspávali v lese, zakopávali v zemi nebo využívali do řeky Warty. Tak zahynuly i děti z Lidic.

7. června 1943 hitlerovci vyhodili tábor do vzduchu. Na jaře 1944 tábor znova zahájil svou zločinnou činnost, pokračující až do července 1944. V noci ze 17. na 18. ledna 1945 hitlerovci zastřelili 47 vězňů — dělníků. Zničili palác v Chelmně a krematoria v lese, pokoušeli se ukrýt místa hromadných hrobů. Hitlerovská posádka v Chelmně nad Nerem měla 120–150 členů, esesáků a četníků. Velení byli mj. Herbert Lange a Johan Bothman.

Před soudem v Bonnu odpovídalo 11 vrahů, strážců a vedoucích plynových komor. První přeličení skončilo v polovině roku 1965. Tři obžalovaní byli propuštěni, tři od souzení k 13 měsícům vězení a pět k trestům od 7 do 13 let vězení. O ozvučení v

POKRAČOVÁNÍ NA STR. 9

KAREL TOMAN

Písen

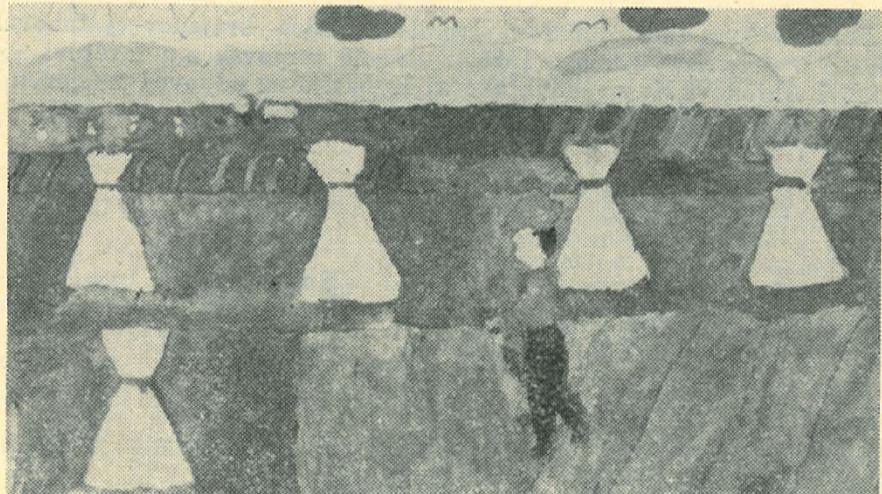
Divoký mák si natrhám,
na poli zprahlém nejvíce,
pomněnky modré k němu dám,
jež u struh kvetou tesknice.

Na její lože nastelu
mák divoký, mák divoký.
Můj bože, já tam nastelu
mák divoký, mák divoký!

Ať rdí se, cudná světice,
ať stud a vztek jí v tvář krev hnál!
Mák rudý rád mám nejvíce.
Vždyť krev jsem vždycky, vždycky dal!

Krvavě kvetla láska má,
jak krví plá má nenávist.
Umřela v slzách láska má.
Co slzami zrosila míst!

O ctnostná panno, světice,
můžete s pomněnkou si hrát.
Mák rudý rád mám nejvíce
a umím, umím pohrdat!

Práca v poli — maľba Jozefa Pacigu (3. tr.) z Krempach — I. miesto mladšej skupiny v kresliarskej súťaži '89

S dunením ako osud
vchádzali bránou.
Čistá vlečka prachu
za nimi viala ako za nevestou.

Tažké a sladké zároveň
prichádzali.
A konské kopytá
vyklopávali podchvíľkou
na doskách stodoly
jak na vojenskom bubne
ťahanom krotkou kobylkou.
Duneli takty pohrebné

No tráva,
ešte i v smrti plná mудrosti,
vyhrávala si do hrobu
len potichu a na najsladších husliach.
A ako sláva sveta voňala.

MILAN RÚFUS

Vozy

SO

senom

SLOVNÍK ŽIVOTA (184)

PÍSANIE SPOLUHLÁSOK Ď, T, Ň, E PRED E, I, Č, IA, IE, IU. (1)

Spoluhlásky ď, t, Ň a e píšeme bez mäkčená (d, t, n, l), keď za nimi nasleduje e, i, Ŀ alebo dvojhľásky ia, ie, iu. Napr.: desať, telo, nemý, leto; divý, ticho, nikto, lipa; divat sa, tišiť, snívať, listie; dieťa, tiešen, niekto, liek; vedia, chytia, hania, liať; hadiu, štiu, umeniu, obiliu a pod. Vo výslovnosti je tu vždy mäkké ď, t, Ň, ľ, e.

V skupinách de, te, ne, le; di, ti, ni, li; di, ti, ni, li vyslovujú sa tvrdé spoluhlásky výnimavočne v týchto prípadoch:

a) v tvaroch prídavných mien vzorov PEKNÝ a MATKIN napr.: zaviateho, piatemu, krásnej, pekní, stáli, biele, matkinej, matkini, matkine; v tvaroch jednej, jedni;

b) v tvaroch zámen ten, tento, onen: ten, tej, tí, tie; tento, tejto, títo, tieto; onen, onej, oni;

POESKY

naknocić
nakolannik
nakopcić
nakosić
nakpić
nakrajać

nababrať
nakolenáčka
nadýmiť
nakosít
vysmiať sa
nakrájať

nafušovať
nákolenečce
načoudiť
nasekáť (trávu)
vysmáť se
nakrájet

nakrapiany
nakrašeć
nakrešlić
nakrèać
nakrètka
nakrochmalić
nakruszyć
nakrycie
nakrycie głowy
nakrycie stołowe
nakrywać się nogami
nakryć złodzieja
nakrzątać się
nakrzyczeć się
na krzyż
nakupować
nakwasić
nala-

ny
nalatać się
naleciałość
nalegać
nalepić
nalepka
nalešník
nalewać

bodkovaný, jarabý
nakradnúť
nakresliť
nakrùcat
matica
naškrobiť
nakrušiť
krytina
pokrývka hlavy
stolný príbor
pôvratiť sa
pristihnúť złodeja
nabehat sa
nakričať sa
križom
nakupovať
naložiť
naliaty; opity;
opuchnutý
nalietať sa
návyk
naliehať
nalepiť
nálepka
palacinka
nalielat

naliať
likér z ovocia;
tinktúra
naležať, patrīť
byť členom
organizácie

kropenatý
nakrást
nakresliť, vyličiť
natáčet
matice
naškrobit
nadrobniť
krytina
pokrývka hlavy
stolný príbor
pôvratiť sa
chytit złodeje
nabehať se
nakričet se
křížem
nakupovať
naložiť (okurky)
naliaty; opily;
otekly
nalétať se
návyk
naléhat
nalepit
nálepka
palačinka
nalévat
nalit
likér z ovocia;
tinktura
náležet, r
být člen
organizáci

Predkladáme dnes čitateľom dva listy našich krajanov-vysťahovalcov, písané v Amerike v marci 1920, a určené jurgovskému farárovi — dekanovi Antonovi Kubasákovi, ako aj Kubasákovu odpoved' na jeden z listov.

JOZEF ČONGVA

Krajanské listy z Ameriky

Adresát listu — Anton Kubasák, rodák zo Zubrohlavy na Orave, bol priateľom a spolužiakom Andreja Hlinku. V Jurgove pôsobil od smrti svojho predchodecu — Andreja Chmela, t.j. od roku 1896 — až do marca 1921, keď zomrel. Od času, keď prišli z Ameriky listy našich vystáhvalcov z Repisk a z Jurgova žil ešte len jeden rok.

Dekan Kubasák bol pochovaný na kostolnom dvore, kde sa nachádzajú hroby dvoch iných jurgovských knázov: Andreja Chmela, ktorý v Jurgove pôsobil 46 rokov (1850—1896) a jurgovského rodáka — Andreja Šilana. Tu sú tiež hroby mojich dvoch vzdialenosťí príbuzných — Jána Miškoviča a jeho vnuka — Jána Šoltýsa. O pohrebe farára Kubasáka František Moš napsal: „Nad jeho hrobom rečnil prelát Madej, farár zo susednej poľskej obce Bialky, ktorý bol aj poslancom. Pri slovách rečnika, že nebohy sa narodil v krajinie slovenskej, ale odpočívať — hocia to nechcel — bude v zemi poľskej. Jurgovčania dosť hlasno šomrali a málo chýbal, že nedošlo k vážnemu incidentu.“

Všetky listy sú napísané po slovensky. Autori v nich jednoznačne manifestujú svoje slovenské povedomie. V marci a máji 1920, keď listy vznikli, ešte nebolo rozhodnuté, kam budeme patrít. Plebiscit sa mal konat na jeseň 1920. Ako vieme, v skutočnosti k nemu nedošlo. V liste farára jurgovským vystáhvalcom nájdeme negatívne ocenenie plebiscitu z mrvného hľadiska. Plebiscitné prípravy znamenali aj teror, ktorého akty sa mali v Jurgove odohrat aj po príčlenení Spiša k Poľsku. V máji 1920 poľská teroristická skupina zavraždila v Jurgove slovenského žandára, v októbri 1922 poľski vojaci zastrelili jurgovského občana — Jána Pavlaka a zranili jednu občianku. Vzápäť uväznieli v Novom Targu 60 jurgovských chlapov.

Obsah listov si nevyžaduje takmer žiadnený komentár. Snáď len vysvetlenie výrazu „patrunat“, ktorý sa vyskytuje v liste Repiščanov. Z hľadiska cirkevného práva patrónom je fyzická alebo právnická osoba, ktorá má rad povinností a práv v cirkvi. Z patronátnych povinností najdôležitejší bol záväzok patróna, že bude udržiavať v náležitom stave a budovať kostoly, fary a iné cirkevné objekty, jemu podliehajúce. Patronátné práva a povinnosti voči jurgovskému kostolu mal od času kúpy Javorinského panstva — knieža Hohenlohe. Je zaujímavé, že poľské Ministerstvo viedrovyznaní a verejnej osvety ako aj Metropolitná kúria v Krakove sa domáhali od vlastníkov Javoriny plnenia patronátnych povinností ešte v tridsiatych rokoch, teda už dávno po zmene hraníc.

Autori prvého listu pracovali v Chicagu, v štáte Illinois, druhého — v menej znájomom meste — Passaic v štáte New Jersey. Passaic sa nemôže porovnávať s Chicagom. Je to pomerne malé mesto: v roku 1980 malo 52 tisíc obyvateľov. Chicago v tom istom roku malo už viac ako sedem miliónov. Ale

aj Passaic je mestom, v ktorom sa usadilo veľa emigrantov zo strednej Európy, vrátane našich krajanov.

Korešpondencia dosvedčuje veľkú dôveru krajanov k dekanovi Kubasákovi a jeho veľkú mravnú autoritu. Je zároveň dôkazom citu, spolupatričnosti a lásky vystáhvalcov k svojim rodákom a k rodnej zemi.

Pôvodiny listov nemáme. Text, ktorý uverejňujeme, pochádza z odpisu, ktoré urobil jurgovský rodák — kanonik Jozef Vojtas. Kópie listov — a viaceré hodnotné historicke doklady — som 1. júna 1990 dostal od našej jurgovskej rodáčky z Trenčianskych Teplic — Márie Cibrinovej (rod. Vojtasovej). Veľká vďaka jej za to!

LIST REPIŠSKÝCH KRAJANOV JURGOVSKÉMU FARÁROVI ANTONOVI KUBASÁKOVI

„Chicago, Illinois, March 11.1920

Pochválen Pán Ježiš Kristus.

Úprimný pozdrav od repišských krajanov Najdôstojnejšiemu Pánu, Duchovnému správcovi Jurgovskej Farnosti, Rev. Antonovi Kubasákovi. My repišskí krajania posielame Vám ako veľkonočný darček, a sice v obnose 20.000 korún, ktorý darček je obetovaný na zbudovanie nového kostola v Jurgove. Preto prijmite s lásou od nás tento dar, ktorý Vám posielajú repišskí krajania, lebo jak nám je známo, že naši Bratia potrebujú pomoc od nás. Preto sme sa rozhodli na nás Rodný Kraj a na našich Bratov a Sestry, že potrebujú pomoc v týchto smutných časoch. Dlhé roky sme očakávali, že dostanete pomoc od tohto Patrunata, ktorý panoval nad našimi horami, ale tento Patrunat nemal lásku k Bohu ani k ľudu, a preto nevera ho priviedla, že sa stal prívržencom, a musel opustiť tie krásne zelené Tatry, ktoré prislúchajú nášmu slovenskému ľudu. Ale my krajania žijúci v Spojených štátoch stojíme pevne za učenie Kristove a za našu cirkev katolícku. Preto posielame Vám tento darček a vyzývame vás všetkých farníkov, aby ste sa pripravili ku tejto práci, ktorá je potrebná pre spásu našich duší. Lebo kostol je prvým prostriedkom v našom pozemskom živote, a preto odhodlajme sa k tejto práci. Dúfame, že vskutku dokážeme tento cieľ, po ktorom túži naše svedomie. My, krajania, čo bývame v Spojených štátoch, budeme Vám aj nadálej na pomoci pri tejto práci. A preto pripravte si už drevo a cehli tohto roka, a môže Boh dať, že na druhý rok budú lepšie časy, a tak kostol sa postavi bez Patrunovej pomoci. Lebo nás jest dosť, keď všetci budeme konat svoju povinnosť, a oferovať každý niečo zo svojho majetku, a nie pachtiť za veľkými majetkami. Lebo učenie Kristova nás učí, že daj cisárovi čo je cisárovo a Bohu čo je Božie. Lebo stojí napísané, že pečujeme najprv o kráľovstvo Božie, a to druhé všetko bude nám prida-

né. Teraz žiadam Najdôstojnejšieho Pána, Duchovného Otca Antona Kubasáka, aby bol tak dobrý a oznamil v kostole ten dopis a mená nasledujúcich darcov, ktorí na stol obetovali:

Jakub Madeja	1068 korún
Jakub Solus	1022
Andrej Mačičiak	870 korún
Matej Pluta	870 k
Simon Džiadiš	870 k
Barbara Buc	870 k
Bartolomej Soltes	870 k
Tomas Vojtka	870 k
Sebestin Pavlik piedsto korún	500 k
Jan Dzadon	500 k
Ďalej obetovali po štyristo	35
Martin Pavlik	435
Andrej Vilk	435
Simon Malec	435
Jozef Soltés	435
Martin Materko	435
Andrej Tomas	435
Jan Siska	435
Jozef Solus	435
Jozef Zmarzlak	435
Valent Vilk	435
František Tomas	435
Andrej Madeja	435
Ján Madeja	435
Maria Vojenski	435
Anna Buc	435
Zofia Kuruc	435
Simon Ligas	435
Jan Paronski	435
Jan S. Jurik	435
Jan Pavlik Tulejcak	581 korún
Sebastian Pavlik Tulejcak	261 k
Michal Gorel	261 k
Po sto sedemdesať štyri korún	
Alzbeta Grohola	174
Sebastian Jorgovjan	174
Jakub Vilk	174
Vavrinec Vojtas	174
Valent Pavlik	174
Bartolomej Jorgovjan	174
Andrej Pavlik	174
Andrej Malec	174
Simon Pavlik	174
Simon Dudas	174
Jakub Jorgovjan	174 korún
Po osemdesať sedem korún	
Jan Malec	87
Zofia Ligas	87
Matej Malec	87
Tak celý prijem obnáša 20.000 korún, ktorý obnos bude očakávať od nás. Zdávam sa s úprimným pozdravom na Duchovného Otca a na všetkých farníkov prislúchajúcich od jurgovského kostela — Sebestin Pavlik — výboru zápisník. A jestli som niečo plano napísal, tak žiadam Velebného Pána, aby mi prepáčili, lebo oni znajú, že u Pavlika školy nebolo, ale časom ze sivej skúsenosti sa naučil v Amerike. Tak budeme netrpeľne očakávať na odpoveď od Vás, ktorú odpoved' zašlije na	
Sebestin Pavlik	
4827 So Hojne Ave.	
Chicago, Illinois	
Nort Amerika	
Zbohom	

Autor listu — kraján Sebastián Pavlik z Repisk — napísal na obálke listu nasledovnú adresu: Rev. Anton Kubasák, Jurgov, OP Tribš, Spišská Stolica, Česko-Slovensko. Vysvitá z nej, že v marci 1920 ešte neboli v Jurgove.

gove poštový úrad, alebo snáď aj bol zriadený, ale Pavlik o tom nevedel. Autor považoval za samozrejmosť, že Tribš a Jurgov patria do Československa. Pavlikova nádej sa nespnila. 28. júla 1920 severný Spiš pripadol Poľsku. Názov štátu je písaný s pomlčkou, tak ako prednedávnom. To môže byť dôkaz, že autor vedel o Pittsburgskej dohode z 30. mája 1918, ktorá zaručovala Slovensku širokú autonómiu.

Obálka listu repišského krajanana nám poskytuje informáciu o tom, ako boli využité peniaze poslané krajanmi. Kanonik Jozef Vojtas — jurgovský rodák, ktorý videl pôvodinu listu aj s obálkou napísal: „Na obálke tohto listu je pripísané rukou Antona Sikoru, správcu fary v Jurgove: „Čiastka na zvony pošla. Ostatné na maľovanie kostola. Knižočka Ľud. banky (ceruzkou 20.000) v St. Vsi je teda zlikvidovaná v r. 1938. Len účasťiny sú ešte u p. Podolského.“ Nie sme v stave určiť, kedy boli kúpené zvony. Maľovanie kostola — na čo si presne spomína nás významný rodák z Čiernej Hory — Ludwik Korkoš — sa uskutočnilo v roku 1936.

Pričinu, prečo sa peniaze nevyužili ihneď po poslaní, nájdeme v odpovedi Antona Kubásaka na list jurgovských krajanov z 21. marca 1920. Už teraz môžeme povedať, že pričinou boli nestabilné finančné pomery a inflácia.

LIST JURGOVSKÝCH KRAJANOV FAROVI ANTONOVI KUBASÁKOVI

„Písaný list dňa 21. marca

Najsemprv môjho listu Nech bude pochválen Pán Ježiš Kristus i slávna Panna Mária Ruženca Svätého, ktorá nás prijíma pod svoju ochranu. Tak sa ozývam ja Jozef Soltis k Vám Ctený Duchovný Otče i čo sme krajania tu v Pasajku, tak Vás krásne pozdravujeme a vinšujeme Vám dobré a štastlivé zdravie. Tak sme tu zrobili zbierku na nás kostiel jurgovský. To sme zozbierali dva tisíc i dvasto korun. Tak Vám tu podávam mená, kelo kto oferoval.

Ja Jozef dvasto deväťdesiat tri korún a	
dvadsať päť centi	293.25
Andraš Rusnak	293.25
Maria Haniačik	293.25
Jan Vojtas	293.25
Sebastian Plucinski	117.25
Jan Plucinski	117.25
Maria Hovanec	117.25

To my z Jurgova všetci a teraz nasledovne obetuvali z Černi hury:

Sebastian Siska	293.25
Maria Minarcik	58.75
Bartlomej Kloska	31.25

A teraz z Fridmana obetuvali nasledovní:

Maria Svorek	58.75
Paulina Svorek	58.75
Zofia Zolondék	58.75

Z Repisk obetuvala:	
Anna Žmarzlak	58.75

Z Tribša:	
Anna Petrašek	58.75

Tak Vám zasílam pozdrav v mene všetkých krajanov, čo nás haf jes v Pasajku. Sme zdraví chvalabohu, ktorého zdravia i Vám vinšujeme, jakého sebe sami od milého Pána Boha žiadame. A tak ostavajce zbohom až dovidenia, a budú tak dobre a odpišu jak peniezi dostanú.

Tu majú adresu:

Jozef Soltis
3. St. Passaic N.J.
No. 131, Nort Amerika".

Tu list končí. Zdá sa, že autor týmto nevyčerpal tému, a preto pokračoval na malom kúsku papiera. Podľa kanonika Vojtasa text bol napísaný „tou istou rukou.“ Pokračovanie malo doslova takéto znenie:

„Tak my sa tu dovedujeme, jak toti ti celi potupujú katolícku vieru, bo sme čuli, že do kostola zabraňujú chodzic. Bo jedni

noviny tak píšu, a druhé zas inači, to neznáme komu veric. To my neznáme jak. Tak by boli tak dobrý, a by mohli, to by nam odpísali jak, či to pravda, či nie, bo sme čuli, že zvony pozabierali na potreby vojinské.“

Dekan Anton Kubasák odpovedal Šoltysovi na jeho list v máji 1920. Na druhej strane kópie listu poznamenal ceruzkou: „odpísal som 18.V.1920.“ A takto sme sa dostali k poslednému prameňu.

ODPOVEĽ DEKANA ANTONA KABASÁKA KRAJANOVU JOZEFOM ŠOLTYSOVU

„Pochválen Pán Ježiš Kristus! Zdravas Mária! Pozdravenie moje zneje v mene mojom a všetkých priateľov, známych, slovom všetkých veriacich vo farnosti jurgovskej — Vám, Našim v Passaicu. Keď list a peniaze som od Vás dostal (15 ste složili 2200 K), hned som to všetkým na známost dal, ktorí Vám d'akujú a prosia, aby ste na nás, svoje rodné miesto pamäťali, ako ja my Vás vždy spomíname. Každému jednému by som mal čo odkázať, bo s každého domácimi som rozprával, každému z domu Vám budu písat. Celý svet je teraz ešte horšej zadlžený, ako za války, lebo za války my tu sme ešte dosť na pokoji boli, len teraz ten plebiscít, to je to najhoršie, čo môže byť z ohľadu mravnosti ľudi. Dar vás sme odložili na lepšie časy, lebo teraz nič nemožno začať, kým sa veci neutíšia. Krajania z Chicaga tiež poslali 20.000 korún. Tie sme tiež odložili. Tu jeden dollar teraz = 54 Kčs a jedna koruna československá — 4 k nekolkovalné poľské abo maďarské. Drahota je veľká a práca jakakolvek ideťažko. U nás doteraz prevrata niet niejakého, panstvo favorinské je tak, ako bolo, lenž je pod nútenu správou. Za války nám vzali jeden zvon, ten stredný, dostali sme za kgram 4 k. a teraz by sme kgram nedostali ani za 50 korún. Jako veci teraz u nás stoja, nemôžem písat, ba sa ešte len vyvynújú, až nepriariadok prejdeme, všetko Vám odpíšem. Do tých čiasov majte trpežlivosť, alebo sa pobierajte k nám. Boh Všemohúci nech je s Vami i s nami.“

Poslední cesta lidických dětí

POKRAČOVÁNÍ ZE STR. 6

soudní síní múže svědčit tato událosť: Toho dne, kdy v soudní síni mluvili obhájci, jeden z posluchačů pozval všechny obžalované na oběd. Advokáti sváděli všechno na nadřízené, na systém. Tvrzili m.j. že „Jsou-li tito lidé souzeni, měli by být souzeni i angličtí a američtí letci, kteří bombardovali Drážďany, protože stejně jako obžalovaní, i oni zabijeli lidí. „Prokurátor vykřikl: „Styd'te se... a proste o odpuštění pozůstalé příbuzné po obětech z Chelmna.“

DOSLOV

Krumey, odpovědný za osud českých dětí, byl vyslychán jako svědek v norimberském procesu dne 30. září 1947. Přiznal se, že spolupracoval při likvidaci českých dětí. Bývalý SS obersturmbannführer Herman Krumey se vyhnul spravedlnosti. Usadil se v Bavorsku, vedl život „slušného“ člověka a jako vystěhovalce ze Sudet dostal státní půjčku na začlenění drogerie v obci Korbach. Byl poslan-

cem Landtagu. Teprve v roce 1960 v souvislosti s Eichmanem prokuratura ve Frankfurtu nad Mohanem zahájila proti němu vyšetřování za spoluúčast ve vyvraždění 400 tisíc maďarských Židů. Zanedlouho bylo proti němu zahájeno další vyšetřování, týkající se jeho činnosti jako velitele lodžského oddelení přesídlenecké ústředny. V roce 1969 byl od souzen k doživotí. Hlavní komise pro vyšetřování hitlerovských zločinů v Polsku zpřístupnila při vyšetřování 135 původních německých dokumentů a protokoly svědeckých výpovědí.

SEZNAM LIDICKÝCH DĚTÍ ZAVRAŽDĚNÝCH HITLEROVSKÝMI OKUPANTY:

Brejčka Josef (nar. 1937), Bulina Josef (1930), Bulinová Anna (1928), Bulinová Jaroslava (1939), Čermák Jiří (1930), Čermák Miroslav (1934), Čermáková Božena (1932), Fruhauf Jiří (1938), Hejma František (1928), Hejma Karel (1934), Hermanová Jaroslava (1939), Hocková Marie (1932), Honzíková Věra (1929), Hroník Zdeněk (1934), Hroníková Marta (1941), Hroníková Zdenka (1930), Hroníková Božena (1929), Jedlička Václav (1937), Kácl Karel (1934), Kavková Eva (1936), Kämplová Anna (1929), Kobera Jaroslav (1932), Kobera Václav (1936), Kobrová Milada (1931), Kobrová Zdenka (1934), Kavorovská Hana (1937), Kavorovská Ludmila (1932), Kozel Antonín (1935), Krásová Věnceslava (1935), Kubela Rudolf (1938), Kulhavý František (1935), Kulhavý Jaroslav

(1929), Liška Miroslav (1936), Miková Milada (1936), Moravcová Jitka (1940), Moravec Václav (1931), Mulák Karel (1930), Muláková Marie (1927), Müller Zdeněk (1937), Nerad Antonín (1928), Nová Elena (1938), Novotná Milada (1927), Pek Antonín (1934), Pelichovská Emilie (1927), Pelichovský Václav (1932), Pešek Josef (1934), Pešková Anna (1936), Pešková Jiřina (1935), Petrák Miroslav (1931), Petrák Zdeněk (1933), Petraková Jiřina (1927), Petřík Zdeněk (1941), Pitinová Marie (1931), Podzemský Štěpán (1938), Průchová Věra (1928), Příhoda Josef (1930), Příhodová Anna (1926), Příhodová Jaroslava (1940), Puchmetrová Věnceslava (1928), Radosta Miroslav (1936), Rameš Václav (1933), Ramešová Jaroslava (1940), Rohlová Božena (1934), Růženecová Marie (1928), Sejc Jiří (1936), Součková Miloslav (1929), Straková Jarmila (1939), Straková Ludmila (1940), Syslová Miroslava (1928), Suchý Josef (1941), Šroubek Josef (1934), Šroubková Marie (1927), Štoková Jaroslava (1932), Urban Antonín (1930), Urbanová Věra (1937), Vandrlík Josef (1928), Veselá Dagmar (1936), Vlček Karel (1935), Zelenka Jaromír (1940), Žid Ivan (1934).

Seznam lidických dětí vybraných pro germanizaci: Doležalová Marie (1932), Frejová Emilie (1934), Haftnová Anna (1931), Haftnová Marie (1930), Hanf Václav (1934), Kubíková Eva (1937), Vokatá Věra (1935).

(Podle vyšetřovacích akt Obvodní komise pro vyšetřování hitlerovských zločinů v Lodži, signatura OKL (Ds.-37/67).)

Karel Poláček

Bylo nás pět (9)

Když tatinek večer zamkl krám, tak si vzal nové šaty a ze škatule vytáhl tvrdý klobouk a do tobolky si dal dvě trabuka, takže mně připadalo, že je neděle, ačkoliv byla středa. A pak se koukl do zrcadla a nakroutil si vousy, při čemž se tvářil neobyčejně vážně. Pak chodil po pokoji a zpíval si. Ale maminka se strojila děsně dlouho, točila se před zrcadlem a dívala se na sebe ze všech stran. A pak jsme šli a když jsme byli na cestě, tak se maminka chtěla vrátit, jelikož byla starostlivá, jestli všecko uzamkla.

Na Novém náměstí byla lidí děsná kupa, ani tam promenádovali, jelikož v cirkuse hrála hudba pochody, polky a třásáky a také se ozývalo řvání cizokrajné zvěře. Tatinek šel k vozu, co se prodávaly lístky, a dal mně je podřet a já jsem je dal jednomu důstojníkovi, co stál u vchodu a trhal lístky a ukazoval návštěvníkům, kam si mají sednout.

My jsme se posadili na vykázané místo, maminku jsme vzali doprostřed, aby byl z každé strany jeden mužský a já jsem se koukal dokola a prvního, koho jsem uviděl, byl Ěda Kemlink, pročež jsem mu pravil „Nazdar“ a on mně také pravil „Nazdar“ a já jsem křičel „Já jsem tady“ a on odvětil „Já jsem tady taky“ a oba jsme křičeli „Všichni jsou tady“ a byl tam Tonda Bejval, Čenda Jirsák a vůbec všichni hoši, co spolu mluvíme, i ti, co spolu nemluvíme, ba i někteří přespolní žáci.

Já jsem se porád nemohl dočkat, až začnou, ani chvíliku jsem neposeděl. Zazvonili jednou, po chvíli podruhé, ale to byl jenom Švindl, jelikož vůbec nezačínali. A když zazvonili potřetí, tak zase nezačínali, a všichni začali tleskat a křičet „Hohohó“. Ale vtom se zavlnila opona, začalo to dupat a do toho kolečka přijela na koni jedna slečna a jeden pán děsně práskal bitem, ona všešlijak přehazovala nohy a měla krásně vyčistěné holinky, jednu chvíli visela hlavou dolů, nic si z toho nedělala a porád se usmívala a kůň utíkal čím dál tím rychleji, až byl konec a dost a všecko plácalo a já jsem plácal ze všech nejvíce.

Potom zas přivedli koně a ten šašek to chtěl dělat jako ta slečna, on si myslil, že to umí, ale vůbec to neuměl a porád padal dolů, lidi se tomu děsně smáli a řvali strašlivým hlasem „Hohohó“, já jsem se smál ze všech nejvíce, až jsem padl maminec kollem krku a křičel jsem: „On padá dolů, on je blbej! Koukej, maminko, koukej, jak je blbej!“ A maminka mne pokárala, že se ani v cirkusu neumím slušně chovat, pročež jest ji před lidmi hanba.

Potom spustili s vejšky hrazdu a přišli tři hoši, všichni stejně oblečení v černém, jeden největší, druhý menší a ten nejmenší. Koukal jsem a viděl, že ten nejmenší jest Kasalický Alfons, co chodí do naší třídy, pročež všichni hoši volali „Kasalickej!“ a já jsem taky volal „Kasalickej“, aby viděl, že jsem tady. Ale Kasalický si toho vůbec nevšiml, ale stál neobyčejně nepohnutě a ten větší a ten ještě větší se také vůbec ani nepohnuli.

A s nimi přišel vrchní cirkusák pan signore Rudolfi a pravil silným hlasem vele-

těnému publikumu, že ti tři hoši jsou proslulí bratři Abaldini, co udivili svým prvotřídními výkony celý svět a psalo se o nich v zahraničních novinách a když to pravil, tak se uklonil a šel stranou. Načež ten největší se vymrštil na hrazdu a popadl Kasalického Alfonsa a hodil ho tomu největšímu a Kasalický udělal ve vzduchu tři kotrmelce, všichni se strašně houpali a Alfons přiletěl k tomu největšímu a ten ho hodil tomu menšímu a tak do dělali pořad a najednou hudba přestala hrát, všecko se koukalo a maminka pravila, že se na to nemůže koukat, že má strach, že si něco udělají a tatinek pravil, ať nemá strach, že ti jsou tomu zvyklí. Když byli u konce, tak jsme hrozně plácali, oni se děkovali a já jsem každému říkal, že jeden z nich byl Kasalický Alfons z naší třídy, a byl jsem velice hrdý.

Potom přišel šašek a chtěl to dělat po těch třech, ale vůbec to neuměl a každou chvíli padl na nos, čemuž jsme se všichni srdečně zasmáli a já jsem si myslil: Kam se hrabte, vždyť je blbej, ale on nebyl tak blbej, on vám najednou vyskočil rovnýma nohami, vymrštil se na hrazdu, zkroutil se jako had, otočil se několikrát ve vzduchu a všecko to koukalo velice, že všecko umí, ale musí ze sebe dělat pitomu, aby se lidi smáli. Náš tatinek pravil: „Je to chlapík, to se musí užnat“ a maminka pravila „Kam na to ti lidé chodí?“

Potom jsem šel k Evě Svobodové a chválil jsem toho šaška, ale ona pravila, že se jí docela nic nelíbí, protože má červený frňák a já jsem pravil: „Jseš hloupá a já tě z toho vyvedu, on má ten frňák přidělaný a jiná vypadá docela obyčejně“ ale ona se smála a porád říkala, že by ho nechtěla a ne a ne, ani za nic.

Když jsem si toho večera lehl ke spaní, tak jsem si vzal do postele ten pohled, co na něm byla vyobrazena ta krasojezdyně, abych to zasejce ráno našel. Ona ta slečna chodila o přestávce kolem dokola a prodávala ty pohledy a tatinek nechtěl koupit, jelikož pravil: „To je zasejce nášká lička na tahání peněz a k tomu já nejsem k mání.“ Ale já jsem velice mořil a tatinka jsem nechtěl být tak dlouho a on mně teda ten pohled koupil. A když jsem se s obrázkem pochlubil Evě Svobodové, tak ona se na foukla a pravila, že se diví co na ní mám.

Dlouho jsem nemohl usnout a ať jsem se podíval na strop nebo na zdi, porád jsem viděl ten prvotřídní program, jak přivedli obrovského indického slona zvaného Jumbo, on vám měl velikánský chobot a na něm dva prsty a taková malinká očička, kterými se chytře usmíval. On všechno uměl, ale všeckinko, a postavil se na zadní nohy a předníma prosil jako pejsek a všichni se na to koukali.

A zase jsem viděl, jak přišel jeden pán s hromadou psů, a ti psové byli chundelatí a hladcí, divní i obyčejní, ale všichni měli sukýnky a na hlavách čepičky a ten pán ukazoval hůlkou, hudba hrála a psové tančovali. Potom přinesl malinkaté schůdky a oni chodili po zadních nohách nahoru a do-

lú a taky pozpátku. Kteří psi to uměli, ti radostně zaštěkali, ale kteří to popletli, ti byli panem cirkusákem pokáráni, aby si podruhé dali pozor a nebloudili duchem mimo stěny cirkusu.

A ti šášové provozovali svoje komedie a dávali si pitomé hádanky, čemuž se lidé smáli, a dělali, jako by se fackovali neobyčejně silně, ale já jsem pozoroval, že se vůbec nefackovali.

A my hoši, co spolu mluvíme, jsme, že se nám to v cirkuse velice líbí a Čenda Jirsák pravil, že se nejvíce těší na nubijského lva, jelikož jest králem zvířat, ale Ěda Kemlink pravil, že jest žádostivější na bengálského tigra, jelikož se vyznačuje velkou krvežízlivostí. Ale žádný lev nepřišel, ani tygr se nedostavil, a tatinek pravil, že cirkusáci dovedou velečněmu publikumu věset bušily na nos, jelikož cirkusáci jsou samy svindl a žádná solidnost.

Ale co mně bylo divné, že tam byl taky Zilvar z chudobince a já jsem se ho ptal, kdo mu dal na cirkus, jelikož jest chudý. On odvětil, že mu nikdo na cirkus nedal, tak jsem se ho ptal, jak to přijde, že je také tady. On odvětil, že že by mohl každý přijít a že to neřekne, jelikož je to strašné tajemství. Tak jsem mu pravil, jako by nic, že mám knihu „V zemi Skipetarů“ a že to jest náramně počtení. On se toho hned chtěl a pravil, že by tu knihu také chtěl číst. Načež jsem ohrnul palcem nos a pravil jsem „Tady“ a on pravil, že mně to tedy prozradí, ale ne hned, ale až potom. Já jsem mu odvětil, že žádné potom, nýbrž hned, jináč tu knihu půjčím Bejvalovi. Tak to z něho vylezlo, že učinil ohromný vynález, jak se dostat do cirkusu zadarmo. On pomáhá cirkusákům nosit vodu k napájení cizokrajné zvěře, jakož i koní a ať odpolede přijdu k cirkusu, že on řekne cirkusákům, že taky budu nosit vodu.

To se mně zalíbilo a pravil jsem, že jistotě přijdu. On však pravil, že nikomu nesmím ten vynález prozradit a já jsem se zadušoval. Tak jsem doma nic neřekl a hnedky druhý den jsem běžel k cirkusu, ale kdo tam nebyl, Bejval Antonín tam byl a Ěda Kemlink i Čenda Jirsák, on jim to Zilvar vyslepičil, jelikož mu dali za to plnou kapsu burských oříšků, kudlu, nápletka na bič a dva šroubováky.

Ale já jsem nic neříkal, jelikož mně to bylo fuk a každý z nás popadl konev nebo putýnku a běhal jsem k hydrantu pro vodu.

A já se koukal, jak piše slon a divil jsem se, že toho vypije takovou sílu, také verbloudi hodně pilí, ale už méně a koně ještě méně, ale dohromady dost. Mezi nami pak chodil Kasalický Alfons s rukama v kapsách jako jednostpán a porád nás pobízel, vece: „Tak mládenci, tužte se a friško, friško, cito, cito, a šupito presto!“ pročež jsme nosili jako blázni. A Eva také nosila.

Já jsem pravil, že verbloud jest koráb pouště, jelikož jsem to četl v jedné knize, ale hoši pravili: „To si nech, to my víme dobře“ a já jsem pravil: „Já vám to nepovídám, já to povídám jenom Evě“ a Eva mně pošeptala, že jsem ze všech nejchytřejší, pročež mně přinese mejdličko.

Mezitím Otakárek Soumarů přinesl vrchnímu cirkusákovi pivo, ten se napil a pravil: „Brr, ta bere“ a Otakárek se hned k nám přidal a pilně nosil vodu. Ale co se nestalo, ona najednou přiběhla slečna vychovatelka a utíkala tak rychle, že měla klobouk na šíšato a křičela v cizím nářečí „Ježíšmarja“ a ještě něco, jelikož byl Otakárek celý zacákaný a počala vrchnímu cirkusákovi rychlým hlasem nadávat.

Vrchní cirkusák smekl čepici a přitiskl ji k hrudi, šoupl nohou dozadu a pravil velebným hlasem: „Madame, pardón, pardón, nevěděl jsem, že mladý pán jest z lepší ro-

diny, to jest ovšem omyl a jsem celý pryč, jelikož jest to nepřijemné", ale slečna vyhovatelská mluvila ještě rychlejším hlasem, že je to škandál, do kterého se musí vložit ouřad, aby se to vickrát neopakovalo. Potom popadla Otakárku za ruku a tálala ho pryč a on se dal do bréce.

Pročež se vrchní cirkusák velice dožral a pravil děsným hlasem: „K vúli vám, haranti jedni hlavati, všivati budu mít ještě nějakou polizanici, marš, odražte od krámu, nebo budu zlý!" a všechny nás vydal a bylo nás pět.

Tak jsme šli, nejdřív pomalu, jako by nic a pak jsme utíkali a když jsme byli dost daleko, tak Čenda Jirsák začal nadávat: „Troubo bengálská, pitomo nubíjské, blbouné prvostřídní, slone sensační, votronku světové, my jsme velectený publikum a žádní haranti, ty krajo tygrovitá, jaká nebyla dosud nikde v vidění!"

To nadával velice rychle, jako když bičem mrská a vúbec se nezarazil, takže jsme se velice divili a Eva se také divila, pročež jsem měl vztek, že to tak neumím.

Když tak nadával, tak vrchní cirkusák hodil po nás klicanem, ale nikoho netrefil a Čenda Jirsák se na něho šklebil děsně příšerně a ještě pravil: „Jseš čistokrevná klisna Kismet, pouze několik dnů!"

Potom vytáhal notes a něco si zapsal. Tázali jsme se ho, co si to zapsal a on pravil: „Pánové, já budu mít neobyčejně prima hřich k svaté zpovědi: Nadával jsem cirkusákoví. Takový hřich ještě nikdo neměl a velebný pán mně to třeba ani nebude věřit. Ale kdyby neco, tak jste svědci."

My jsme pravili, že mu to dosvědčíme, kdyby něco, a Čenda Jirsák byl velice hrdry.

Několik dní potom jdu vám do školy a jako výdyky jsem šel kolem Bejvalovic, abysm počkal na Tondu, že půjdeme spolu. Ale podíval jsem se na tu koňskou hlavu a zamrzelo mně, že ceni zuby a směje se potměšile a já jsem k ní pravil: „Na mne nemusíš cenit zuby. A vúbec mne nebabíš." Pročež už jsem nečekal na Tondu a šel jsem radši sám.

A tak jsem šel sám a ještě jsem si myslil, že bych měl kamenem trefit porculánovou hrušku na elektrickém vedení, ale špatně jsem hodil a tak jsem toho nechal. Bylo to v úterý a ten den mám velice rád, protože máme čtení, nábožku, kreslení a tělák. Čtení to nic není a v nábožce máme děsnou leggraci s káhou, jelikož si výdyky šnupne z piksly a pak praví: „Ó, vy hordo pohanská, ó, vy zbrojnošové římská, ó, vy zástupové Amalekitských, všechny vás nechám bez oběda, dokud se nenaučíte křesťanským mramvům". Tělák je samo sebou náramný, ale ze všeho nejradiji mám kreslení, jelikož užíváme barviček a můžeme kreslit z hlavy.

Ale mně se vúbec nezdálo, že je úterý a ten den vypadal tak skaredě jako čtvrtok, když máme počty, mluvnici, děják a zemák. A porád se mi zdálo, že je čtvrtok a já jsem byl mrzutý. Na náměstí jsem před sebou uvidel Čendu Jirsáku, ještě si tak myslím, že ho dohoním a řekneme si „Nazdar" a pošneme se spolu a pak mně ten celý Čenda Jirsák omrzí, já jsem asi v noci špatně ležel a měl jsem křivý krk.

Jako výdyky jsem se zastavil před cukrářstvím pana Svobody a uviděl jsem tam velikánský dort, byl čokoládový se smetanovými ozdobami a já jsem se sám sebe ptal, jestli bych ten dort chtěl a hnědky jsem si odvíděl: Nechtěl, jelikož se podobá klobouku, jaký nosí teta Vařková, když chodí na požehnání.

A když kráčím kolem pana polecajta, co stojí na náměstí a bedlivě kouká, zda ne-

Kresba: Empe

vypukl někde nepořádek, tak mám výdyky chut přiblížit se k němu a vytáhnout mu zadu šavli, abysem viděl, jaká jest, ale tentokrát jsem o to nestál, tak jsem kráčel slušně a dal jsem panu polecajtovi počestnost a on odvíděl: „Nazdar, občane" což se mi vúbec nelíbilo, jelikož nejsem žádný občan.

Loudal jsem se do školy velice pomalu a přemítl jsem, že by bylo dobré, když se školní budova najednou sebrala a šla pryč a já bych si šel pěkné domů a když se mne naši ptali, co je, já bych pravil, že žádná škola není a sedl bych si na dvorek a pořád bych seděl a koukal a nic.

Když jsem přišel do třídy, tak škola už zazvonil, ale ve třídě se řvalo, jelikož tam ještě nebyl pan učitel, ale já jsem neřival, sedl jsem si na své místo a vytáhl učení.

Bylo čtení, jeden žák četl z čítanky, že není, není zima zlá, jak se o ní říká, ale já jsem si pro sebe říkal, jakapak zima, když je takové horko?, a díval jsem se oknem ven a viděl jsem, jak nějaký mužský veze kolečko písku a já jsem se divil, že to toho mužského baví, já bych to kolečko nechal stát a šel bych od toho pryč a lehl bych si na trávník do stínu a zdálo se mně, že mám ústa plná písku. Taky jsem viděl děvečku od notářů, jak myla a při tom si zpívala, ovlírala široko ústa a měla děsně červené dásně jako šípková povidla, proto se mně znechutila a já jsem netrpělivě čekal, aby toho už nechala a šla pryč, neboť jsem se nemohl na to dívat, ale musil jsem, neboť bych pak se musil dívat před sebe a viděl bych Špotila Oldřicha, co má na hlavě strupy.

Ze zadní lavice mně někdo poslal namalovaný obrázkem člověka s oslíma ušima a pod tím stálo: „To jest Páta Karel pošli to dál", ale já jsem papírek zmuchlal a hodil pod lavici, jelikož to jsou blbé vtipy. A hlava mně bolela a v uších mně šumělo jako bych se byl ponouřil pod vodou a hledal oblázek. Já bych pil, ale hodně studenou vodu, co po ní trnou zuby, porád bych pil a zamhouřil jsem oči a zdálo se mně, že jsem skvrnitý jaguár, který se jde napít z potoka. Ale nebyl jsem jaguár a chtěl jsem, aby už bylo po škole a šlo se domů.

Abych se trochu povyrazil a smutné myšlení zahnal, začal jsem myslit na cirkus, jak

jsme v něm užili zábavy. Ale cirkus už odjel a na náměstí zbylo po něm kolo, posypané pilinami a roztrhané vstupenky, útržky plakátů a hromady hnaje a vúbec nic, dočela nic. Měmu myšlení se nechtělo dařit, i zdálo se mně, jako by žádný cirkus nikdy u nás nebyl a jenom že jsem o něm někde četl v knížce nebo mně kdosi cosi o tom povídal a já jsem tomu věřil a nevěřil.

Tak jsem si pravil: Musíš myslit o něčem jiném, o čem? Na příklad, jestli k nám dneska příde cesták a jestli tatínek něco objedná nebo řekne: Nepotřebuju nic, jsem hojně zásobený. A jestli Bejvalovi pacholci nám přivezou od dráhy bednu a pak jsem si vzdychl: Proč právě bednu? Stejně v ní nebudou obrázky. To mně bolí hlava.

Najednou jsem viděl ty šašky v cirkusu, co házeli ta barevná kola, nejdřív letělo červené kolo, za ním modré a pak žluté, letěly velice pomalu, jako když kráčí pan starosta, a panem notárem a s velebným pánum, ale pak litala porád rychleji a rychleji, pan starosta s panem notárem a s velebným pánum utíkali děsně rychle, horempádem a utíkali ještě více, letěli na dráhu, aby stihli vlak. Vtom mne pan učitel vyvolal, já jsem nevěděl, kde jsme a pan učitel pravil: „Bajzo, Bajzo, já se namáhám a ty bloudíš duchem mimo tu siň učební" a pravil to tak protivně, že mě ještě více bolela hlava a díval se přes brejle a zdvihl ukazováček, což se mně vúbec nelíbilo. Já jsem mu chtěl říci, ať nezdívá ukazováček, ale on se odvrátil a vyvolal jiného žáka.

Škola zazvonil, tak jsem viděl, že uplynula teprve jedna hodina a byla přestávka, byl velikánský řev, já jsem schválně neřival, ale zůstal jsem sedět a jenom jsem koukal a bylo zeleně, jako bych byl pod vodou. I uviděl jsem, jak Páta Karel vytáhl housku a začal pojádat, měl mastné pysky a to se mně tak znechutilo, že jsem začal děsně křičet: „Dej tu housku pryč nebo ti dám!" a porád jsem to křičel a chtěl jsem Pátovi housku vyrvat, ale udělalo se mně hrozně špatně. Myslím, že to byl Bejval, co mně složil učení do kabyle, ale jistě to byl jiný, co mně nasadil čepici a zase nějaký hlas pravil: „Já půju s ním" a to už jsme byli na chodbě, kde jsou obrazy, představující výjevy z českých dějin a ty obrazy visely hrozně nakřivo. A co mně bylo nejdívnejší, že chodba, kterou se jde to tělocvičny, byla výdyky napravo a najednou je po levé ruce. Z toho se mně udělalo ještě více špatně. Obrazy jako by tekly ze stěn a pan učitel také tekl a rozléval se po chodbě a bublal, jako by se vařil, a z toho bublání vycházel hlas: „Bejval a Kemlink! Zde! Jmenovaní žáčkové, přistupte bliže a dovedete Bajzu domů. Leč opatrne, opatrne! Ostatní pak na svá místa. Bejvale a Kemlinku, jste velcí chlapci a já se spoléhám, že si povedete s náležitou obezřetností. Doufám, že tato zlá nemoc mine bez neblahých následků."

Tento hlas zněl velice jasně a já jsem ho porád slyšel, jak mluví, a to už jsem seděl na šamrlí a Kristýna mně zouvala botky a měla velikánský obličej, maminka zatápela v kamnech a tatínek mně sahal na čelo a pravil: „Ten hoch má horkost, to musil něco špatného snít" a pak jsem slyšel, jak v krámu pravila cikorka: „Tohle nám ke všemu scházelo" a to už jsem ležel v posteli, hrozná zima mně rozrazilila a já jsem sám od sebe brepal: „Vrána, sýrec, rarach, Rampurda, rezaté obruce" a slova ze mně vycházel čím dál, tím rychleji a někdo dupal, jak chodil po příbytku a já jsem ležel v takovém zeleném láku a ploval jsem jako okurka ve sklenici, všechno plulo, všecko se točilo a vzdouvalo.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLÉ

Veľkému úspechu sa tešilo vystúpenie slovenského folklórneho súboru zo Žaškova

PASTE SA MI KRAVY...

Každoročne na jar je Orava dejiskom zaujímavého kultúrneho podujatia — Pastierskeho sviatku. Bola ním aj tento rok v dňoch 9.—10. júna, kedy sa konal už 16. ročník tohto podujatia.

A predsa neveľa chýbalo, aby sa tento rok Pastiersky sviatok vôbec neuskutočnil. Tažká ekonomická situácia krajiny a prechod na trhový systém hospodárenia zvlášť cítene postihli kultúru ako tú oblasť nášho života, ktorá sama na seba nezarobí a bez dohotovania sa nemôže zaobiť. Práve z tohto dôvodu sa tento rok po prvý raz nekonalo iné folklórne podujatie — Spišská zima. Týmto v kultúrnom kalendári na Spiši nastala skoro polročná prestávka, ktorú neboľo čím vyplniť. Je to pre ľudovú kultúru ne-pochybne veľká strata.

Naštastie oravským kultúrnym činiteľom s riaditeľom Gminného kultúrneho strediska v Jablonke Eugenom Mišincem sa podobnej si-

tuáciu podarilo výhnúť. Stalo ich to iste hodne organizačného úsilia, hľadania mecenáov, zhromažďovania prostriedkov, ale Pastiersky sviatok zachránili. Ako to dokázali, zostane ich tajomstvom.

Program tohoročného Pastierskeho sviatku bol v podstate podobný ako v minulých rokoch. Teda hlavným bodom prvého dňa bola prehliadka a vlastne súťaž inštrumentalistov, ľudových kapiel, spevákov a speváckych skupín. Jej dejiskom bola tento rok Dolná Zubrica.

Ziaľ, organizátorom aj po zdolaní finančných ťažkostí sa smola ďalej lepila na päty. Zákratko po začatí súťažných vystúpení sa na Oravu spustil letný dážď, ktorý — s menšími prestávkami — padal prakticky po celé dva dni Pastierskeho sviatku. Preto sa účastníci prehliadky, ktorí súťažili o pastiersky cengáč, ako aj diváci museli utiahnuť pod strechu miestneho kultúrneho

domu, kde podujatie mohlo nerušene pokračovať.

Bolo to v skutku maratónske podujatie, ktoré trvalo skoro štyri hodiny. Predstavilo sa na ňom 35 jednotlivcov a skupín hlavne z Oravy, ale aj spoza nej, medziiným zo Zawoje a Jaworzyňky. V ich podaní sme si vypočuli desiatky pekných oravských melódii a pesničiek, pôvodnych, ale aj štýlizovaných. Mnohé sa viackrát opakovali, preto súťažná porota, ale aj diváci mali možnosť porovnať interpretáciu, predvedenie a vôbec úroveň jednotlivých účastníkov.

Našu Spoločnosť na súťaži reprezentovala skupina speváčok z Kičor a Ľudová kapela z Harkabuza. Vystúpenie krajaniek z Kičor bolo vcelku vydarené a podľa mňa lepšie ako v predchádzajúcich rokoch. Spievali skutočne pekne, viachasne a čisto staré pesničky tematicky zviazané s rodinou obcou, prácou na poli a každodenným životom. Zvlášť sa mi páčila fahavá a veľmi melodická pesnička *Paste sa mi kravy...*, zaspievana veľmi pôsobivo a s citom. Porota prisúdila krajankám z Kičor tretie miesto a finančnú odmenu, hoci si iste zaslúžili vyššie ocenenie.

Pekne sa predstavila aj naša kapela z Harkabuza. Mala vari najzaujímavejší a najbohatší program, ktorý skutočne prezentoval celé bohatstvo oravského ľudobného folklóru. Harkabuzania vystupovali veľmi isto, hrali expresívne na svojej stálej, veľmi slušnej úrovni. Aj oni získali ocenenie a odmenu 20 tis. zl.

Úroveň súťaže bola veľmi diferencovaná. Počúvali sme majstrovskú, virtuóznu hru huslistov, priam na profesionálnej úrovni, ale na druhej strane bolo aj hodne vystúpení veľmi slabých, bez starostlivejšej prípravy, so škripotom strún a občas i falosnými tónmi. Skromne bol zastúpenie inštrumentalistov, kapiel, ba aj ľudobných nástrojov. Okrem huslistov sme asi len raz počuli hru na harmonike, drumblu, gajdách a na listku. Kedysi tých nástrojov bolo oveľa viac. Veľmi skromne na Pastierskom sviatku bola reprezentovaná naša Spoločnosť. Už tretí rok chýbala na tomto podujatí chýrna kapela MS KSSČaS z Privarovky, v ktorej po odchode jej najstaršieho člena, vyše 80-ročného Andreja Vengrina, asi nema kto nahradí tohto zaslúženého muzikanta. Nevedno tiež, prečo sa súťaže nezúčastnila naša kapela z Podsrnia alebo spevácka skupina z Malej Lipnice, ktoré sa úspešne predstavili v predošlých rokoch. Je to škoda, lebo tento rok nebudú mať veľa príležitostí verejne vystúpiť.

Po súťaži sa počasie na chvíľu umúdrilo a tak diváci mohli vidieť niekoľko starých

Spievajú naše krajanky z MS KSSČaS v Kičorách (foto: J. Rutkowski)

O Pastiersky cengáč súťažila i kapela z MS KSSČaS v Harkabuze (foto: J. Rutkowski)

oravských zvykov spojených s vyháňaním dobytka na pašu. Predstavil ich Teodor Pavlak so skupinou malých pastierikov. Až sa nechce veriť, koľko obradov sa s tým spájalo: spoločná modlitba gazdu s pastiermi za zdarné vypásanie, kropenie dobytka svätenou vodou, okiadzanie, zariekavanie a celý rad iných úkonov. Nechýbalo pri tejto príležitosti ani strieľanie z pravých pastierskych biečov, v čom nekolko účastníci demonštrovali veľké majstrovstvo.

Na záver prvého dňa Pastierskeho sviatku sa konal večierok poézie s vyhlásením výsledkov tradičnej súťaže pre autorov písujúcich v oravskom nárečí. Taktiež tradičným výťazom tejto súťaže bol riaditeľ školy v Privarovke dr. Emil Kowalczyk. Súťaž ako taká je pozoruhodným podujatím, keďže podneuje záujem mládeže o poéziu, povzbudzuje k písaniu a pomáha hľadať mladé talenty. Niektoré z recitovaných básni sa mi páčili svojou nápaditosiou a svedčili o zručnosti autorov. Zdá sa mi však, že jednotliví autori by mali venovať väčšiu pozornosť čisto-oravskému nárečiu, keďže vo väčšine básni sa priam hmýrili polonizmy. Nebolo by od veci usporiadajť nejaké vedecké sympózium venované jazyku oravských básnikov. Ich poézia by na tom len získala.

Druhý deň Pastierskeho sviatku sa už tradične prestával do Jablonky, kde sa — v tamojšom amfiteátri — konali vystúpenia laureátov sobotnajšej súťaže hudobníkov a spevákov. Kým sa však objavili na pódiu, porota predstavila oficiálne výsledky súťaže, priznané miesta a finančné odmeny. Potom už nasledoval koncert, v ktorom sa jednotlivé vystúpenia striedali s recitáciami oravskej poézie. Okrem nich sa divákom predstavilo niekoľko folklórnych súborov a kapiel medzi nimi Malé Podhale z Jablonky, školský súbor zo Zawoje a ďalší. Veľký záujem vzbudilo vystúpenie slovenského folklórneho súboru zo Zaškova, ktorý predstavil pestrú paletu slovenských ľudových tanecov a pesničiek z rôznych regiónov. Za svoj pekný program ich diváci odmenili zaslúženým potleskom.

Už viackrát som bol účastníkom Pastierskeho sviatku a dobre si pamätám prvé ročníky tohto pekného kultúrneho podujatia na Orave. Malo atraktívny program a na jeho organizovanie sa dobrovoľne a nezištnne podielali viacerí obyvatelia jednotlivých obcí. Jednotlivé body programu sledovali nezriedka stovky divákov zo všetkých oravských obcí. Postupne však záujem o Pastiersky sviatok začal klesať a tento rok sa na vystúpenia prišli pozrieť len ojedinelí diváci, k

Prvé miesto v žborovom spevovi vyspevali dievčatá z Chyžného

Zo starých zvykov pred prvým vyháňaním dobytka na pašu

čomu prispelo i nepriaznivé počasie. Organizátori by sa mali vážne zamyslieť, ako zmeniť tento stav. Zdá sa mi, že treba rozdrobne zatraktívniť program a každý rok ho obohatovať o nové formy. Nemožno toľké roky opakovávať stále to isté a dokonca odstraňovať z programu to, čo by malo tvorit jeho základ — staré oravské zvyky a tradície. Mnohé už vymizli z nášho života a práve Pastiersky sviatok by mal prispieť k

ich obnovneniu. Treba tiež starostlivejšie vyberať účastníkov a — čo je veľmi dôležité — lepšie rozpropagovať toto podujatie. Niekoľko plagátov, ako bolo tento rok — nestačí. Možnosti je veľa, treba vybrať tie najlepšie. Cieľ je predsa jasný: aby sa Pastiersky sviatok stal skutočným sviatkom celej Oravy.

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

Najvytrvalejších obdivovateľov ľudovej hudby neodradil ani dážď

Kevin Costello

Kresba: Empe

SÚBOJ NA O'CONNELLOVEJ UЛИCI

Za mlada som býval veľký bitkár, frajerkár a píjan, a keď som si na niekoho trúfol, tak dostať zábráť. Aj v takom meste ako je Dublin, kde panuje na tomto poli fudskej pôsobnosti veľká konkurencia, o mne vedeli, že sa nezľaknem ani piva, ani reči, ani pásťi, keď ma niekto naštve. Vtedy som nebol taký trpežlivý a znášanlivý ako dnes.

Keď teraz pozorujem horkokrvných mládencov, ktorí sa vlácia z krém do krém, bijú sa do prás a vystavujú sa svojimi výčinmi, spoznávam v nich seba samého spred dvadsaťtich rokov a musím sa priznať, že za prežitie vďačím krémárom, medzi ktorých dnes patrím aj ja a ktorí vtedy nehodili takého krikľúna, akým som byval ja, do rieky, aby už konečne čušal.

Všetci vedia, že s výtržníkmi si viem počať. Moje krém je známa tým, že v nej vládne pokoj a dobrá pohoda, a zákazníci vedia, že keď prekročia hranice mojej trpežlivosti a tolerancie, ešte vždy aj najväčšiemu z nich vládzem pomaľovať ciferník, alebo ho švacnuť.

Keď som však bol mladý fičúr, bolo to iné. Vtedy by som bol vykonal hocičo na kívnutie prstom a bolo celkom jedno, či by to bol strážnikov, biskupov alebo starostov prst. Vtedy som sa bál iba jedného človeka. Bol to syn vraha, ktorý zomrel v Killmainhamskej väznici, a brat odpadlickeho knaza, ktorý utiekol s výčapničkou od Clancyho do Liverpoolu, kde sa neskôr zastrelil.

S takýmto pevným rodinným zázemím bol mladý Paddy McGonegal obávaným hrđinom a ja som sa držal tesne po jeho boku, keď sme sa túčali ulicami Dublina a hľadali nešťastníkov, ktorých by sme mohli zničiť. Paddy bol odo mňa starší a bol to jediný chalan, ktorému som sa neodvážil odporovať až do toho pamätného dňa, keď som sa proti nemu postavil pod pomníkom so Sarah Flynnovou po boku. Bolo to v to dopoludnie, keď ma Sarah bozkala a povedala, že sem hrdina ako John Wayne, pretože Paddy považoval Sarah Flynnovú za svoje vlastníctvo a každému, kto by sa pokúsil pretiahnuť ju skôr ako on — a jemu sa to nikdy nepodarilo — hrozil smrťou, lebo nezniešol pomyslenie, že v Dubline existuje pipka, ktorú nezbali.

Sarah a jej priateľku Peggy sme stretli v malej kaviarničke nedaleko O'Connellovej ulice. Sedeli pri okne, a keď sme popri nich prechádzali, Paddy zastal a po vojensky zalistoval. Usmial sa a Paddy povedal — Máme úlohu, Poručík. Musíme pomôcť týmu úbohým vtáčkám v zlatej klieckte a ochrániť ich. Ja sa postarám o tú červenovlásku.

Keď som bol s Paddym, vždy to bolo tak. Ja som ho volal Veliča a on mňa Poručík.

On vždy hovoril: „Ja sa postarám o blondínu,“ alebo „ja sa postarám o červenovlásku“, a ja som nikdy proti jeho výberu nemietal. Videl som, čo urobil Mikovi Clearymu po tancovačke, keď sa ho Mike pokúsil prinutiť, aby si vymenili partnerky. Usmial sa na Miku a povedal dievčatám: — Ospravedlňte nás na chvíľočku, rád by som si vymenil páru slov so svojim pobočníkom, párom Clearym. — Dievčatá sa chichotali na tom, aké slová Paddy použil, a on s Mikom zatial išli do pasáže vedľa tanecnej sály a Paddy s bezočivým úsmevom na perách zložil Miku úderom do brady. Mike bol vyadený z boja a Paddy sa s tým istým úsmevom vrátil k dievčatám.

Pán Cleary si práve spomenul, že má nejakú schôdzku, a ospravedlňuje sa, ale máme štásie, pretože ho bude zastupovať Poručík McDougal.

Kývom smerom ku schodom, kde som stál a balil pipku, s ktorou som tancoval celú noc. Cosi som zamrmkal a nasledoval Paddyho a dve dievčatá. Všetko som videl a pamätam si, ako som si želal mať tú moc a byť na Paddyho mieste, ale nikdy som mu neodporoval, takže keď sme vošli do kaviarničky, sedol som si vedľa blondinky Peggy a Sarah som prenechal jemu.

Sarah bola najkrajšia babka, akú som keď videl. Zachytával som ponad stôl pohľad Sarah a snažil som sa odhadnúť, či na ňu Paddy urobil dojem. Bol šarmantný a uvoľnený a arrogantný a poetický a hercecký a taký ako vždy, lenže teraz sa ešte väčším naparoval a ja som sedel ako hluchonemý, očarený červenými vlasmi a modrými očami Sarah.

V ten deň bol kráľ, to áno, a tie dve neskúsené dievčatká boli nim fascinované až vtáčia hadom. Mal asi hodinový preslov a potom náhle vstal.

Teraz nastal čas, aby sme sa so Sarah prebehli po zelenej trávičke a porozprávali sa o láske, mladosti a bláznivej jari. Teba, Poručík, poverujem úlohou bezpečne odprevaďať Peggy späť k dverám kláštora a odovzdáť ju, možno trochu použitú, matke predstavenej.

S tým zmizol, fahajúc za ruku Sarah, ktorá sa chichotala a vzpierala, ale šla. Peggy a ja sme vstali, ale tí dva už boli vonku. Keď som zaplatil účet, Peggy sa trochu nervozne zasmiala.

Ten McGonegal je ale eso, však? — spýtalas sa hlasom plným obdivu, na čo by som sa bol zvyčajne o Paddym rozhovoril až tak na hodinu, ale v ten deň sa stal mojim superom, a už pri pomyslení na to, že ja so Sarah, sa mi robilo zle od žaludka, pretože vtedy som bol veľmi mladý a bol som presvedčený, že som sa zamiloval na prvý pohľad.

— To áno, — povedal som, ale obrátil som list a rozprával som o filmoch, ktoré sme videli, a o futbale a o všelijakých sprostostach, už si na ne nepamäťám, pretože Peggy ma ako žena nezaujímala, ani keď sa mi jej veľké prsia obtierali o ruku, ako sme prechádzali cez cestu. Priviedol som ju domov najrýchlejšie, ako som vedel, a tak, aby to nevyzeralo, že ju súrim, zamrmkal som, že sa ešte stretneme, a už som bol preč. Chcel som ísť späť do kaviarničky pozrieť, či tam nezastihnu Sarah a Paddyho. Nevedel som, čo urobím, alebo čo im poviem, keby som ich násiel, ale v ten deň som si ušetril jediný trapas, pretože som ich nikde nenašiel.

Keď som stretol Paddyho na druhý deň, jeho prvé slová mi zneli ako hudbu, aj keď tie ďalšie už neboli také krásne.

— Poručík McDougal, — povedal — veril by si, že Sarah Flynnová je panna, mohel by som povedať nepoškrivená panna?

Všimol som si slovíčko „je“ a srdečne mi od radosti poskočilo, či takmer vyskočilo z hrude, hoci keby bol povedal „bola“, nestrácal by som nádej, pretože Paddy bol neprekonateľný klamár a nikdy by nebol priprustil, že existuje pipka, s ktorou by nemohol spať.

— Ako si môžeš byť taký istý, že ja panna a že to iba nepredstiera? — spýtal som sa, obávajúc sa odpovede.

— Lebo mi povedala, že je, a žena ako Sarah by sa neodvážila klamať takým mužom, ako som ja. Povedal som jej, že dľho panna nebude, ale ani som sa jej nedotkol, iba som ju pri dverách bozkal na rozlúčku.

Nepáčilo sa mi ani to, že ju bozkal pri dverách, a zaumienil som si, že ju zachránil pred Paddym a tajne s ňou ubzíknam niekom k Tichému oceánu, kde nás Paddy nenájdzie. Ako som už povedal, bol to jediný muž na svete, ktorého som sa bál, a vedel som, že by ma prizobil, keby bol vedel, že mu cheem prebrať pipku, na ktorú si on brúsi zuby.

— Tak, Poručík, — chcem, aby si zajtra o siedmej zašiel na túto adresu: — Podal mi kúsok papiera a za hrst drobných, asi pätnásť penci. — Najprv sa zastavil v kvetinárstve a niečo kúpiš — myslím, že Falie by boli pre pannu najlepšie. — Diabolsky sa na mňa pozrel a ja som si želal, aby som mal odvahu dať mu po papuli, ale nenašiel som ju. — Potom pôjdeš po ňu a priviedieš ju pred divadlo, kde ju od teba prevezmem.

Bál som sa odmietnuť robiť mu vyslanca, ale utešoval som sa myšlienou, že opäť uvidím Sarah, a samu, a že sa možno do mňa bláznivo zaľúbi a unesie ma k Tichému oceánu. A tak som sa tam v určený večer vybral, srdce som cítil až v hrdle a pod kabátom som skrýval tú nemožnú kyticu kvetov.

Keď som zazvonil, počul som, ako vnútri niekto hrá na klavír. Keď prestal, nastalo dlhé ticho a ja som stál pred dverami ako idiot, nešikovne šermujúce kyticou, až kým sa dvere neotvorili a Sarah tam stála vo svetle nádherná ako bohyňa.

— To si ty, Poručík? Aké prekvapenie! Čakala som McGonegala, aby som ho mohla vyhodiť. Čo to držíš v ruke, kvety? Nikdy by som si nebola pomyslela, že uvidím takých, ako si ty, nosiť kvety!

Stála tam a smiala sa a ja som bol ako nemý, až kým nepovedala: — Tak pod dnu, dáme ich do vody.

Podal som jej kvety, vošiel som dnu, a kým ona šla do kuchyne po vázu, stál som uprostred izby ako šašo. Bola plná križov, sošiek a svätých obrazkov. Sarah prišla a položila vázu s kvetmi pred sošku Panny Márie a vtedy som si spomenul na to, ako Paddy povedal, že pre pannu sa najlepšie hodia Falie. Potom na Sarah obrátila a povedala: — Tak, a čo chceš urobiť teraz, McDougal, s kvetmi a v nedeľnom obleku, keď si už prišiel bez pozvania za dievča domov?

— Prišiel som ta odviesť do divadla.

— Ale čo, naozaj? Ty si ale bezočivý? Myslela som si, že toto by sa viac podobalo na teba ako na McGonegala, hoci si so

innou včera sotva prehovoril, myšela som si, že sa zaujímaš o Peggy.

Zo všetkého, čo mi povedala, som zrazu pochopil, že nepovedala, že pôjde von s McGonegalom. Musel jej iba tým svojím bezočivým spôsobom povedať, že ju vyzdvihne, nepočkal na odpoveď, a ja som si mal zliznuť trapas v prípade, že by odmietla. Tako by jeho pýcha neutrpela a mohol sa tváriť, že odmietla preto, lebo ja som niečo zle povedal alebo urobil, keď ma po ňu poslal... mne to neprekážalo, pretože nič by mi neurobilo väčšiu radost ako to, keby som sa stretol s McGonegalom pred divadlom bez nej a povedal mu, že nepríde. Bál som sa ho, ale keď som stál v izbe so Sarah, cítil som sa ako pripitý a nepovedal som jej, že ma poslal Paddy ako posličku.

— Prirodzene, keď nechceš ísť do divadla, v kine dávajú film s Johnom Waynom, alebo môžeme robiť, čo budeš ty chcieť.

Sarah na mňa dlho pozerala a ja som pred ňou stál s roztrásenými kolennami, s vyschnutým hrdlom a čudoval som sa, kde som vzal tú odvahu postaviť sa proti McGonegalovi, až Sarah napokon povedala: — McDougal, si naozaj taký gentleman, alebo je to iba trik, ktorý si si nacvičil? Je sice pravda, že Peggy povedala, že si sa k nej včera správal ako k dáme, ale ľahko uveríš, že takí, ako McGonegal by sa spriahli s niekým iným ako s odročnou.

— Nevedel som, že máš o McGonegalovi takú mienku, — povedal som. — Vy dve ste včera vyzerali, že ho považujete za pána na tvorstvo.

— Vôbec nerozumieš ženám, McDougal, a to ma teší. Chcela by som vidieť film s Johnom Waynom. Počkaj, nechám našim odkaz. Dobre, že tu nie sú, pretože pochybujem, že by si na nich urobil veľký dojem.

Ked sme vyrázili do kina, bol som na vrchole blaženosťi, a na McGonegala som si spomenul, až keď sme po kine vyšli do noci. Zaujimalo ma, ako stráví večer a ako dlho čakal pred divadlom, až kým s pohŕdanim a nadávkami neodšiel. Snažil som sa naňho nemyslieť, kým sme so Sarah tárali, držali sa za rúky celou cestou domov a rozprávali o americkom západe, ktorý sa dvom mladým

tuďom, čo sa vliekli pochmúrnou dublinskou perifériou, zdal rajom. Nepokúsil som sa Sarah pobožkáť na dobrú noc, iba som sa mierne uklonil a zasalutoval, ako by to bol urobil John Wayne, a keď som odchádzal, zavolal ma späť.

— Zajtra poobede mám voľno. Stretneme sa napoludnie pod pomníkom na O'Connellovej ulici. Dobrú noc, Myslite!

Ponáhal som sa do tmavých ulíc, popisujúc ako škovránok, a až keď som prechádzal popri divadle, z ktorého práve vychádzali ľudia, uviazlo mi hvízdzanie v hrde a spomenul som si na McGonegala a uvedomil som si, že ma asi čaká na prahu a chystá sa ma zabiť. Išiel som k Mikovi Clearymu a zaklopal na okno zadnej izby, kde spal, aby som nezobudil celý dom, a on ma pustil dnu. Predstieral som, že som priliš opitý na to, aby som sa mohol ukázať doma, a tak sa ma na nič nepýtal a ja som ráno vyrážil skôr, než sa celkom zabudil. Umyl som sa na stanici a čakal som pod pomníkom oveľa skôr, ako sme sa dohodli.

Ako Sarah rezko kráčala cez cestu, srdce mi spievalo, ale odrazu zmlklo a takmer sa zastavilo, lebo na druhej strane cesty stál Pady McGonegal a čakal na zelenú.

Len čo som ho zbadal, zaregistroval aj on mňa a sfialoval. Keď vykročil, Sarah prišla ku mnemu a chytila ma za ruku.

— Odrazu vyzeraš vystrašene. Zjavil sa ti diabol?

— Diabol osobne, — povedal som s vyschnutým hrdlom. — Je to McGonegal a vraždi pohľadom.

— A ty sa bojiš McGonegala? — hlas jej znel cudzo. Pustila mi ruku.

— Nie, — odvetil som, ale sám som si neveril a chcel som zutekať. Narýchlo som precedil cez zuby, o čo ide, kym sme sledovali, ako McGonegal prechádza cez cestu so zaťatými pästami, ktoré pripomínali dve kladivá.

Pozrela na mňa a v hlase mala lútosť a pochýdzanie. — Nevedela som, že si zbabelec, Poručík, ale ešte vždy máš čas odísť. — Hlas mala taký smutný a plný úzkosti, že som sa skoro rozplakal, a pohladkala mi tvár asi tak, ako hľadkáme v nemoenci niekoho, kto

sa chystá odísť z tohto sveta a je taký chorý, že sa nemôže pohnúť ani hovoriť. Odstrčil som jej ruku, vystrel sa a tiež som zaťať päste.

— Ja sa McGonegala nebojím, — povedal som a v tej chvíli to bola pravda.

Vyšiel na chodník a stál celkom nehybne s rukami v bok, vyzeral ako gibraltarský útes a od zúrivosti nenachádzal slová.

— McDougal, — vypreskol konečne, dýchajúca sťažka, ako keby bol bežal, — pýtaj si rozhrešenie, lebo ta nakopem do riti za to, že si taký zdradec! — Odpul si na chodník. — Nikto mi nebude kradnúť pipku.

Zrazú som sa zmenil na amerického šerifa s koltom a prehovoril som k zloduchovi pomaly a hrozivo:

— Nevola... Sarah Flynnová... pipka... lebo... ta chytim... za nohy a... povláčim po celej... O'Connellovej ulici.

Zažmurkal, sánka mu ovisla a zmenil farbu, keď som chytil Sarah za ruku, pomaly ju obrátil a nasledoval ju. Nenáhľivo sme sa vzdialovali chrbotom k McGonegalovi. Vlasy na krku mi zvlhl od potu, ale vedel som, že som vyhral, keď McGonegal vypreskol: — Vedť ta je raz dostenom, McDougal, a to bude najsmutnejší deň v tvojom živote!

Neboli sme od neho ešte ani tri metre, ale ja som sa rýchle obrátil a urobil krok k nemu.

— Len sa veľmi nevyhrážaj, McGonegal, lebo keď odprevedím Sarah domov, vrátim sa a roztrhám ta kusy!

Z tváre sa mu vytratila všetka farba a my so Sarah sme stáli, akoby sme čakali na odpoved. Naraz sa zvrtol na päte a prášil cez O'Connellovu ulicu ako zajac, skoro ho zrazil nákladiak.

Bolo to posledný raz, čo som videl Paddyho McGonegala, je to už dvadsať rokov, pretože potom odišiel do Ameriky a tam sa výsihol.

Odtedy pretieklo veľa vody a pri tom pomníku sa stretlo veľa milencov, ale ja si ešte vždy pamätám, ako ma Sarah na O'Connellovej ulici v jasnom slnečnom svetle bozkala, keď sme sa dívali za odchádzajúcim

POKRAČOVANIE NA STR. 16

ROLF A. SCHMITZ

Trezor

Bola mladá, štíhla, mala dlhé plavé vlasy. V ruke držala revolver veľkého kalibru. Vošla tak ticho, že Willy ju začul až potom, keď mu stála tesne za chrbotom.

— Co tu robite majster? Vari mi nechcete niečo vziať? — spýtala sa milo.

Willy sa strhol.

— Ja... mysl som si, že nikto nie je doma. Dnes je predsa pohreb pani Delanyovej a... — jachtal zmätene.

— ...a povedali ste si, že skôr ako sa dediči pobijú o jej šperky, postarate sa, aby na nemali dôvod, — prerušila ho a ironicky dodala: — Alebo sa azda mylíš?

Willy pozrel na trezor v stene.

— Nuž, odškripieť to nechcem, slečna, — priznal a sťažka sa nadýchol. — Napokon celý svet vie, že šperky pani Delanyovej majú hodnotu niekoľkých miliónov. Pochopte, je to veľké pokušenie...

Odmlčal sa a po chvíli si dodal odvahy: — Co budete mať z toho, ak zavoláte policiu? — Za pokus o lúpež je len šesť mesiacov podmienečne, — povedal prosebne.

Plavovláskas opovrživo zošplnila pery.

— Policiu? — zasmial sa. — Myslite si, že nemajú iné starosti, ako naháňať takých hľupákov?

— Hľupákov? — urazil sa Willy.

— Áno hľupákov! — povedala pevnne. — Najprv si ten trezor dôkladne pozrite. To je predsa Binghamov sejf, ak neviete. Ten otvoríte iba dynamitom. Len hľupáci sa o to

pokúšajú iným spôsobom. Alebo máte azda dynamit?

Willy zamyslel prešiel prstami po matnej oceli a pokrútil hlavou.

— Nie, slečna, nemám. Pracujem len so stetoskopom a s troškou šťastia.

— Pri Binghamom sejfe si môžete stať trči za klobúk, — povedal pohľadovo. — Toto je najbezpečnejší výrobok, aký vôbec existuje. Ak ste odborník, tak by ste to malo vedieť!

Willy pomaly prikývol.

— Áno, slečna, viem to. Tak sa to aspoň píše v návode. Ale ak mám dosť času, otvorím ho aj bez dynamitu, za púhych dvadsať minút.

Slečna sa zatvárala zvedavo.

— To by som rada videla, — povedala a sadla si. Stále však mierila naňho revolverom.

— Ak sa ukáže, že máte pravdu, — počkaovala, — napišem Binghamovi takústažnosť, že mu nebude do smiechu... Tak sa teda pusťte do práce! Máte dvadsať minút, — prikázala.

Willy sa na ňu neisto pozrel.

— Myslite, že by som mal...

Trochu nadvhila zbraň.

— Povedala som vám, že máte dvadsať minút, — odvetila tvrdovo.

Willy sa sústredene pustil do práce. Za dvadsať minút bol naozaj hotový. Smutne pozrel do trezoru a stočil stetoskop.

— Vrável som vám, že to dokážem, — zašomral. — Keby ste tu teraz neboli... — V jeho hlase zaznela úprimná lútosť.

— Ale som tu! — skočila mu do reči. — A teraz zmiznite! Ak za desať minút vypadnete, zabudnem, že som vás tu videla, jasne?

Stála od neho sotva na dva metre. Zišlo mu na um, či by nemal staviť všetko na jednu kartku a skočiť na ňu. Vzápäť však túto naivnú myšlienku zahnal. Nikdy neboli

bitkárom a keby sa o niečo pokúsil, ona rýchlejšie stlačí spúšť, než k nej priskočí. Rezignované pokrčil plecami a vykročil k dverám.

— Želám vám veľa šťastia... a dákujem, — povedal a chýtil kľučku.

Blahosklonne kývla hlavou:

— Dobre, ale teraz už bežte, kym si to nerozmyslim.

Aby mu ukázala, že to myslí vážne, položila ruku na slúchadlo.

Vzal nohy na plecia.

Sotva zmizol, položila zbraň do kresla a spokojne sa usmiali.

Večer mal Willy veľmi zlú náladu. Na príčine neboli ani alkohol, ani jeho priateľka Jenna. Rozčarený sedel pred televízorom a znudene sledoval správy. Nemohol sa zmiešať s porážkou, ktorú utrel.

Odrazu sponzorom. Hlásateľ čítal: „Počas smútočného obradu sa neznámi lupiči vlastnili do vily herečky Janice Delanyovej. Podľa správy polície sa páchateľom podarilo otvoriť trezor, ktorý odbornici považovali za absolútne bezpečný. Ukoristili z neho šperky v hodnote jeden a pol milióna dolárov. Podľa výpovede svědkov v predpokladnom čase opustila vilu pani Delanyovej mladá žena, ktorá zrejme patrila k páchateľom.“

Potom hlásateľ podal jej opis: — „Vek asi 25 rokov, dlhé plavé vlasys, vysoká štíhla postava. Kto by mohol podať akékoľvek informácie, nech sa spojí s najbližšou policajnou stanicou.“

— Vidiš Willy, to sú odborníci, — povedala Jenna závislivo. — A ty nedokážeš otvoriť ani obyčajnú pokladnicu v starom kráme...

POKRAČOVAŤ

V TRADÍCII

Vlani na jeseň sa v klubovni MS KSSCaS v Kacvíne začalo školenie mladých záujemcov o dychovú hudbu. Večer po celé zimné obdobie už zdáleka bolo počúť zvuky dychových nástrojov, opakovanie stupní, čisté i falošné tóny, ktoré svedčili, že sa remeslu muzicirovania učia začiatoknici. Túto svojráznu školu hudby, ktorá by mala prispieť k obnoveniu kedysi chýrnej kacvinskej dychovky, viedie krajan Ján Molitoris.

Vrátme sa však na chvíľu do minulosti, k začiatku umeleckého hnutia v tejto spišskej obci. Už v tridsiatych rokoch tam existoval dychový orchester, ako aj folklórny súbor, ktorý zorganizoval skvelý hudobník, mestný organista Jozef Zídek. Prvý program, ktorý súbor nacvičil, mal názov Spišská zima a tvoril ho cyklus tanecov a piesní spievanych na svadbách. Súbor pôsobil krátko, dať niekoľko vystúpení a rozpadol sa. Dychovka však pôsobila ďalej a jej kapelník, Ján Vojčík, zorganizoval po vojne nový súbor, ktorý s niekoľkými prestávkami pôsobil praktický do osmedesiatych rokov. V poslednom období ho viedol Ján Molitoris. Za dlhé roky svojej činnosti súbor dál mnoho znamenitých vystúpení nielen v krajskom prostredí, ale aj miesto neho, v Poľsku a Československu. V posledných rokoch činnosť súboru badateľne ochabla, až napokon prestal existovať. Oveľa skôr, lebo ešte v šesdesiatych rokoch došlo i k zániku dychovej hudby, na ktorú bol Kacvín dlhé roky hrdý.

Pred kacvinskymi krajanmi a ich miestnou skupinou stojí dnes problém, čo a ako urobiť, aby v obci nanovo ozilo ochotnické umelecké hnutie. Nácvik mladých muzikantov je práve jedným z pokusov o dosiahnutie tohto cieľa.

Samozejme, nácvik neprebieha celkom hladko. Sú s ním menšie problémy, ktoré sa organizátori snažia riešiť. „Škoda,“ hovorí krajan Ján Molitoris, že rodičia sami nepresvedčujú svoje deti o potrebe a užitočnosti tohto podujatia, aby sa ich čo najviac zúčastnilo na školení. Aj tí, čo sa naň zapísali, niekedy na výuběhu prídu, inokedy dôjdú len jednotlivec. S takýmto kollektívom sa teda nepracuje ľahko.“

V súčasnosti je nácvik zastavenej v súvislosti so sezónnymi prácamami. V polnohospodárstve, keď

nastane jar a pochopiteľne, i cez leto, je potrebný každý pári pracovitých rúk. Polia nemôžu čakať neobrobene. Dúfam však, že po zavŕšení týchto prác sa v nácviku bude pokračovať ešte intenzívnejšie. Verím tiež, že stúpne aj počet záujemcov o dychovú hudbu a možno aj o folklórny súbor. V ochotnickej umeleckej tradícii – čo si mnohí Kacvínčania uvedomujú, – treba pokračovať.

JOZEF PIVOVARČÍK

JABLONKA

Naša miestna skupina KSSCaS začína prejavovať čoraz väčšiu organizačnú aktivitu. V prvom polroku t.r. sme v našej klubovni mali už tri schôdzky, na ktorých sa rokovalo o dôležitých otázkach pre naše krajské hnutie. Týmto schôdzkam by som chcel venovať pári poznámok.

Prvý, čo treba vyzdvihnúť je to, že sme sa vrátili, – dúfam, že natrvalo, – k dôležnej tradícii, teda, že o zvolení schôdzky oznamuje richtár pri kostole. Prvé dve schôdzky sa konali 18.III. a 6.V. a popri krajanoch sa ich zúčastnili aj naši učitelia Ján Halač a Margita Pakošová, ktorí sa aktívne podieľajú na našej kultúrnej činnosti. Napr. kr. Pakošová pravidelne premietá v klubovni filmy pre školskú mládež, požičiava jej knihy s tamojšej knižnice, je skrátka prvou hviezdom našej klubovne. Treba si len želať, aby sa táto činnosť ďalej rozvíjala. V diskusii, veľmi živej, krajania zvlášť veľa pozornosti venovali náležitému využitiu klubovne a jej programu, aby sa stala atraktívna nielen pre mládež, ale i dospelých.

Posledná zo spomínaných schôdzky sa konala 10.VI. za účasti predsedu oravského obvodu KSSCaS Augustína Andrašáka. Treba zdôrazniť, že sa jej zúčastnila doteraz najväčší počet krajanov, čo je veľmi potešujúce a svedčí o rastúcom záujme členov MS o krajské dianie. O čom sa diskutovalo? O viačsých otázkach, v tom o získaní predplatiteľov Života, ktorých počet v Jablonke v poslednom období poklesol. Krajania priamo na schôdzke predplácali naš časopis a slúbovali ho ďalej propagovať. Zdôrazňovali tiež, že je čoraz zaujímavejší a už skoro odstránil doterajšie, veľké oneskorenie.

Veľký záujem vzbudilo začatie hospodárskej činnosti našej orga-

nizácie v stavebnej oblasti, pričom sa zdôrazňovalo, že prednosť v zamestnaní majú krajania, členovia Spoločnosti. Počas diskusie bolo viac návrhov, medziiným uvažovalo sa o zorganizovaní spoločnej návštevy-púte do Trstenej na tamojšie hody. Ďalšia vec, o ktorej sa čoraz viac hovorí i v iných miestnych skupinách, je otázka slovenských bohoslužieb v kostoloch. I v Jablonke sa o tom diskutovalo a zdôrazňovalo nutnosť jeho zavedenia, tak, ako je to napr. v Novom Belej alebo Krempechoch.

Počas diskusie krajania pripominali rôzne výročia, ktoré by sme mali osláviť nejakým podujatím. Ide o výročia spojené s takými osobnosťami ako Milan R. Štefaník, Tomáš G. Masaryk, Anton Bernolák a ďalší. Pri tejto príležitosti chcem spomenúť ešte jedno neblahé výročie spojené s vytýčením hranice v Chyžnom 28. júla 1920, hranice, ktorá oddeľila Oravu od našej starej vlasti.

Zvlášť veľa pozornosti venovali účastníci schôdzky problematike vyučovania materinského jazyka v školách. Situácia v tejto oblasti, ako vieme, nebola najlepšia, keďže školské orgány ju nikdy nedokázali plne vyriešiť. Vždy sa niečo neurobilo, vždy niečo chýbalo, napr. učebnice, učitelia a pod., preto nečuď, že počet žiakov navštievujúcich hodiny slovenčiny neustále klesal. V tomto kontexte krajania poukazovali, že táto otázka bola v Československu oveľa lepšie vyriešená. Napr. tamojšia poľská menšina má školy, kde je polština vyučovacím jazykom. Vláda ČSFR jej prakticky zabezpečuje všetko a tak nie div, že má niekoľko novín a časopisov, profesionálne divadlo, poľské vysielačie v rozhlasu, vlastné kultúrne domy atď. Naproti tomu my sme

sa vždy museli bojiť s rôznymi faškoškami nehovoriac o tomto roku, ktorý je priam katastrofálny.

Spomínať sa tiež, že zo všeobecnovzdelávacieho lýcea v Jablonke vyšli už stovky absolventov a keď prišlo k voľbe náčelníka gminného úradu, nebolo koho vybrať. A predsa šéfom našej gminy mal byť nás človek z Jablonky, ktorý pozná všetky problémy Oravy. Všetci doterajši náčelnici boli cudzi. To sa čo najskôr musí zmeniť. Nakoniec ešte jedna otázka, ktorá zaujíma mnohých krajanov. Chceli by sme vedieť, ako došlo k zrušeniu slovenských škôl na Spiši a Orave a k zavedeniu na miesto nich vyučovania slovenčiny ako nepovinného dodatočného predmetu. Kto o tom rozhadol a prečo? Šíri sa o tom veľa klebieť, ale my by sme chceli poznati pravdu. Dnes, keď sa odhalujú z našej minulosti rôzne tajomstvá, „biele flaky“, o ktorých sa doneďdavna nemohlo písat a hovoriť, bolo by načas vysvetliť aj túto záležitosť. A nielen tú, je ich na Spiši a Orave oveľa viac, najmä z prvých rokov po vojne. Mladé pokolenie musí poznáť naše pravdivé dejiny!

ALOJZ BUGAJSKÝ

Bud' me opatrní

Prednedávnom sme pisali (Zivot č. 5/90 o veľkom požiare v Nedeci, ktorému padlo za obeť viac obytných domov, hospodárskych stavieb, domáčich zvierat, polnohospodárskych strojov a iných zariadení. Dnes sa opäť vraciame k tejto téme. Totiž na začiatku júna došlo k podobnému nešťastiu, tentoraz v Kacvíne, našťastie v menšom rozsahu.

Vyhorená stodola v Kacvíne

veľa peňaží, veru má, a je rovnako nadutý ako predtým.

Dáva mi najavo, že medzi nami niesu návisti, ale nikdy si nenechá ujsť príležitosť, aby mi pripomennul, že hniezim v tejto hniežnej krajine, zatial čo on si podmanil celý svet a ten tančuje, ako mu on píska. Rozpráva o tom, ako si kúpi pozemok na motel a typickou americkou podnikavosťou zachráni staré Irsko pred stagnáciou, a ja ho nenávidím. Prekvapilo ma, keď som zistil, že ho nenávidím, lebo on je jediný človek, ktorého nenávidím, práve tak ako bol jediný chlapec, ktorého som sa bál.

Nenávidím ho nie preto, že je povýšenec k, bohatý a ze mnou pohŕda, ale celkom z iných dôvodov. Nie je to preto, čím dnes je, alebo čo robí. Nenávidím ho pre jediný deň v jeho živote, keď ho ukázal zbabelosť, ten deň keď ho opustila odvaha a povýšenectvo. Nenávidím ho pre ten deň, keď upaloval cez O'Connelllovu ulicu, až sa za ním prášilo, a ja som sa stal v očiach Sarah Flynnovej hrdinom, lebo som už dvadsať rokov ženatý s tou otravnou svätskárskej martyrou, zatiaľ čo v žilách mi vysychajú mladícke šťavy, a hovorím o sebe, že som trpezlivý a tolerantný, pretože takto sa mi žije lepšie.

SUBOJ NA O'CONNELLOVEJ ULICI

POKRAČOVANIE ZO STR. 15

Paddym, a povedala, že som taký hrdina ako John Wayne, keď som sa takto postavil McGonegalovi, hoci som sa ho predtým bál, a vôbec.

Teraz mám vlastnú krému a už viac nesnívam o ceste na americký západ, ani keď sa minulý mesiac vrátil Paddy, vytáhoval sa, zaplatil rundo celej krème a dráždil mojich stálych hostí dobrodružnými príhodami. Má

Predpoludním na dvore krajana Jána Sarnu náhle vypukol prudký požiar, ktorý strávil stôdolu a maštaľ s prístavbami. Kacivínski hasiči sú však veľmi bdelí a tak podobne ako v Nedeci, kam prišli ako prví, aj tentokrát začali záchranu akciu veľmi rýchlo, vďaka čomu sa požiar nerozšíril na iné stavby. Horelo totiž na mieste s veľmi hustou zástavbou a najviac boli ohrozené staviská Andreja Soju a Márie Molitorisej. Samozrejme, horiacu stôdolu sa už nedalo zachrániť, ale požiar nezasiahol iné budovy a asi za dve hodiny sa ho podarilo lokalizovať. Škoda je dosť veľká, so stôdolou zhorelo hodne sena, slamy a niektoré poľnohospodárske zariadenia.

Spolu s hasičmi, ba dokonca ešte skôr, sa k požiaru zbehlo veľa ľudí a obetavo pomáhalo pri hasení, vynášali z najviac ohrozených domov a hospodárskych stavieb zariadenie a vôbec všetko, čo sa v nich nachádzalo. Naštastie pohotovosť a rýchlosť akcia zabránila rozšíreniu sa požiaru.

Hovorí sa, že neštastie nechodi po stromoch, ale po ľuďoch. Často je dielom náhody, nepredvidaných okolností, ale nezriedka ho spôsobujú sami ľudia, predovšetkým svojou nedbalosťou a nedodržiavaním základných bezpečnostných predpisov. Leto, keď sú veľké horúčavy a sucho, je zvlášť nebezpečným obdobím, preto najmä vtedy treba zachovať mimoriadnu ostrážitosť. Mali by sme dbať o to, aby všetky elektrické zariadenia boli v dobrej stave, no a opatrne zaobchádzať s ohňom, nepribližovať sa s horiacimi cigaretami k stôdolám, maštaľam a vôbec k akýmkoľvek lachkozápalným látкам. Opatrnosť nikdy nie je nadostatč. Ved požiar lachko zničí za niekoľko okamihov to, na čo

človek pracoval nezriedka celý život. Treba si uvedomiť aj to, že vlastným neopatrným konaním a nedbalosťou môžeme spôsobiť škodu nielen sebe, ale aj iným. Preto ešte raz — buďme opatrní!!!

Text a snímka: J.S.

GRATULUJEME

Tento rok nám pribudli dva noví krajaní absolventi vysokých škôl na Slovensku.

Dňa 28. júna 1990 na Elektrotechnickej fakulte SVŠT v Bratislave bol slávnostne promovaný na inžiniera elektrotechniky krajan Jozef Majerčák z Novej Belej, a dňa 4. júla 1990 na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave bol slávnostne promovaný na doktora medicíny krajan Ján Krišák z Vyšných Lapšov.

Našim oslavencom srdcne blahoželáme a do budúcnosti im želáme veľa pracovných úspechov a šťastia v osobnom živote,

Redakcia Život

List zo Slovenska

ZOZNÁMME SA

Zaujal ma článok v denníku Demokratickej strany Čas o osude Slovákov z Oravy a Spiša, o ktorých hraničná čiara z roku 1920 rozhodla, že sa stanú, ak zostanú v mieste svojho rodiska, občanmi Poľska. Priznám sa, že tiež patrím medzi tých, ktorí o tejto skutočnosti čítali po prvýkrát. Jednako preto, že do našej nežnej revolúcie v novembri 1989 sa v tlači o Slovácoch v záhraničí vôbec nepísalo, ale hlav-

ne preto, že doteraz vládnuci komunisti tak prekrútili a sfalšovali historiu slovenského národa, že priemerný Slovák sa nikde nedočítal o skutočnej historii Slovákov, ale dejiny sa v ich poňati scvrkli na „budovanie vyspej socialistickej spoločnosti“ po roku 1948, kedy sa dostali k moci.

Verím že hranice budú mať aj v krajinách strednej Európy stále menší význam a hľavne tie, ktoré oddelujú Česko-Slovensko a Poľsko, sú určite prežitkom minulosti. Myslim si, že stretnúť sa s krajanom, ktorý sa nachádza kúsok za našou hranicou,

bude určite obojstranne zaujímavé, preto prosím o zverejnenie nasledovnej ponuky vo Vašom časopise:

Slobodný Slovák, 27ročný (170, seriózny, slušný, vlasy „špinavý blond“, modré oči, Ing., sa rád zoznámi s dievčaťom od seba mladším, ktoré je milé, pekné a úprimné a rozumie po slovensky alebo česky.

So srdečným pozdravom

Ing. STANISLAV ŠEBÍK
Pod hrádzou 51
926 01 Sered'
ČSFR

ODIŠIEL OD NÁS

Dňa 21. júna 1990 umrel vo Vyšných Lapšoch vo veku 86 rokov krajan

AUGUSTÍN BRYJA

Zosnulý patril k základateľom našej Spoločnosti a miestnej skupiny vo Vyšných Lapšoch a bol dlhoročným členom výboru MS. Jedno volebné obdobie zastával funkciu obvodného predsedu KSSČaS na Spiši a vyše dvadsať rokov (do 1984) bol členom predsedníctva ústredného výboru. Veľké zásluhy položil krajan A. Bryja pre rozvoj našeho ochotníckeho umeleckého hnutia. Od roku 1960 pôsobil ako kultúrny inštruktor obvodného výboru na Spiši a viedol obvodný folklórny súbor, ako aj miestny súbor vo Vyšných Lapšoch. Jeho

zásluhou došlo k vybudovaniu krajskej klubovne vo Vyšných Lapšoch. Bol horlivým propagátorm nášho časopisu Život a jeho pravidelným prispievateľom. Za veľké zásluhy v kultúrnej, spoločenskej a krajskej činnosti získal viaceré vyznamenania, medzi inými medailu Za zásluhy pre KSSČaS, Zlatým križom za zásluhy a Gavličským krížom Radu obrodenia Poľska. Odišiel od nás vzorný krajan a aktivista, dobrý manžel, otec a starý otec a čestný človek.

Cest jeho pamiatke!

MS KSSČaS vo Vyšných Lapšoch
OV KSSČaS na Spiši
UV KSSČaS a redakcia Života

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm .								
	29	30	31	32	33	34	35	36	37
1	0.07	0.07	0.08	0.08	0.09	0.09	0.10	0.10	0.11
2	0.13	0.14	0.15	0.16	0.17	0.18	0.19	0.20	0.22
3	0.20	0.21	0.23	0.24	0.26	0.27	0.29	0.31	0.32
4	0.26	0.28	0.30	0.32	0.34	0.36	0.38	0.41	0.43
5	0.33	0.35	0.38	0.40	0.43	0.45	0.48	0.51	0.54
6	0.40	0.42	0.45	0.48	0.51	0.54	0.58	0.61	0.65
7	0.46	0.49	0.53	0.56	0.60	0.64	0.67	0.71	0.75
8	0.53	0.57	0.60	0.64	0.68	0.73	0.77	0.81	0.86
9	0.59	0.64	0.68	0.72	0.77	0.82	0.87	0.92	0.97
10	0.66	0.71	0.75	0.80	0.86	0.91	0.96	1.02	1.08
11	0.73	0.78	0.83	0.88	0.94	1.00	1.06	1.12	1.18
12	0.79	0.85	0.91	0.97	1.03	1.09	1.15	1.22	1.29
13	0.86	0.92	0.98	1.05	1.11	1.18	1.25	1.32	1.40
14	0.92	0.99	1.06	1.13	1.20	1.27	1.35	1.43	1.51
15	0.99	1.06	1.13	1.21	1.28	1.36	1.44	1.53	1.61
16	1.06	1.13	1.21	1.29	1.37	1.45	1.54	1.63	1.72
17	1.12	1.20	1.28	1.37	1.45	1.54	1.64	1.73	1.83
18	1.19	1.27	1.36	1.45	1.54	1.63	1.73	1.83	1.94
19	1.25	1.34	1.43	1.53	1.63	1.73	1.83	1.93	2.04
20	1.32	1.41	1.51	1.61	1.71	1.82	1.92	2.04	2.15
21	1.39	1.48	1.59	1.69	1.80	1.91	2.02	2.14	2.26
22	1.45	1.56	1.66	1.77	1.88	2.00	2.12	2.24	2.37
23	1.52	1.63	1.74	1.85	1.97	2.09	2.21	2.34	2.47
24	1.59	1.70	1.81	1.93	2.05	2.18	2.31	2.44	2.58
25	1.65	1.77	1.89	2.01	2.14	2.27	2.41	2.54	2.69
26	1.72	1.84	1.96	2.09	2.22	2.36	2.50	2.65	2.80
27	1.78	1.91	2.04	2.17	2.31	2.45	2.60	2.75	2.90
28	1.85	1.98	2.11	2.25	2.39	2.54	2.69	2.85	3.01
29	1.92	2.05	2.19	2.33	2.48	2.63	2.79	2.95	3.12
30	1.98	2.12	2.26	2.41	2.57	2.72	2.89	3.05	3.23
1/2									
m	3	4	4	4	4	5	5	5	5

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm .								
	73	74	75	76	77	78	79	80	
1	0.42	0.43	0.44	0.45	0.47	0.48	0.49	0.50	
2	0.84	0.86	0.88	0.91	0.93	0.96	0.98	1.01	
3	1.26	1.29	1.33	1.36	1.40	1.43	1.47	1.51	
4	1.67	1.72	1.77	1.81	1.86	1.91	1.96	2.01	
5	2.09	2.15	2.21	2.27	2.33	2.39	2.45	2.51	
6	2.51	2.58	2.65	2.72	2.79	2.87	2.94	3.02	
7	2.93	3.01	3.09	3.18	3.26	3.34	3.43	3.52	
8	3.35	3.44	3.53	3.63	3.73	3.82	3.92	4.02	
9	3.77	3.87	3.98	4.08	4.19	4.30	4.41	4.52	
10	4.19	4.30	4.42	4.54	4.66	4.78	4.90	5.03	
11	4.60	4.73	4.86	4.99	5.12	5.26	5.39	5.53	
12	5.02	5.16	5.30	5.44	5.59	5.73	5.88	6.03	
13	5.44	5.59	5.74	5.90	6.05	6.21	6.37	6.53	
14	5.86	6.02	6.19	6.35	6.52	6.69	6.86	7.04	
15	6.28	6.45	6.63	6.80	6.98	7.17	7.35	7.54	
16	6.70	6.88	7.07	7.26	7.45	7.65	7.84	8.04	
17	7.12	7.31	7.51	7.71	7.92	8.12	8.33	8.53	
18	7.53	7.74	7.95	8.17	8.38	8.60	8.82	9.05	
19	7.95	8.17	8.39	8.62	8.85	9.08	9.31	9.55	
20	8.37	8.60	8.84	9.07	9.31	9.56	9.80	10.05	
21	8.79	9.03	9.28	9.53	9.78	10.03	10.29	10.56	
22	9.21	9.46	9.72	9.98	10.24	10.51	10.78	11.06	
23	9.63	9.89	10.16	10.43	10.71	10.99	11.27	11.56	
24	10.04	10.32	10.60	10.89	11.18	11.47	11.76	12.06	
25	10.46	10.75	11.04	11.34	11.64	11.95	12.25	12.57	
26	10.88	11.18	11.49	11.79	12.11	12.42	12.74	13.07	
27	11.30	11.61	11.93	12.25	12.57	12.90	13.23	13.57	
28	11.72	12.04	12.37	12.70	13.04	13.38	13.72	14.07	
29	12.14	12.47	12.81	13.16	13.50	13.86	14.21	14.58	
30	12.56	12.90	13.25	13.61	13.97	14.34	14.71	15.08	
1/2									
m	21	22	22	23	23	24	25	25	

KEĎ ZAKLADÁME LÚKU

Keď roľníci chcú vytvoriť lúku alebo pastienok, často uvažujú, či majú zasiať jeden druh trávy alebo miešanku. Ak to má byť trvalá lúka, ktorú chce využívať viac rokov, je lepšie, podľa odborníkov, vysiať miešanku rôznych druhov trávy. Jednoducho je to menej riskantné riešenie.

Napríklad keď zasejeme iba jeden druh trávy, napríklad reznačku laločnatú (kupkóvka), ktorá je citlivá na jarné mráziky, môže sa stať, že v nepriaznivých termických podmienkach veľká časť rastlín zmizne z plantáže. Vtedy vzniknú veľké „diery“. Podobne je s mätonohom trvácim (žycica trvala), veľmi hadnotnou trávou, ktorá vymrzá, keď je zima tuhšia. Práve preto sa odporúča siať trávne miešanky. Vtedy, aj keď vypadne jeden druh, prirodzeným spôsobom ho nahradia iné druhové trávy a nebudete treba nanovo siať.

Teď siahajúce trávy v miešanke je menej riskantné. Takto plantáž je oveľa menej ohrozená burinou. Okrem toho rôzne druhy trávy majú iné požiadavky keď ide o vlnosť, druh a úrodnosť pôdy. Práve preto v určitých pôdno-klimatických podmienkach a týkajúcich sa vlností v danom roku je istejšie pestovanie trávy v miešankach.

Dobrá, trvalá lúčna mačina by mala obsahovať predovšetkým hodnotné trávy, hlavne vysoké (asi 50 percent) a menej nízkych (asi 30 percent) a vikokvetých (asi 10 percent). Ostatné — asi 10 percent — pripadá na rôzne bylinové rastliny.

Na pastviny sa tieto proporcii trochu menia. Zmenšuje sa na nich podiel vysokej trávy — priemerne asi 30 percent. Prevažujú

nízke trávy — 50 percent. Rastlinstvo trvalých lúk a pastvin by malo byť zložené predovšetkým z viacročných druhov. Ročné a dvojročné rastliny neodohrávajú tuná väčšiu úlohu a reprezentuje ich predovšetkým burina.

Závislé od pôdnych podmienok sa utvárajú rôzne rastlinné skupiny. V prípade zmeny nejakého činiteľa, napr. vlhkosti alebo úrodnosti pôdy, mení sa aj vzájomný vzťah rastlín. Prejavuje sa to tak v rozvoji ich nadzemných časťí, ako aj podzemných, pričom sa výrazne vydelenie zónový ráz porastu. Vo vyšších polohách dominujú vysoké trávy a niektoré druhy buriny, napr. z celáde okolíkatých (baldaškovate), ktoré v nižších polohách sú viazky a vikokvetých rastlin. Dôkazu tomu je lepšie využiť životný priestor, ktorý zaberajú.

Okrem toho trávne miešanky majú rôznu výživnú hodnotu a ich vhodné zloženie môže spôsobiť, že získame veľmi hodnotné krmivo pre zvieratá. Ako z toho vidíme, trávne miešanky sú z mnohých dôvodov hodnotnejšie.

ZELENÁ KRONIKA

ZÁHRADKA A VČELY. Jednou zo základných podmienok úspešného včelárstva je zabezpečovanie dostatku obzívby pre včely. Ak záhradkári venujú vo svojej záhradke trochu miesta napríklad niekoľkým koreniam levanule a šalvie lekárskej, získať med zvláštnej chuti, lebo najmä šalvia výdatne meduje a včely ju počas kvitnutia priam obsypávajú. Včely veľmi rady vyhľadávajú aj kvety slezu lesného a v záhradkách pestovanéj

liečivej rastliny — slezu maurského, ktorý kvitne v júli a v auguste, keď už ostatnej pastvy pre včely býva menej. Medenosný je aj pamajorán, ktorý používame ako liečivku, ale aj ako výborné korenie. Medzi záhradkármami sú oblúbené živé ploty napríklad z nenáročného imelovníka. Imelovník nie je citlivý na chlad a meduje aj pri nižších teplotách, čo dokáže len málo rastlin. Kríky poskytujú aj ochranu spevavým vtákom a bobule im slúžia ako potrava. Imelovník môžeme s úspechom vysádzat aj na nevyužívaných spustných plochách, kde by iné kríky nedokázali vegetovať.

NESKORŠIA ORBA — VÝHODNEJŠIA. Nedávno boli uve-

rejené výsledky pokusov, z ktorých vyplýva, že neskorší termín jesennej orby, krátke pred siahom ozimných rastlín prispieva k zmenšeniu vymývania dusíka z pôdy. V porovnaní s výsledkami dosiahnutými v prípade skoršej orby, sa rozdiel môže: pohybovať v medziach 40—50 kg dusíka na 1 hektár; v neskyrenej pôde mineralizácia dusíka prebieha ďalej pomalšie.

Na jeseň minulého roku autori pokusu porovnali obsah dusičnanov na pokusných políčkach zaoraných 3. augusta, ako aj neskôr, tzn. 15. septembra. Vysvetlo, že na poliach zaoraných skôr množstvo zmineralizovaného dusíka dosahovalo 50 kg na 1 ha, kým v neskyrenej pôde ďalej zaorané neskôr — iba 15 kg.

NÁKAZLIVÉ CHOROBY u zvierat sú najnebezpečnejšou skupinou chorôb, keďže sa rýchlo prenášajú z jedného zvieratá na druhé a spôsobujú v stáde veľké straty. Niektoré z týchto chorôb, napríklad tuberkulóza sopľavka alebo besnota sa prenášajú zo zvierat aj na ľudu a vyvolávajú nebezpečné následky pre človeka.

Nie všetky mikroorganizmy a bacily sú však jednako škodlivé. Niektoré z nich vyvolávajú nemoc iba vtedy, keď zvieraci organizmus je oslabený, napríklad po prechladnutí, tažkej práci (kôň), otrave atď. Oslabenie organizmu znižuje jeho odolnosť na nákažlivé choroby a vtedy zvieracie chorľavie.

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm.						
	81	82	83	84	85	86	87
1	0.52	0.53	0.54	0.55	0.57	0.58	0.59
2	1.03	1.06	1.08	1.11	1.13	1.16	1.19
3	1.55	1.58	1.62	1.66	1.70	1.74	1.78
4	2.06	2.11	2.16	2.22	2.27	2.32	2.38
5	2.58	2.64	2.71	2.77	2.84	2.90	2.97
6	3.09	3.17	3.25	3.33	3.40	3.49	3.57
7	3.61	3.70	3.79	3.88	3.97	4.07	4.16
8	4.12	4.22	4.33	4.43	4.54	4.65	4.76
9	4.64	4.75	4.87	4.99	5.11	5.23	5.35
10	5.15	5.28	5.41	5.54	5.67	5.81	6.95
11	5.67	5.81	5.95	6.10	6.24	6.39	6.54
12	6.18	6.34	6.49	6.65	6.81	6.97	7.13
13	6.70	6.87	7.03	7.20	7.38	7.55	7.73
14	7.21	7.39	7.57	7.76	7.94	8.13	8.32
15	7.73	7.92	8.12	8.31	8.51	8.71	8.92
16	8.24	8.45	8.66	8.87	9.08	9.29	9.51
17	8.76	9.98	9.20	9.42	9.65	9.87	10.11
18	9.28	9.51	9.74	9.98	10.21	10.46	10.70
19	9.79	10.03	10.28	10.53	10.78	11.04	11.29
20	10.31	10.56	10.82	11.08	11.35	11.62	11.89
21	10.82	11.09	11.36	11.64	11.92	12.20	12.48
22	11.34	11.62	11.90	12.19	12.48	12.78	13.08
23	11.85	12.15	12.44	12.75	13.05	13.36	13.67
24	12.37	12.67	12.99	13.30	13.62	13.94	14.27
25	12.88	13.20	13.53	13.85	14.19	14.52	14.86
26	13.40	13.73	14.07	14.41	14.75	15.19	15.46
27	13.91	14.26	14.61	14.96	15.32	15.68	16.05
28	14.43	14.79	15.15	15.52	15.89	16.26	16.65
29	14.94	15.31	15.69	16.07	16.46	16.85	17.24
30	15.46	15.84	16.23	16.63	17.02	17.43	17.83
1/2 m	26	26	27	28	28	29	30

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm.							
	20	21	22	23	24	25	26	27
1	0.03	0.03	0.04	0.04	0.05	0.05	0.05	0.06
2	0.06	0.07	0.08	0.08	0.09	0.10	0.11	0.12
3	0.09	0.10	0.11	0.12	0.14	0.15	0.16	0.17
4	0.13	0.14	0.15	0.17	0.18	0.20	0.21	0.23
5	0.16	0.17	0.19	0.21	0.23	0.25	0.27	0.29
6	0.19	0.21	0.23	0.25	0.27	0.29	0.32	0.34
7	0.22	0.24	0.27	0.29	0.32	0.34	0.37	0.40
8	0.25	0.28	0.30	0.33	0.36	0.39	0.42	0.46
9	0.28	0.31	0.34	0.37	0.41	0.44	0.48	0.52
10	0.31	0.35	0.33	0.42	0.45	0.49	0.53	0.57
11	0.35	0.38	0.42	0.46	0.50	0.54	0.58	0.63
12	0.38	0.42	0.46	0.50	0.54	0.59	0.64	0.69
13	0.41	0.45	0.49	0.54	0.59	0.64	0.69	0.74
14	0.44	0.48	0.53	0.58	0.63	0.69	0.74	0.80
15	0.47	0.52	0.57	0.62	0.68	0.74	0.80	0.86
16	0.50	0.55	0.61	0.66	0.72	0.79	0.85	0.92
17	0.53	0.59	0.65	0.71	0.77	0.83	0.90	0.97
18	0.57	0.62	0.68	0.75	0.81	0.88	0.96	1.03
19	0.60	0.66	0.72	0.79	0.86	0.93	1.01	1.09
20	0.63	0.69	0.76	0.83	0.90	0.98	1.06	1.15
21	0.66	0.73	0.80	0.87	0.95	1.03	1.11	1.20
22	0.69	0.76	0.84	0.91	1.00	1.08	1.17	1.26
23	0.72	0.80	0.87	0.96	1.04	1.13	1.22	1.32
24	0.75	0.83	0.91	1.00	1.09	1.18	1.27	1.37
25	0.79	0.87	0.95	1.04	1.13	1.23	1.33	1.43
26	0.82	0.90	0.99	1.08	1.18	1.28	1.38	1.49
27	0.85	0.94	1.03	1.12	1.22	1.33	1.43	1.55
28	0.88	0.97	1.06	1.16	1.27	1.37	1.49	1.60
29	0.91	1.00	1.10	1.20	1.31	1.42	1.54	1.66
30	0.94	1.04	1.14	1.25	1.36	1.47	1.59	1.72
1/2 m	2	2	2	2	2	3	3	3

WĘTERYNARZ

REUMATYZM MIEŚNIOWY
KONI

Zbyt ciężka praca w polu, dłużna i szybka jazda końmi nie przyzwyczajonymi oraz nagle oziębienie ich, może spowodować chorobę zwaną reumatyzmemmięśniowym. Choroba ta polega na zapaleniu mięśni głównie nóg tylnych i zadu. Najważniejszym objawem reumatyzmumięśniowego jest utrudniony sztywny chód konia. Chory koń z powodu bólumięśni porusza się niechętnie, a przy ciężkim przebiegu reumatyzmu wcale nie może się poruszać, tylko leży i trudno go zmusić do wstania. Mięśnie chorego konia są napięte, gorące i bolesne, czasem występuje podwyższona temperatura. Chorego konia należy wprowadzić do stajni. Stanowisko musi być wysiane świeżą ściółką. Konia skrapia się spirytusem skażonym (denaturatem) lub terpentyną zmieszana pół na pół z wodą.

długo i mocno naciera wiechciami ze słomy, a potem owija derką. Reumatyzmmięśniowy jest schorzeniem ciężkim i długotrwałym. Ze względu na utrudniony chód nie wolno chorego konia mączyć prowadzeniem do lecznicy, lecz wezwać lekarza. W zapobieganiu należy zwrócić uwagę aby koni nie przemęczyć ponad miarę, szczególnie na wiosnę, kiedy nie są przyzwyczajone do ciężkiej pracy. Konia zgrzanego nie zostawać na wietrze lub deszczu, lecz wprowadzić do stajni, rozetrzeć wiechciami ze słomy do sucha i okryć cieplą derką.

NACIĄGNIĘCIE
I ZWICHNIĘCIE STAWU
U KONIA

Szybka jazda po śliskich drogach, raptowne skręty, nagle zatrzymanie rozpędzonego konia, nieostrożna jazda po nierównym terenie — może spowodować naciągnięcie lub zwichnięcie stawu, najczęściej pęcinowo-koronowego. Naciągnięcie stawu następuje zazwyczaj po kilku dniach, natomiast zwichnięcie jest schorze-

niem poważnym. Koń ze zwichniętym stawem trzyma nogę w powietrzu lub lekko opiera ją na ziemi. W ruchu skacze na trzech nogach. Staw jest zniekształcony wskutek przesunięcia się kości. Już po kilku godzinach może wystąpić obrzęk. Dotykając zwichniętego stawu sprawia się koniowi silny ból. W przypadku zwichnięcia trzeba konia zwolnić od pracy, nie prowadzić do lecznicy, lecz wezwać lekarza. Stosowane w niektórych okolicach przez znaczów sposoby naciągania nogi przynoszą więcej szkody niż pozytku. Zwichnięciem stawu zapobiega się przez pielęgnowanie i prawidłowe użytkowanie konia, należy ostrożnie jeździć po nierównym terenie, zwłaszcza w lesie i przez przejazdy kolejowe, jak również zimą po śliskich drogach.

BIAŁA BIEGUNKA PISKŁAT

Jest to choroba bardzo zaraźliwa, powodująca duże straty. Występuje u młodych i dorosłych kur oraz indyków. Zarazek usadzia się w narządach rozmieszczonych i każde jajo znoszone

przez taką kurę jest zakażone. Zakażają się zdrowe kury od chorych za pośrednictwem wody, paszy. Z zakażonych jaj wykluwają się chore pisklęta. Pisklęta takie, w parę godzin po wykluciu dostają drgawek, piszczą i nagle padają. U piskląt starszych choroba trwa 2–3 dni, występuje silna biegunka, odchody są koloru żółtawego, czasem z domieszką krwi. Chorze sztuki nie mają apetytu, chętnie piją wodę, są smutne, nie trzymają się stada. Kurczęta zarażone po wykluciu, padają w ciągu pierwszych dwóch tygodni życia. U kurczęta choroba trwa po 14 dni. Występuje uporeczyna biegunka i powiększenie brzucha. Wszystkie sztuki które przechorowały stają się nosicielami choroby i zarażają następnie zdrowe sztuki. U kur dorosłych następuje spadek nośności. Leczenie jest tu bezskuteczne. Chorze sztuki trzeba wybijać, a padłe i zabite — palić lub głęboko zakopywać. Pomieszczenie ich trzeba odkazić roztworem sody żrącej. Nawóz trzeba spalić.

HENRYK MĄCZKA

PRAWNIK

ZWOLNIENIA OD PODATKÓW

W przygotowaniu są rozporządzenia ministra finansów w sprawie zwolnienia od podatków obrotowego i dochodowego podatników osiągających przychody z niektórych rodzajów nowo uruchomionej działalności gospodarczej.

Nie będą płacić podatków obrotowego i dochodowego osoby fizyczne i spółki cywilne osób fizycznych od przychodów z nowo uruchomionej działalności gospodarczej:

PRZEZ JEDEN ROK — gdy idzie o handel, w tym hurtowy, artykuły przemysłowymi, z wyjątkiem handlu obnośnego i obwoźnego.

PRZEZ DWA LATA:

a) Handel, w tym hurtowy, artykułami spożywczymi, rolnymi i ogrodniczymi z wyjątkiem handlu obnośnego i obwoźnego oraz sprzedaży kwiatów i napojów zawierających powyżej 4,5 proc. alkoholu;

b) prowadzenie zakładów i punktów gastronomicznych, w których nie sprzedaje się napojów zawierających powyżej 18 proc. alkoholu, zakładów hotelarskich, obozowisk i domków turystycznych;

c) świadczenie usług sanitarno-weterynaryjnych;

d) świadczenie usług związanych z przetwórstwem mięsnym;

e) działalność usługowa i wytwórczo-usługowa (z wyjątkiem usług transportowych, rozrywkowych i w zakresie służby zdrowia) prowadzona w zakresie i przy stanie zatrudnienia określonym w odrębnych przepisach dotyczących opodatkowania podatkami obrotowymi i dochodowymi w formie karty podatkowej.

PRZEZ PIĘĆ LAT — wytwarzanie energii w elektrowniach wodnych lub wiatrowych; wytwarzanie biogazu.

Nie będą płacić tych podatków (zwolnienie nie dotyczy podatku obrotowego pobieranego przez urzędy celne), jeśli spełnią następujące trzy warunki:

1. uruchomią od 31 grudnia 1990 r. jeden lub więcej rodzin w/w działalności,

2. w ostatnich trzech latach nie wykonywali działalności gospodarczej, w tym również na podstawie umowy na warunkach zlecenia lub umowy agencyjnej, z wyjątkiem działalności w zakresie prowadzenia elektrowni wodnych lub wiatrowych oraz produkcji biogazu (tego punktu nie stosuje się do podatników, których przychody z tytułu wykonywania działalności były terminowo zwolnione od podatków obrotowego i dochodowego z mocy odrębnych przepisów),

3. równocześnie nie wykonują innej działalności gospodarczej (ten warunek nie dotyczy prowadzących biogaz).

Za dzień rozpoczęcia działalności uważa się dzień, w którym powstał obrót.

STAWKI OPŁATY SKARBOWEJ

Od 22 marca br. obowiązują nowe stawki opłaty skarbowej (Rozporządzenie ministra finansów z 24 II br., Dz.U. nr 12 poz. 79). Na prośbę Czytelników podajemy wysokość opłaty obowiązującej przy najbardziej popularnych czynnościach urzędowych i transakcjach cywilnoprawnych.

Opłata skarbowa od pozwolenia na budowę nowego obiektu budowlanego wynosi: domu letniskowego — 110 tys. zł, budynku mieszkalno-pensjonatowego, budynku użytkowego przeznaczonego na wykonywanie w nim działalności gospodarczej, w tym również na prowadzenie działań specjalnych produkcji rol-

nej, budynku biurowego lub garażu — za każdy metr kwadratowy powierzchni użytkowej 1000 zł nie więcej jednak niż 750 tys.

W przypadku wydania pozwolenia na postawienie budynku o funkcji mieszańczej, przy obliczeniu opłaty nie uwzględnia się powierzchni części mieszkalnej tego budynku. Opłata za pozwolenie na rozbudowę (przebudowę) obiektu budowlanego wynosi natomiast 50 proc. tej stawki. Od zezwolenia na utworzenie przez przedsiębiorstwa i spółki zagraniczne przedstawicielska na terytorium RP opłata wynosi 10 mln zł. Od zezwolenia na prowadzenie przez fundacje działalności gospodarczej — 240 tys. zł.

Opłata skarbowa od zezwolenia na nabycie przez cudzoziemca nieruchomości nieruchomości wynosi 1 proc. od kwoty nabycia wskazanej w zezwoleniu, nie mniej jednak niż 300 tys. zł.

Opłata skarbowa od koncesji na prowadzenie działalności gospodarczej wynosi 600 tys. zł. Tyle samo płaci się od zezwolenia dewizowego na prowadzenie kupna i sprzedaży wartości dewizowych, czyli tzw. kantorów.

Stawki opłaty ustalone procentowo nie uległy obecnie zmianie. Od umowy sprzedaży opłata skarbowa wynosi, przy nieruchomościach lub prawach użytkowania wieczystego — nadal 10 proc. podstawy jej obliczenia, przy sprzedaży pozostałych praw majątkowych — 5 proc. Opłata od umowy najmu, podnajmu oraz od zmian tych umów wynosi 1 proc. podstawy jej obliczenia. Zwolnione są przy tym od opłaty zmiany umów najmu lub podnajmu dokonywane w związku ze zmianą czynszów najmu lub podnajmu dokonywane w związku ze zmianą czynszów najmu, wynikającą z przepisów prawa.

Opłata skarbowa od umowy pożyczki wynosi 2 proc. od podstawy jej obliczenia. Zwolnione od opłaty są m.in. pożyczki u-

dzielone przez podmioty gospodarcze, w tym również zagraniczne prowadzące działalność w zakresie kredytowania i udzielania pożyczek, jak również pożyczki udzielane z kas lub funduszy zakładowych, funduszów związków zawodowych oraz utworzonych na podstawie odrębnych przepisów innych funduszy celowych.

Przy umowach spółki opłata skarbowa od kapitału zakładowego (wkładów, udziałów, akcji) do 50 mln zł wynosi 2 proc. Od umowy majątkowej małżeńskiej opłata wynosi 18 tys. zł. Od pełnomocnictwa oraz odpisu pełnomocnictwa ogólnego lub sporządzonego w formie notarialnej opłata skarbowa wynosi 9 tys. zł. Od pełnomocnictwa szczególnego 3500 zł.

BEZROBOTNY ROLNIK

L.U. z województwa nowosądeckiego pyta: Czy żona rolnika, który jest właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 1 ha, może być uznana za bezrobotną i otrzymać zasiek z powodu pozostawania bez pracy?

— Zgodnie z przepisami ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, za rolnika uważa się zarówno prowadzącego gospodarstwo rolne, jak również jego współmałżonka. A ponieważ ustanowiona o załatwieniu nie uznaje za bezrobotnego m.in. właściciela lub posiadacza gospodarstwa rolnego, dlatego żonie rolnika nie może być przyznany zasiek.

Natomiast domownicy, tj. członkowie rodziny rolnika, którzy pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym, mogą być uznani za bezrobotnych, jeżeli praca w tym gospodarstwie rolnym nie stanowi ich głównego źródła utrzymania i nie są oni z tego tytułu ubezpieczeni.

A. MALÍNSKÁ

PROČ MAMINKA ADÁMKA NECHCE

Maminka stojí u kamen a vaří. Copak to asi je? Tolik to voní! Adámek jde k maminke a říká: „Dej mi jíst! Mám veliký hlad! „Ale co to? Maminka se na Adámka ani nepodívá.

„Dej mi jíst! Mám veliký hlad! Chci jíst!“ křičí Adámek. Maminka se otočí a přísně povídá: Kdo to tady křičí? To ty, kluku? Jdi pryč! Já tě neznám.“

Adámek za diví: „Já jsem přece tvůj Adámek. Dej mi jíst!“ Maminka řekla: „Ty nejsi náš Adámek. Jdi pryč! Já tě neznám.“

A zavřela za Adámkem dveře.

Adámek se dal do pláče. Tatínek slyšel veliký pláč. Přišel k Adámkovi a ptal se:

„Proč pláčeš, Adámku? Co se ti stalo?“

„Maminka mě nechce. Říká, že mě nezná. Říkal jsem: Dej mi jíst! A maminka mě poslala pryč.“

Tatínek se diví: „Ale proč? Proč tě mamina nechce?“

Počkej! Už vím. Neřekl jsi jedno slovíčko. Copak sě maminec říká: Chci jíst? Proto tě maminka nechce.“

Adámek se diví: „Jedno slovíčko?“ Chvíli přemýšlí.

„Už to mám!“ Adámek běží do kuchyně jako vítr.

„Prosím! Maminko, prosím tě, dej mi jíst!“

Maminka se usmála. „Vida, tohle je náš Adámek. Hned jsem tě poznala. Tu máš koláč.“

Děti, vite, které to bylo slovíčko?

ŠTEFAN MORAVČÍK

Dva kroky prázdnin

Prázdniny sú prikrátke —
pomotkám sa v záhradke,
zastavím sa pri úli,
fíha, už je po júli!
Iba o sa prejdem lesom,
ako keby bičom plesol!
Mama zvolá: — Môj milý! —
Prázdniny sa skončili! —
Boli — a či neboli?
Zajtra mám ísť do školy.

ELENA ČEPČEKOVA

KRESLIARSKA SÚŤAŽ ŽIVOTA '90

Naša redakcia v spolupráci s Kuratóriom osvety a výchovy v Novom Sáčku so školami na Spiši a Orave vypisuje pre našich mladých čitateľov kresliarskú súťaž na tému:

MOJI HRDINOVIA

Pre uľahčenie vašej práce a lepšie pochopenie témy podávame niekoľko konkretnnejších námetov:

- hrdinovia, ktorých chceme nasledovať,
- hrdinovia v mojej rodine,
- hrdinovia v mojej obci a prostredí,
- hrdinovia z obľúbených kníh, rozprávok a filmov.

Našej súťaže sa môžu zúčastniť všetci mladí čitelia, ktorí sú žiakmi základných škôl a pošlú nám aspoň jednu prácu na navrhnutú tému. Do našej súťaže pozývame aj žiakov zo škôl v českých strediskach. Svoje práce môžete vykonať lubovoľnou technikou.

Každa práca zaslaná do redakcie by mala mať na opačnej strane nasledujúce údaje: titul, meno a priezvisko, vek, triedu a presnú adresu.

Svoje práce posielajte na adresu našej redakcie do 30. NOVEMBRA 1990.

Najlepšie práce uverejnime v Živote ich autori obdržia vecné odmeny.

L'AN

Nasiala nám babka ľanu
na košieľku vyšivanú.
Riely vzišiel? Ale nie,
všetok ľan sa zelenie.
A o týždeň, deti, zase
zakvitol ľan do belasa.
Čuduje sa Katka:
— Ako z toľkých farieb babka
biele plátno natká?

MILAN PISÚT

Večer nad Dunajom

Sukienky biele na nábreží,
do nich ti veje vietor svieži,
dievčiny ruka taká hebká,
bozk sa ti núka spod obloka...
Celý ten večer chlebom vonia,
ten biely oblak-modrá tôňa-
perinou zdá sa, pod ktorou sní
o láske sny večerná krása
a mäkkým ramenom opiera sa
o ľudské srdcia.

Lienka

Malá lienka stenká,
že je veľmi tenká,
že si kúpi zavčas rána
od žltého tulipána
za kalištek rosy,
čo mu nôcka nosí.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známu poľsku divadelnú a filmovú herečku. Poznáme ju z takých filmov ako: Zaslužená zem (Ziemie obiecana), Doktor Judy, Rodina Polanieckych, Najdlhšia vojna modernej Európy, Komendantka a ďalšie. Napište nám jej meno a pošlite do redakcie. Čakajú knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 385/90 sme uverejnili snímku herečky Ireny Kwiatkowské. Knihy vyžrebovali: Mária Vondrovčíková z Veľkej Lipnice, Anna Kolodejová, Agata Klukošovská a Helena Ščureková z Novej Belej a Leonard Glinkowski z Wałcza.

NSR — MAJSTER SVETA

Vítazstvom NSR nad Argentínnou 1:0 vo finálovom zápase na olympijskom štadióne v Ríme sa skončili XIV. futbalové majstrovstvá sveta v Taliansku, ktoré skoro mesiac pútali pozornosť miliónov fanúškov. Je to už tretí majstrovský titul západonemeckých futbalistov (predošlé 1954, 1974), ktorí tým dobehli ďalšieho trojnásobného majstra sveta — Brazíliu. Možno povedať, že

KEĎ SA SLOVÁK PREČ DO SVETA UBERAL

Adagio-rubato

1. Keď sa Slovák preč do sveta u-be - ral,
na Machnáči pri Trenčíne zavo - lal,
zavolal on na tom vršku po dva - krát:
s Bohom,o-tec, s Bohom,ma-ti, sestra, brat.

Povedz, že mi ty Machnáču vysoký,
či fa uzriem o dva a či tri roky,
či mi budú ešte živá moja mať,
či sa budem s mojou milou stretávať.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Ocko, čo je to civilizácia?
— Civilizácia je, že si zapneš televízor, aby si sa dozvedel, aké je počasie, namiesto toho, aby si si jednoducho otvoril okno!

Ja neviem, či mám veriť našej pani učiteľke...

— A to už prečo?

— Lebo včera vrávila, že 5 a 5 je desať a dnes zase že 7 a 3 je desať...

Učiteľka prírodopisu sa pýta žiakov, či vedia, prečo bociany odlietajú na jeseň do južných krajov. Hlásí sa Miško:

— Bociany odlietajú do južných krajov preto, lebo aj čer nosí chéu mat deti.

Jožinko obeduje spolu s očkom a obleje sa polievkou. Vráví:

— Oco, ty ale dnes dostaneš od mamičky!

— Ja?! A prečo? Veď si sa obľial ty!

— Ale ty si mal na mňa dávať pozor!

ČO JE TO?

Kto má vokol celej hlavy zlatý účes plápolavý?
(oknIS)

Podnájomník u vás býva, prichádza, keď spiš.
A ty možno ani nevieš, že sa volá...
(šyM)

Starček sa vlečie, domček si nesie. Čo je to?
(kámis)

Mravec a holub

Raz sa smädný mravček išiel napiť k potoku a tu ho strhol dravý prúd. Vlny ho zaliali, neborák mravček iba raz vládal zdvihnu hlavu nad vodu a zavolať:

„Pomoc! Pomoc!“

Nikto ho nepočul, ale holub na strome nad potokom ho zazrel. Chytrý odtrhol halúzku a spustil ju pred mravčeka. Neborák mravček sa jej zachytíl, horkočko sa na ňu vyškriabala a holub vytiahol halúzku i s ním na breh.

Spamäťal sa mravček, vyschol na brehu a ponáhlal sa do svojho mraveniska pod strom. Holub už dôvno odletel, ani podakovať sa mu mravček nemal kedy.

Od tých čias mravec vždy hľadal nielen pred seba, čo kde našiel, ale i vysoko hore, aby zazrel milého holúbka, či na strome, či v poveří.

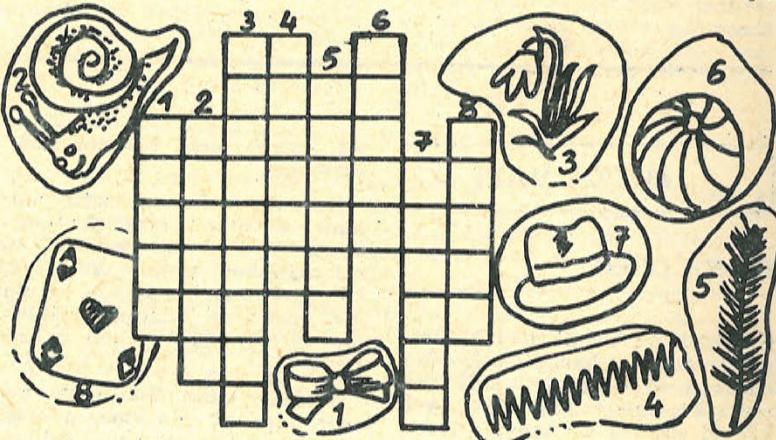
Raz vybehol mravček z mraveniska, obzerá sa okolo seba, pozrie hore, či neuvídil milého holúbka, a tu na chodníku zazrie vtáčnika so sieťou a s palicami na tretími lepom.

Holúbok nezbadal nebezpečenstvo a rýchlo letel rovno ta, kde vtáčnik volal a hrkútal, celkom akoby holubienka volala.

„Pozor! Pozor!“ volal z plného hrdla mravček, ale ktože ho počul? Azda mravce v mravenisku, ale holúbok veru nie. A tu mravček chytrý pribehol k striehnúcemu vtáčnikovi. Nedbal o strach, iba o milého holúbka. Vyškriabala sa mocnému chlapovi na nohu a z celej sily ho uštipol.

Vtáčnik sa strhol, prút mu vypadol z rúk, a tak sa holúbok zachránil.

Mladá, ale už známa slovenská herečka Petra Vančíková si zahrála v mnohých rozprávkach pre deti. Vari najkrajšou jej postavou ju úloha vo filme Perinbaba. Ak vylústiš križovku, dozvies sa meno tejto filmovej postavy. Rozlúštenie vo štvrtom vodorovnom stĺpči.

HVIEZDY SVETOVEJ ESTRÁDY

TANITA TIKARAM

Jej matka pochádza z Bornea, otec z ostrovov Fidži a ona sa narodila v Münsteri v NSR, býva však v Anglicku. Už ako malé dievča začala písat básne, ale aj pesničky a neskôr ich aj spievala s sprevádzala sa hrou na gitaru. Ako 18-ročná (1987) verejne vystúpila v Londýne a hned dostala ponuku od gramofónovej firmy. Zákratko vydala svoj prvý album Ancient Heart, ktorý mal veľký ohlas. Povzbudená jeho úspechom napsala pesničku Twist In My Sobriety a vydala ju na singli, ktorý sa stal veľkou senzáciou. Vlani bol na po predných miestach v rebríčkoch najlepších hitov.

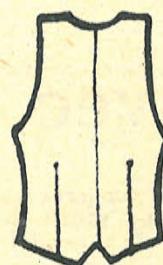
Prvenstvo vybojovalo nepochybne najlepšie mužstvo šampionátu, ktoré pocelý čas jeho trvania prezentovalo najvyrovnannejšiu formu.

Podľa znalcov futbalu najväčším favoritom majstrovstiev malo byť domáce Taliansko, ktoré však po dobrom nástupe v druhej časti šampionátu hralo slabšie, až ho napokon v semifinále, po dramatickom boji, vyradilo mužstvo bývalého majstra sveta — Argentínu.

Tohoročný šampionát, ako vari žiadne iný, priniesol celý rad prekvapení. Veľkou senzáciou bolo víťazstvo Kamerunu 1:0 v úvodnom zápase nad Argentínou, potom nad Rumunskom, Kolumbiou a postup do štvrtfinále, kde až po predĺžení podľahol Anglicku 1:2. Dobre si počívali i outsidri, napr. Kostarika a Egypt. Ukázalo sa, že až na Južnú Kóreu, Zjednotené arabské emiráty, USA a prekvapivo Švédsko, všetky ostatné celky boli veľmi

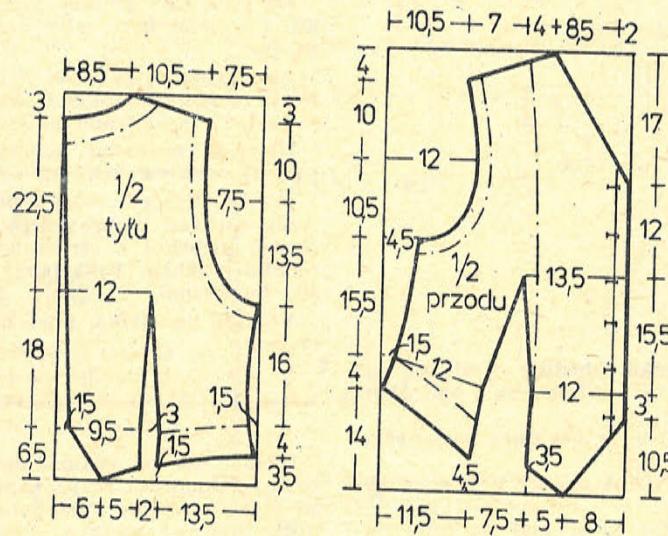
vyrovnané — preto toľko zdanlivu prekvapivých výsledkov. Preto tiež až šesť razy o víťazstvo stretnutia museli rozhodovať pokutové kopy. Nevyhli sa tomu ani tie najsilnejšie mužstvá — NSR, Argentína, Taliansko, Anglicko, Juhoslávia a Španielsko. Veľmi pekný úspech dosiahli na majstrovstvách sveta futbalisti Česko-Slovenska pod vedením znamenitého trénera Jozefa Venčloša. Už v prvom stretnutí vo svojej skupine presvedčivo zdolali USA 5:1, potom Rakúsko 1:0 a keď už mali zaistený postup, podľahl Taliansku 0:2. V druhom kole sa opäť zaskveli hladkým víťazstvom nad Kostarikou 4:1 a postúpili do štvrtfinále, kde až po tvrdom boji prehrali 1:0 s budúcom majstrom sveta NSR a v celkovom poradí obsadili šieste miesto. Na veľkú hviezdu vyrástol na šampionáte Tomáš Skúhravý, ktorý s 5 gólmami patril k najlepším strelec.

J.S.

Súčasné módne trendy vám ponúkajú širokú škálu odevných druhov, z ktorých si môžete zostaviť lubovoľný, originálny šatník podľa svojich predstáv i vku. K dokonalému šatníku však patria aj doplnky, rôzne drobnosti a ozdobné prvky, na ktoré by ste tiež nemali zabúdať. Tie sú totiž korením módy, dodávajú mladej módne správnu „príchuť“ a šarm.

MÓDNY DOPLNOK — ŠATKA. Šatky — veľké, malé, jednofarebné vzorkované sa stali dôležitým doplnkom jarnej módy. Nosia sa prehodené na pleciach, omotané okolo krku, ako ozdoba vo vlasoch, ba dokonca i namiesto opasku prevlečené cez pútku nohavíc.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

KARFILOVÁ POLIEVKА. Rozpočet: 1 malý karfiol, soľ, 40 g masla a 40 g hladkej múky na zápražku, mletý muškátový kvet, 1,25 dl sladkej smotany, 1 žltok, zelená petržlenová vňať alebo pažitka.

Karfiol očistíme, oplákneme pod tečúcou studenou vodou, vložíme do vriacej vody (osolenej) a uvaríme do polomäcka. Potom vodu, v ktorej sme varili karfiol, zahustíme svetložltou maslovou zápražkou, pridáme karfiol rozobratý na ružičky a polievku znova varíme asi 10 minút. V sladkej smotane rozšľaháme žltok a za stáleho miešania ju nalejeme do polievky. K polievke môžeme podávať žemľu oprážnenú na masle alebo malé žemľové knedličky, ktoré zavariame skôr, ako polievku zahustíme smotanou a žltkom.

RAJČIAKY PLNENÉ VLAŠSKÝM SALÁTOM. Rozpočet: 8 čerstvých rajčiacov, citrónová šťava, soľ, zelená petržlenová vňať.

Vlašský salát: 300 g zemiakov, 250 g šunky, 2 vajcia, 100 g teľacieho alebo bravčového pečeného mäsa, 5–6 menších kyslých uhoriek, 3 jablká 2–3 lyžice octu,

soľ, mleté biele korenie, 150 g majonézy.

Rovnako veľké rajčiaky umyjeme, osušíme, vršky skrojíme a vnútro vydlabeme. Vnútorné steny rajčiakov osolíme a pokvapíme citrónovou šťavou, naplníme vlašským salátom, priklopíme odrezanými vrškami a ozdobíme.

Vlašský salát: Este teplé uvarené zemiaky olúpeme, pokrájame na malé rezance, pridáme šunku, pečené mäso, olúpané kyslé uhorky, jablká a vajcia uvarené na tvrdvo, všetko pokrájané nadrobno a zlahka premiešame. Potom pridáme oct, mleté biele korenie, soľ, všetko zamiešame do majonézy a necháme v chlade odležať.

SLIVKOVÝ NÁKYP. Rozpočet: 180 g ryže, 1 lit. mlieka, 3 kocky cukru, soľ, 80 g masla, 120 g práškového cukru, vanilkový cukor, 4 žltky, citrónová kôra, 40 g mandľí, 5–6 bielkov, 400 g vykôstkovanych sliviek, 30 g kandizovaného ovocia, škoricový cukor, 200 g hrozienok, 20 g masla a 20 g strúhanku na vymiestanie a vysypanie formy, vanilkový cukor na posypanie.

Dobre prepláchnutú ryžu uvaríme v mlieku s 3 kockami cukru a trochou soli do mäkkia a potom ju za častého miešania necháme vychladnúť. Maslo vymiešame, pridáme práškový a vanilkový cukor, žltky, trochu postrúhané citrónovej kôry a miešame asi 10 minút. Nakoniec

primiešame vychladnutú ryžu, zomleté mandle a z bielkov ušľahaný tuhý sneh. Väčšiu formu vymastíme maslom a vysypeme strúhankou, naplníme polovicou prípravenej zmesi, na ňu poukládame vykôstkované slivky, posypeme ich pokrájaným kandizovaným ovocím, hrozienkami a škoricovým cukrom, na to navrstívime druhú polovicu zmesi a v mierne vyhriatej rúre pečieme asi 50 minút. Upečený a vychladnutý nákyp dáme na misu, ozdobíme slivkami a posypeme vanilkovým cukrom.

ZAPEKANÁ MIEŠANÁ ZELENINA

Rozpočet: 1 menší karfiol, 1 kaleráb, 2 až 3 mrkvky, 30 g masla, 1 vajce, soľ, 1 dl mlieka, 1 lyžica strúhanku.

Očistenú zeleninu uvarenú v slanej vode pokrájame na hrubšie kolieska. Malý pekáč vymastíme a vysypeme strúhankou. Na spodok dám kaleráb, potom mrkvky a navrch karfiol, rozobratý na menšie ružičky. Zeleninu zalejeme mliekom, v ktorom sme rozšľahali vajce, polejeme zvyšným maslom a dáme do rúry zapletie.

Podávame s varenými zemiakmi a paradajkovým salátom.

SALÁT

BALKÁNSKÝ ZELENINOVÝ SALÁT

Rozpočet: 5 rajčat, 1 menší salátová okurka, 2 papriky, 1 ci-

bule, 1 lyžice salátového oleja, súl, mletý pepř, lyžička cukru, lyžička hořčice, 3 lyžice octa, 4 lyžice smetany, 4 vejce natvrdo.

Rajčata a olupané okurky nakrjíme na plátky, cibuli na koľečka. Suroviny vložíme do salátové misy a pridáme k nim na nudličky nakrájené, semen zbavené papriky. Vejce rozkrojíme, žloutky vyjmeme, rozmačkáme vidličkou, smícháme s olejom, hořčicí, octem, osolíme, pridáme cukr a pepř a umicháme zálivku. Zredíme ji smetanou, ještě rozmačkáme, nalijeme na salát a lehce promícháme. Při podávání posypeme na talířích nadrobno pokrájenými bílkami. Podáváme s pečivem jako lehkou letní večeří.

ŠETŘÍME V KUCHYNI

KRKONOŠSKA KASE

Rozpočet: 600 g brambor, 100 g kruupek, 100 g cibule, 60 g rostlinného tuku, 2–3 stružky česneku, 2–3 dl mléka, majoránka, sůl.

Krupky propláchneme a uvaříme v osolené vodě domčekka. Oškrábané brambory uvaříme zvlášť. Měkké brambory seďime, rozštoučíme, přidáme horček mléka a vymicháme hladkou kaší. Promícháme ji s uvařenými krupkami, očořeníme rozeštreným česnem, rozemnutou majoránkou a podle chuti přisolíme. Na talířích přeléváme cibulkou zpěněnou na rostlinném tuku.

HVĚZDY O NÁS

 PANNA
24.VIII.-23.IX.

Budeš žít v očekávání na další rozvoj událostí, které tě absorbuji už delší dobu. V nejbližší době konečně dojdeš ke konečnému vyřešení. Přinese ti to velkou satisfakci. Drobné starosti každodenního života ti nezkazí náladu. Finanční situace uspokojivá.

 VÁHY
24.IX.-23.X.

Lidé, jejichž mínění si velmi vážíš, ti projeví své uznání a sympatií. Budeš mít také možnost zlepšit svůj domácí rozpočet, který byl v poslední době dost děravý. S někým ze svých blízkých budeš mít dost nepříjemný rozhovor, ale zatím bude těžko tu situaci změnit.

 ŠTÍR
24.X.-22.XI.

Budeš plný energie a chuti do práce. V zaměstnání dostaneš nabídku, která tě překvapí, ale i potěší. Tvoje ctižádatost bude uspokojena, ale neber na sebe více povinností, než ti stačí sil. Drobné finanční nesnáze ti nezpůsobí

větší potíže, ale vyhýbej se větším výdajům.

 STŘELEC
23.XI.-21.XII.

Budeš potřebovat hodně energie a vytrvalosti. V práci je tvé postavení pevné, ale budeš mít hodně neodkladných povinností. Doma bude potřebná tvoje pomoc a rada, zejména ve finančních otázkách. Dobře si všechno rozmysli, než se rozhodneš, jak jednat.

 KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

V práci si hlídej své zájmy a sleduj bedlivě rozvoj situace. „Dobrý přátelé“ dávají dobrý pozor, abys nevynikl nad průměrem. Koncem měsíce tě čekají přijemné zážitky ve společnosti milé osoby. Také zdraví a finance se zlepší, budeš si moci dovolit několik dní odpočinku.

 VODNÁŘ
21.I.-18.II.

Uslyšíš pochvaly, v jejichž upřimnosti nebudeš příliš věřit. Nelam si tím hlavu! Ten, na jehož mínění se nejvíce spolehláš,

ti poví pravdu, jen mu musíš dát příležitost. Setkání, na které budeš pozván, bude zdarilé a přinese ti mnoho dobrého.

patii a uznání, ti pomůže mnohé pochopit.

 BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Nedávná setkání a rozhovory nyní přinesou výsledky. Některé z nich budou dost neočekávané, dají ti nové podnáty. Všechno půjde dobře, budeš-li jednat s rozvahou a promyšleně. Improvizace je sice tvým živlem, ale nesmíš s tím přehánět.

 RAK
22.VI.-22.VII.

Měsíc bude klidný a sympathetic, bez větších problémů a starostí v práci. Na prvním místě bude rodinní život, který ti přinese mnoho radosti a zadostolení. Neočekávané peníze ti umožní splnit tvé dávné přání, na jehož realizaci jsi dosud neměl prostředky.

 LEV
23.VII.-23.VIII.

Některé události tě překvapí, především postoj a jednání osob, o které jsi myslí, že ji dobré znáš. To všechno však nebude dlouho poutat tvou pozornost. Pamatuj, že někdo čeká na zprávu od tebe, na projev pozornosti a srdečnosti. Splníš-li toto očekávání, získáš věrného a spolehlivého přítele.

 BÝK
21.IV.-20.V.

V práci se vrátí klid a normální běh věci. Budeš si moci rozmyslet a uvážit mnoho věcí. S drobnými starostmi v osobním životě si jistě poradíš sám. Rozhovor s osobou, k níž cítíš sym-

o skutočné a často smutné, reálie života. To fa dokonca vede k presvedčeniu, že vonkajší svet nie ju vhodným miestom pre človeka. Je príliš veľký, príliš studený a príliš pritiačujúci. Spokojnosť dáva skôr vnútorný život. Skutočne „doma“ sa cítis v bohatom svete ideálov, jemných citov, túžob a sebapoznania.

40 A MENEJ BODOV: Romantizmus — ako spôsob života — je podľa teba žalostným útekom od neho pre neschopnosť bojať a pohybovať sa. Podľa teba tajomstvo spokojnosti so životom tkvie vo využívaní fyzickej energie. Ruky potrebujú materiál, z ktorého by mohli čosi robiť: drevo a tehly na budovanie, pôdu na pestovanie, hlinu na lepenie.

Svaly sú na to, aby dávali radosť, ktorá plynne z činnosti, horolezectva, behu alebo plávania. Nutnosť činu a energického konania pri spôsobeného okolnostiam, smelé a riskantné konanie fa odlišuju od romantickej pasivity. Romantizmus je dobrý pre žiačky, ty uprednostňuješ len realizmus a praktickú činnosť. Cítis sa s tým vždy dobré?

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa nevadí pozrieť sa občas do snára. Ved je to iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám sníval:

Stôl prestrey — dosiahneš blahobyt; upratany — ujde ti zisk; prázdnny — nedostatok.

Staré šaty — tvoj blahobyt klesá; nosíš ich — budeš sa tešiť úcte;

odložíš ich — zrealizuješ svoje plány.

Starci — dožiješ sa vysokého veku.

Stuha na veniec — si márnomyseľný: s nápisom — smutné posolstvo; rôznofarebná — smrť vysoko postavenej osobnosti.

Staviteľ — budeš v nebezpečenstve, ale ho prekonáš.

Stádo na lúke — život plný šťastia a slasti; chudé — nemoc; pánsuce sa — budť šetrný: nájst sa medzi ním — chrán sa pred ne-

přemyslenými činmi.

Starý mládenec — budeš mať veľa voľného času.

Maštal — blahobyt.

Tieň vlastný — strach a úzkosť: cudzí — si bojazlivý v tieňi chodiť — vyhneš sa zlým pomerom.

Stožiar — pôjdeš životom priamou cestou.

Kuvik — nešťastná udalosť.

Sýr čerstvý — zdravie; zapáchajúci — nemoc: krájaný — musíš

sa podrobniť operaci.

Syn — veľká nemoc.

NÁŠ TEST

Ste romantickí?

Casto sa stretávame s námičkami, že sме neromantickí, ale příliš praktickí. Ak chceš zistit, koľko máš v sebe romantiky, odpovedz úprimne na tieto otázky:

1. Hľadáš u iných cit a lásku?
2. Máš rád samotu a cítis sa najlepšie keď si sám?
3. Stáva sa ti, že pasívne podliehaš vonkajším silám a zmieruješ sa s osudem?
4. Môžeš fa román alebo básni tak pohnúť, ako žiadna iná vec?
5. Môžeš o sebe povedať, že máš rád živý kontakt z prírodou?
6. Rád sa zhováraš o rúbostných dobrodružstvách filmových hviezd a iných slávnych ľudí?
7. Rád spomínaš svoje přijemné zážitky a chceš ich opäťovne zažiť?
8. Lahko sa zamiluješ?
9. Rád čítaš knihy o láske
10. Máš veľmi rád svojich priateľov?
11. Písal si v mladosti básne a pamäti?
12. Lahko ti tečú slzy?
13. Mysliš si, že fa nikto nechápe?
14. Máš radšej reflexie a rozmyšľanie ako čokoľvek ine?
15. Ako dieťa rád si objavoval staré pivnice alebo tamjne chodby?
16. Rád chodíš do divadla, kina, na výstavy obrazov alebo na koncerty?
17. Môžeš o sebe povedať, že nevies žiť bez poézie a románov?
18. Chcel by si bývať v horárii alebo na hrade v doline obklopanej pahorkami?

Teraz si spočítaj body. Za každú odpoveď „áno“ — 5 bodov, „nie“ 0 — bodov.

OD 90 DO 45 BODOV: Áno! Práve o tebe už tak dávno vrazil Mickiewicz, že „city a viera viac ne mi vravia, ako mudreovo skielko a oko“ (...) Si pokojnou osobou, zasnenou, ktorá trechu blúdi v dnešnom rušnom svete. Tvoje ideály a tužby sa spravidla rozbijajú

MAMA PREZIDENTKA. Benazir Bhuttová, prezidentka Pakistánu, je jedinou ženou — hlavou štátu v moslimských krajinách. Je tiež nepochybne najkrajšou prezentkou a jedinou ženou, ktorá spája túto veľmi zodpovednú funkciu s... rodením a vychovávaním detí. Pani Bhuttová je matkou 2-ročného synčeka, Bivala, a pred niekoľkými mesiacmi porodila dcérušku. Maličkemu dievčatku dali meno Bakhtawar, čo znamena „Prinášajúca šťastie“. Ako vieme, situácia v Pakistane nie je pokojná a tak pani prezidentka musí mať skutočne mužskú odvahu, aby riešila zložité politické problémy. Ale zároveň nerezignuje z plnenia povinností dobrej matky. Hovorí: „Moje deti by mali byť nádejou na lepšiu, mierovú budúcnosť krajiny.“

Snímky malej Bakhtawar s matkou iba prednedávnom oficiálne uverejnili v tlači. Ich autorkou je 27-ročná Victoria Brynnarová, dcéra už nežijúceho amerického herca Yula Brynnera. Bola jedinou fotografkou, ktorá dostala povolenie sfotografovať mamu-prezidentku a jej dcérušku.

FRANÇOISE SAGANOVÁ už skončila 54 let. A ako spisovateľka debutovala v 18 letech. Její první knižka Vitej smutku získala svetový věhlas byla přeložena do více než deseti řečí. Saganka byla pokládána za představitelku názorů a nálad mladého pokolení, bez předsudků a pruderie. Tehdy, před 36 lety, kniha vzbudila pohoršení. Později se názory změnily a Fran-

coise Saganová získala téměř postavení klásika.

Dále však budila senzaci a pošrení svým způsobem života: milostné románky, rozvody, alkohol a narkotika, procesy a výstrelky. Mluvilo se o ní neuštále. že jezdí autem bosá, aby mohla snadnejší přidávat plyn a překročit všechny povolené rychlosti, že v noci chodi sama po Paříži, užívá kokain a nosí po kapsách tisíce franků. Její rychlá jízda ji v těžké katastrofě málem stála život.

V posledních letech se o ni prestalo mluvit. Usadila se, žije tak, jak má žít slavná spisovatelka, bydlí ve svém venkovském sídle v Normandii, priateľí se s vynikajúcimi predstaviteľmi francúzskeho uměleckého a politického sveta. Saganka by však nebyla Sagankou, kdyby nevyvolala další skandal. Nedávno se ocitla pred soudem za užívání kokainu. Současne se v knihkupectvích objevila její nová kniha Hedvábna pouta, prý veľmi zajímavá a odvážná. Na snímku: Francoise Saganová.

MEZI LETOŠNÍMI LAUREÁTY OSCARA budila pozornost štíhlá šedivá paní — Jessica Tandyová. Dostala tuto cenu za roli ve filmu Miss Daisy a její šofér. Je nejstarší laureátkou Oscara v dejinách této ceny: je ji 80 let! Celý život hrála predevšim v divadle. Na newyorské Broadwayi zahrála přes 150 rolí. Ve filmech hrála málo a její jméno bylo ve filmovém světě téměř neznámé. Teprve teď, jako osmdesátičetá, se stala hvězdou.

Pani Tandyová je již 47 let ženou herce Hume Cronyho, má dvě děti, čtyři vnoučata a tři pravnoučata. Za svou vynikající formu vděčí, jak sama říká, šťastnému rodinnému životu, a za mladý vzhled masečkám z bylin a ovoce. Je velmi pohyblivá, jezdí po New Yorku autobusem a metrem, protože pro svůj pokročilý věk neřídí auto. Miss Daisy a její šofér je vyprávěním o dá-

mě z Jihu, rasistce, která se díky svému černému šoférovi učí toleranci a laskavosti k lidem. Na snímku: Jessica Tandyová s Oscarem.

niektorých oblastiach Ugandy dvojice dosiaľ považujú za dalekých potomkov domácich zvierat. Z chlapcov vychovávajú vojakov, pretože veria, že sú obdarení silou a chrabrostou. Indiana kmeňa Kanopo naopak zaobchádzajú s týmto deťmi nežne. Venujú im zvláštnu pozornosť, lebo ich považujú za poslov Boža.

PRINC ANDREJ, mladší syn anglickej kráľovnej Alžbety II., sa prednedávnom stal po druhýkrát otcom a ukončil 30 rokov. Princovým narodeninám veľa času venovali rozliční „predvíca budúcnosti“, astrológovia, odborníci vo veštenej z ruk, grafologovia. Tak napr. astrológ Steve Edy vyčítal vo hviezdach, že na jeseň roku 1991 princova manželka Sarah bude po treťkrát tehotná, ale ešte skôr sa medzi manželmi, nastanie iba prechode, čosi pokazi. Zato v roku 1993 dojdzie k ostrému konfliktu medzi princom a jeho matkou, kráľovou, a v roku 1995 princoví Andrejovi a Sarah bude hrozit vážne nebezpečenstvo. Naproti tomu grafologička Patricia Marneová tvrdí, že princ, ktorý je — ako vieme — dôstojníkom vojenského ľudu, nie je stvorený pre toto povolanie a mal by sa venovať rodine a reprezentačným povinnostiam. Svedčí o tom jeho pismo. Tlač uverejnila aj „diagnózu“ pani Bettiny Luxonovej, ktorá mala česť čítať princovi z dlani. Pani Luxonová viedla, že princ bude mať štyri deti. Starosti v manželstve môže mať Andrej preto, že je veľmi žiarlivý a skúpy. Chráni ho však zmysel pre humor.

Pán Rodney Davies číta charakter a budúnosť z... črt tváre. Tvrdí, že princ je netrpezlivý, niekedy sebavedomý a nevie vždy správne postupovať so svojimi podriadenými. Bude žiť veľmi dlho, ale v roku 2000 ho čaká ťažká nemoc. Vzal si princ tieto predpovede k srdcu? To nevie. Na snímke: princ Andrej s kyticou k narodeninám.

STAROSTI S DVOJIČKAMI. Narodenie dvojicek sa u kmeňa Ibo v Nigérii považovalo keďsi za zlé znamenie. Nešťastiu bolo možné predísť len tak, ak sa z obydlia vyniesla všetka voda, jedlo a palivo. Surovšie zaobhádzali s dvojicami niektoré indiánske kmene v Severnej Amerike. Ak sa narodili dvojicek rozličného pohlavia, dievča hned usmrtili. Indiana z kmeňa Saliva vo Venezuele verili, že dvojicek sa môžu narodiť len od dvoch otcov, preto ich matku za „manželskú neveru“ prisne trestali. V

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO CZECHÓW I SŁOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

PISMO SPONSOROWANE PRZEZ MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI. WYDAWCIA: ZARZĄD GŁÓWNY TSKCIS.

ODZNACZONE: Złotym Medalem ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Ján Spernoga (sekretarz redakcji), Jozef Pivovarčík, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnická, Alžbeta Stojowska (tłumaczki).

SPOŁECZNE KOLEGIUM DORADCZE: Augustin Andrašák, Zofia Bogačíková, Jozef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Mišinec, Lídia Mšalová.

WARUNKI PRENUMERATY: Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są tylko na okresy kwartalne w terminach: do 20 listopada na I kwartał roku następnego, do 20 lutego na II kwartał, do 20 maja na III kwartał oraz do 20 sierpnia na IV kwartał.

Cena prenumeraty na kraj w II, III i IV kwartale 1990 r. wynosi 1000 zł za numer.

Prenumeratę przyjmuje: Redakcja Život w Warszawie, przy czym odbioru zamówionych egzemplarzy dokonuje prenumerator w wyznaczonych punktach sprzedaży lub w innym, uzgodnionym sposobem.

Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne w terminach: do 31.X. na I kwartał, do 1.II. na II kwartał, do 1.V. na III kwartał, do 1.VIII na IV kwartał. Wpłaty przyjmują: Redakcja Život w Warszawie. Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW Prasa-Książka-Ruch, 00-375 W-wa, ul. Smolna 10. Zam. 218.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo do skrótów.

Numer oddano do składu 3.07.1990 r., podpisano do druku 10.08.1990 r.